

Paziņojums Nr.

Saturs

Lappuse

I Informācija

.....

II Sagatavošanas dokumenti

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja**419. plenārajā sesijā, kas notika 2005. gada 13. jūlijā**

2005/C 294/01	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par tēmu Priekšlikums par Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvu, ar ko groza Padomes direktīvu 77/91/EEK attiecībā uz akciju sabiedrību veidošanu un to kapitāla saglabāšanu un mainīšanu KOM(2004) 730 galīgā red. — 2004/0256 (COD)	1
2005/C 294/02	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par Priekšlikumu Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai, kas groza Padomes Direktīvas 78/660/EEK un 83/349/EEK par noteiktu veidu uzņēmēj sabiedrību gada pārskatiem un konsolidētajiem pārskatiem KOM(2004) 725 galīgā red. — 2004/0250 (COD)	4
2005/C 294/03	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par “Pētniecības perspektīvām Eiropas ogļu un tērauda nozarē”	7
2005/C 294/04	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par Komisijas paziņojumu par Sociālo programmu KOM(2005) 33 galīgā red.	14
2005/C 294/05	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par Komisijas paziņojumu “Pastiprināta sadarbība visattālāko apvidu attīstībai” KOM(2004) 343 galīgā red.	21
2005/C 294/06	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par priekšlikumu Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai par ostu pakalpojumu tirgus pieejamību KOM(2004) 654 galīgā red. — 2004/0240 (COD)	25
2005/C 294/07	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par Pilsoniskās sabiedrības ieguldījumu ES — Krievijas attiecībās	33

2005/C 294/08	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par “REACH — tiesību akti ķīmisko vielu jomā”	38
2005/C 294/09	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par tēmu “Uzņēmējdarbības pārvietošanas apjomi un sekas”	45
2005/C 294/10	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par priekšlikumu Padomes direktīvai, ar ko groza Direktīvu 77/388/EEK par pievienotās vērtības nodokļa kopējo sistēmu attiecībā uz periodu, kurā jāpiemēro minimālā pamatlīdzība (KOM(2005) 136 galīgā red. — 2005/0051 (CNS))	54

II

(Sagatavošanas dokumenti)

EIROPAS EKONOMIKAS UN SOCIĀLO LIETU KOMITEJA

419. PLENĀRAJĀ SESIJĀ, KAS NOTIKA 2005. GADA 13. JŪLIJĀ

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par tēmu Priekšlikums par Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvu, ar ko groza Padomes direktīvu 77/91/EEK attiecībā uz akciju sabiedrību veidošanu un to kapitāla saglabāšanu un mainīšanu

KOM(2004) 730 galīgā red. — 2004/0256 (COD)

(2005/C 294/01)

Padome saskaņā ar Eiropas Kopienas dibināšanas līguma 44. panta 1. punktu 2005. gada 13. janvārī nolēma apspriesties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par priekšlikumu par Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvu, ar ko groza Padomes direktīvu 77/91/EEK attiecībā uz akciju sabiedrību veidošanu un to kapitāla saglabāšanu un mainīšanu

Vienotā tirgus, ražošanas un patēriņa specializētā nodaļa, kas bija atbildīga par Komitejas dokumenta sagatavošanu, pieņēma savu atzinumu 2005. gada 23. jūnijā. Ziņotājs bija **Burani** kgs.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 419. plenārajā sesijā, kas notika 2005. gada 13. jūlijā, vienbalsīgi ir pieņēmusi šādu atzinumu.

Preambula

— uz akciju emisiju saistībā ar ieguldījumu, kas nav nauda, attiecas prasība par izvērtēšanu, ko veic viens vai vairāki neatkarīgi eksperti;

1. Vispārīga informācija

1.1 Iekšējā tirgus noteikumu vienkāršošanas (SLIM) kontekstā darba grupa uzņēmējdarbības tiesībās 1999. gada septembrī izdeva ziņojumu par Pirmās un Otrās uzņēmējdarbības tiesību direktīvas vienkāršošanu. Savā ziņojumā "Par moderniem reglamentējošiem noteikumiem uzņēmējdarbības tiesībās Eiropā" (2002. gada novembrī) Augsta līmeņa uzņēmējdarbības tiesību ekspertu grupa norādīja, ka vairumu SLIM grupas priekšlikumu ir vērts iestrādāt direktīvā.

1.2 Ar izskatāmo direktīvas projektu ir paredzēts vienkāršot noteiktus aspektus Otrajā direktīvā, ar ko pašlaik ir izvirzītas šādas prasības:

— akcijas nevar emitēt par cenu, kas ir zemāka par to nominālvērtību, vai, ja nominālvērtība nav noteikta, — to uzskaites vērtību. Šāds aizliegums attiecas ne vien uz sākotnējo akciju emisiju saistībā ar sabiedrības dibināšanu, bet uz visām akciju emisijām bez izņēmuma. Tas nenozīmē, ka turpmākās akciju emisijas nevar tikt veiktas par nominālvērtību vai uzskaites vērtību, kas ir zemāka nekā iepriekšējā emisijā, ja vien cena, par kādu tiek emitētas jaunās akcijas, atbilst iepriekš minētajam nosacījumam;

— īpašumtiesību racionalizāciju sabiedrības pamatkapitālā, ja tas vispār ir iespējams, principā nosaka statūtos paredzētais iepriekšējais pilnvarojums, dibināšanas dokumenti un/vai pilnsapulce;

— lai sabiedrība varētu iegūt pati savas akcijas, nepieciešams pilnsapulces apstiprinājums tikai attiecībā uz noteiktu laikposmu un tikai noteiktu sabiedrības kapitāla daļu;

— sabiedrības finansiālā palīdzība, lai trešās puses iegūtu tās akcijas, ir iespējama vienīgi stingri noteiktos gadījumos un tikai ierobežotā apjomā;

— pirmpirkuma tiesību izslēgšana kapitāla palielināšanā ar skaidras naudas ieguldījumu ir atkarīga no pilnsapulces apstiprinājuma, un šādā gadījumā ir nepieciešams sabiedrības administratīvās vai pārvaldes struktūrvienības rakstisks ziņojums;

— attiecībā uz kapitāla samazināšanu, dalībvalstu kompetencē ir noteikt kārtību, kā īstenot kreditoru tiesības saņemt pienācīgu nodrošinājumu.

2. Direktīvas projekta saturs

2.1 Direktīvas projekts pamatojas uz apsvērumu, ka Otrās direktīvas vienkāršošana būtiski sekmētu uzņēmējdarbības efektivitāti un konkurētspēju, nemazinot akcionāriem un kreditoriem paredzēto aizsardzību.

2.2 Ņemot vērā iepriekš minēto, direktīvas projektā paredzētās normas ir tieši vai netieši vērstas uz:

- to, lai uzņēmējabsabiedrībām būtu iespēja piesaistīt savam kapitālam tādus ieguldījumus, kas nav nauda, nepieprasot speciālu ekspertu vērtējumu, ar nosacījumu, ka pret to nav pretenziju;
- to, lai uzņēmējabsabiedrības varētu iegūt savas pašu akcijas līdz sabiedrības sadalāmo rezervju robežai;
- iespēju sabiedrībām piešķirt finansiālu palīdzību saistībā ar viņu akciju iegūšanu, ko veic trešās puses, līdz sabiedrības sadalāmo rezervju robežai;
- iespēju sabiedrībām ar attiecīgiem nosacījumiem, palielināt savu kapitālu, nepiemērojot prasības attiecībā uz ziņošanu saistībā ar akcionāru pirkumu tiesību ierobežošanu vai anulēšanu;
- iespējas nodrošināšanu kreditoriem tiesvedības vai administratīvā procesa kārtībā vērsties ar saviem prasījumiem;
- to, lai tiem akcionāriem, kam pieder lielākā daļa (90 %) akciju sabiedrības kapitāla, būtu tiesības iegūt atlikušās akcijas.

2.3 Lai novērstu tirgus izkropļojumus, dalībvalstīm šīs direktīvas piemērošanā ir jāņem vērā Direktīvu 2003/6/EK un 2004/72/EK noteikumi attiecībā uz vispārpieņemto tirgus praksi un pasākumu kompleksu pārredzamības nodrošināšanai attiecībā uz pārvaldes institūcijām.

3. Vispārīgas piezīmes

3.1 Komiteja atbalsta direktīvas projektā ietvertos mērķus un, kopumā, līdzekļus, ar kuriem Komisija plāno minētos mērķus sasniegt. Tomēr ir jāievēro atšķirība starp *faktisku vienkāršošanu*, kas nemaina esošo noteikumu interpretāciju vai piemērošanas jomu, un *modificējošu vienkāršošanu*, kas, atceļot noteiktas procedūras, kuras sākotnēji bija paredzētas trešo pušu, tirgus vai pašu uzņēmējabsabiedrību aizsardzībai, var radīt kā būtiskas, tā arī sekundāras izmaiņas iepriekšējās direktīvās paredzētajos aizsardzības mehānismos.

3.2 Modificējošā vienkāršošana pati par sevi nav nekas slikts, ja tā parāda savu lietderību normatīvo aktu pielāgošanā reālajam stāvoklim tirgū un uzņēmējdarbības vidē. To īstenojot, Komisija tomēr nevar pārsniegt savu uzdevumu, kas nozīmē

nevis modernizēt, bet gan vienkāršot spēkā esošos tiesību aktus. Citiem vārdiem, vienkāršošana ir pieņemama tad, ja tā acīmredzami palīdz vienkāršot uzņēmējdarbības pārvaldi, veicinot uzņēmējabsabiedrību konkurētspēju un samazinot izmaksas; tā nav pieņemama, ja tā samazina trešo pušu, īpaši mazākuma akcionāru vai kreditoru tiesības. Komiteja vērs Parlamēnta un Padomes uzmanību uz minēto aspektu, kas ir ļoti svarīgs, lai sabiedrībā neradītu iespaidu, ka vienkāršošanas process tiek izmantots pavisam citu, ar vienkāršošanu nesaistītu mērķu sasniegšanai. Tieši šāda ir EESK paredzētā ieguldījuma virzība, izsakot piezīmes vienīgi par tiem aspektiem, kam jāpievērš uzmanība, ar to saprotot, ka šeit neminētie aspekti ir guvuši Komitejas atbalstu.

4. Īpašas piezīmes

4.1 Direktīvas **10.a panta 1. punktā** ir noteikts, ka dalībvalstis var nepiemērot Direktīvas 77/91/EEK 10. panta 1., 2. un 3. punktā ietvertās aizsargnormas attiecībā uz jauniem ieguldījumiem, kas nav naudas ieguldījumi: praksē — tad, ja ieguldījums sastāv no kotētiem vērtspapīriem. Šādā gadījumā eksperta apliecinājumu var aizstāt ar novērtējumu, ko veic, pamatojoties uz vidējo svērtu cenu iepriekšējo triju mēnešu laikā.

4.1.1 Komiteja atbalsta iepriekš minēto, vienlaikus atzīmējot, ka aprēķins, pamatojoties uz vidējo svērtu cenu iepriekšējo triju mēnešu laikā, balstās uz agrākajām vērtībām, kurās netiek atspoguļotas nākotnes perspektīvas; cenas var pieaugt, taču tās var arī pazemināties. Minētais noteikums jāpaplašina, lai vidējo svērtu cenu varētu traktēt kā *maksimumu*, dodot lēmējinstītūcijām iespēju piemērot atšķirīgu vērtību, norādot tās pamatojumu.

4.1.2 Ar 1. punktu piešķirtos atvieglojumus vajadzētu ieviest visā ES. Ja tos atstāj dalībvalstu kompetencē, pastāv risks, ka vēlamais ierobežojumu atcelšanas efekts dažās valstīs izpaliek.

4.2 **Saskaņā ar 10.a panta 2. punktu** dalībvalstis var arī nepiemērot iepriekš minētos aizsargnoteikumus gadījumos, kad jauni kapitāla ieguldījumi netiek veikti kotējamu vērtspapīru formā (nekotējami vērtspapīri, nekustamais īpašums u.c.). Šādos gadījumos vērtējums tomēr jāveic neatkarīgam ekspertam, kuram ir "atbilstoša izglītība un pieredze" attiecīgajā jomā.

4.2.1 Pēc Komitejas domām a) apakšpunkts, kas skar ekspertus, ir jāsvīturo, jo jēdzieni "atbilstoša izglītība un pieredze" ir pārāk nekonkrēti. Direktīvas mērķa sasniegšanai ir pietiekami, ja runa ir par atzītu, neatkarīgu ekspertu.

4.2.1.1 2 b) punktā saistībā ar laika periodu aktīvu novērtēšanai, 3 mēnešu termiņš būtu jāpagarina līdz vismaz 6 mēnešiem.

4.2.2 Otrā piezīme attiecas uz tā paša panta c) apakšpunktu, kurā paredzēts, ka ekspertam novērtēšana jāveic "saskaņā ar dalībvalstī vispārpieņemtiem vērtēšanas standartiem un principiem". EESK ierosina skaidri norādīt vērtēšanas noteikumus, kuri ir atzīti saskaņā ar likumu vai citiem normatīvajiem aktiem.

4.2.3 3. punktā ir paredzēta iespēja nepielietot novērtēšanas noteikumus, ja aktīvi ir ieguldīti kā atlīdzība bezskaidrā naudā, kuru vērtību veido iepriekšējā gada konti. Ir jāpaskaidro jēdziens "individuālie aktīvi". Nav skaidrs vai ir runa par bilances vērtību.

4.3 Direktīvas **10.b panta 2. punktā** ir paredzēts, ka "katra dalībvalsts nozīmē **neatkarīgu administratīvu vai tiesu iestādi**, kas atbild par tādu ieguldījumu, kas nav nauda, likumības pārbaudi". Tikai attiecībā uz redakcionālo formulējumu EESK vēlas atzīmēt, ka tiesu iestāde *jebkurā gadījumā* ir neatkarīga, un ierosina attiecīgi nedaudz mainīt teksta redakciju. Vēl būtiskāk ir tas, ka direktīvas tekstā šādas iestādes ir minētas vairākkārt, katrreiz ar norādi uz citādām funkcijām, taču nekur nav precīzi definētas to funkcijas vai uzdevumu uzskaitījums.

4.3.1 Katrai dalībvalstij ir administratīvas un tiesu iestādes ar notariālām, atļauju piešķiršanas vai regulējošām funkcijām, un būtu pienācis laiks skaidrības labad attiecībā uz dalībvalstīm noteikt vienotu institūciju (kā "vienas pieturas aģentūra" saskaņā ar "pakalpojumu" direktīvu), kuras kompetencē būtu uzņēmējdarbības regulēšana un kontrole. Tas būtu reāls solis uz priekšu ne vien vienkāršošanas, bet arī, pirmām kārtām, vienotā tirgus izveides virzienā.

4.4 Direktīvas **19. panta 1. punktā** ir paredzēts, ka valstīs, kurās sabiedrībām ir atļauts iegādāties savas pašu akcijas, atļauju piešķir kopsapulce *uz laika posmu, kurš nav ilgāks par pieciem gadiem*. EESK uzskata, ka minētais termiņš ir pārāk ilgs. Tirgus un uzņēmējdarbības stāvoklis var radikāli mainīties, liekot lēmēj institūcijām pārskatīt savus lēmumus. Akciju pirkšanas orderi parasti nav spēkā piecus gadus. Piesardzības apsvērumu labad un, lai dotu lielāku rīcības brīvību akcionāru pilnsapulcei, būtu vēlams iepriekš minēto termiņu samazināt līdz diviem gadiem, pieļaujot iespēju pagarināt to uz gadu vai uz diviem gadiem.

4.4.1 23. panta 1. punktā vajadzētu svītrot piezīmi "pēc administratīvas vai pārvaldes iestādes iniciatīvas". Jēdziens ir pārāk neskaidrs un tas noteikti domāts tikai kā piemērs. Otrajā rindkopā minētais piecu gadu termiņš skaidrās naudas plūsmas analīzei ir pārāk garš, un to vajadzētu saīsināt uz 2 gadiem.

4.5 Direktīvas **23.a pantā** ir noteiktas akcionāru tiesības apstrīdēt pilnsapulces atļauju attiecībā uz ieguldījumiem, kas nav nauda, vērsoties attiecīgajās tiesu vai administratīvajās iestādēs ar lūgumu lemt par darījuma tiesiskumu. EESK norāda, ka akcionāru pilnsapulces lēmumiem ir juridisks spēks, un iestādēm, kurām ir tikai administratīvas pilnvaras, būtu problemātiski šādus lēmumus atcelt vai grozīt. Tādēļ vēl jo vairāk ir nepieciešams definēt atbildīgo iestāžu kompetenci (skat.

iepriekš 4.3. punktu) un izveidot vienas pieturas aģentūru, kurā būtu iekļautas tiesvedības funkcijas (administratīvā tiesa).

4.6 Direktīvas **29. pants** ir papildināts ar punktu, ar ko administratīvās un pārvaldes institūcijas atbrīvo no pienākuma iesniegt rakstisku ziņojumu par pirmpirkuma tiesību ierobežošanu vai anulēšanu kapitāla palielināšanas gadījumā. EESK nesaskata loģiku minētajā noteikumā, kas ir pretrunā pārredzamības principam un arī neievieš kaut cik nozīmīgus procedūru vienkāršojumus. Jāatzīmē arī, ka akcionāri var "pieprasīt administratīvai vai pārvaldes institūcijai norādīt pirmpirkuma tiesību ierobežošanas vai atcelšanas iemeslus." Tomēr nav normu attiecībā uz atteikumu sniegt informāciju un gadījumiem, kad akcionāriem ir pretenzijas par saņemto informāciju. Par atskaites punktu jānosaka uzņēmējdarbības tiesību vispārējie principi: pilnsapulcei pieder suverēnā vara attiecībā uz uzņēmējdarbības institūcijām deleģēto pilnvarojumu, un tai vienmēr visos gadījumos ir tiesības būt informētai par paveikto un saņemt atskaiti par katru budžeta posteni, kas attiecas gan uz ieņēmumiem, gan izdevumiem. Tādēļ EESK ierosina svītrot iepriekš minēto jauno punktu.

4.7 Direktīvas **39.a pantā** nav paredzēts ieviest vienkāršojumus kā tādus, bet tajā tiek mēģināts kodificēt (sasaucoties ar pārņemšanas piedāvājumu direktīvas 15. pantu) normu, kura pastāv tikai atsevišķās valstīs: "vairākuma akcionārs" (t.i., tāds, kuram pieder vismaz 90 % no biržas sarakstā iekļautās sabiedrības parakstītā kapitāla) var prasīt "mazākuma akcionāriem" pārdot viņam vai viņai attiecīgās akcijas par "taisnīgu cenu". Dalībvalsts var paaugstināt minēto sliekšni līdz 95 %. Direktīvas projekta preambulā termiņš "vairākuma akcionārs" ir attiecināts arī uz gadījumiem, kad ir vairāki galvenie akcionāri, savukārt no 39.a panta redakcijas izriet, ka ir domāts viens atsevišķs akcionārs. Teksta galīgajā redakcijā minētā neskaidrība ir jānovērš.

4.7.1 Šāda veida norma ir kodificēta iepriekš minētajā pārņemšanas piedāvājumu direktīvā, tomēr šīs direktīvas noteikums ir atšķirīgs: trūkst saistībā ar pārņemšanas piedāvājumiem paredzēto pārredzamības garantiju, tāpat kā tām nepieciešamo nosacījumu. Kaut arī vairākuma akcionāru interesēs varētu būt uzņēmuma 100 % kontroles iegūšana (īpaši tas attiecas uz gadījumiem ar obstruktīvu vai kļūdīgu mazākumu), mazākuma akcionāri šādu jautājumu var uztvert stipri atšķirīgi atkarībā no apstākļiem un konkrētās situācijas. Akcionārs, kam nav ietekmes uz uzņēmējdarbības vadību, varētu būt visai ieinteresēts pārdot savu akciju portfeli par taisnīgu cenu ar nosacījumu, ka tā ir augstāka nekā cena, par kādu viņš vai viņa varētu savas akcijas pārdot vērtspapīru tirgū. Ja akcijas ir ienesīgas vai ja ir sagaidāma to vērtības paaugstināšanās nākotnē, investoram/akcionāram tomēr var būt izdevīgāk tās paturēt. Tādā gadījumā nav skaidrs, kāpēc viņam būtu jāuzliek par pienākumu tās pārdot. Visbeidzot, ievērojot to, ka 10 % akcionāru mazākums parasti nevarētu būt par šķērslī uzņēmuma pārvaldīšanai, jāatzīst arī pilnīga izvēles brīvība, uz ko ir tiesības

ikvienam akcionāram. Tajā pat laikā tomēr būs atsevišķi gadījumi, kad uzņēmuma pārvaldei ir nepieciešama visu akcionāru kontrole: tie ir vienīgie gadījumi, kuros minētais noteikums būtu pamatots, un tikai ar uzraudzības institūciju piekrišanu.

4.8 Direktīvas **39.b pants** (kas konstruēts līdzīgi pārņemšanas piedāvājumu direktīvas 16. pantam) ir iepriekšējā punkta spoguļattēls: mazākuma akcionāri var individuāli vai solidāri prasīt vairākuma akcionāram nopirkt viņu akcijas, arī šajā gadījumā "par taisnīgu cenu". Uz šo punktu ar attiecīgajām izmaiņām piemērojamas iepriekšējā punktā izteiktās piezīmes.

Arī šajā gadījumā varas iestādēm piespiedu pārdošanu vajadzētu apstiprināt tikai tad, ja ir pierādīta tās nepieciešamība, izslēdzot iespēju, ka šāda akciju paketes pārdošana tiek pieprasīta tikai sabiedrības nelabvēlīgu finansiālo perspektīvu dēļ.

4.8.1 Abos iepriekš minētajos gadījumos Komitejas secinājumi izriet no taisnīguma apsvērumiem un vispārējiem tiesību principiem: akcionāru tiesībām izvēlēties ir jābūt pilnībā aizsargātām un tās nedrīkst ierobežot uz tādu apsvērumu pamata, kuri nesaistās ar viņu interesēm, ja vien nav pierādīta nepieciešamība, kas prasa rīkoties citādi.

Briselē, 2005. gada 13. jūlijā

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas

priekšsēdētāja

Anne-Marie SIGMUND

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par Priekšlikumu Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai, kas groza Padomes Direktīvas 78/660/EEK un 83/349/EEK par noteiktu veidu uzņēmējsabiedrību gada pārskatiem un konsolidētajiem pārskatiem

KOM(2004) 725 galīgā red. — 2004/0250 (COD)

(2005/C 294/02)

Padome saskaņā ar Eiropas Kopienas dibināšanas līguma 44. pantu 2005. gada 3. februārī nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par Priekšlikumu Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai, kas groza Padomes Direktīvas 78/660/EEK un 83/349/EEK par noteiktu veidu uzņēmējsabiedrību gada pārskatiem un konsolidētajiem pārskatiem

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Vienotā tirgus, ražošanas un patēriņa specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2005. gada 23. jūnijā. (Ziņotājs: BYRNE kgs.)

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 419. plenārsesijā, kas notika 2005. gada 13. un 14. jūlijā (13. jūlija sēdē), vienbalsīgi pieņēma šādu atzinumu.

1. Kopsavilkums.

1.1 Priekšlikums grozīt Padomes grāmatvedības direktīvas ir nākamais solis pēc rīcības plāna pieņemšanas, ko Komisija izdarīja 2003. gada 21. maijā, lai Eiropas Savienības līmenī modernizētu uzņēmējdarbības tiesības un uzlabotu uzņēmumu korporatīvo vadību.

1.2 Priekšlikumu mērķis ir vēl vairāk veicināt uzticamību finanšu pārskatiem un Eiropas uzņēmumu publicētajiem gada pārskatiem, lai akcionāriem un citiem (piemēram, darbiniekiem un piegādātājiem) sniegtu ticamu, pilnīgu un viegli pieejamu informāciju.

1.3 EESK sagatavojusi komentārus par atsevišķiem šī dokumenta punktiem, bet kopumā atbalsta izvirzīto uzdevumu un uzskata, ka tas nepieciešams, lai aizsargātu visas ieinteresētās puses.

2. Informācija par Komisijas priekšlikumu.

2.1 Saskaņā ar priekšlikumu grāmatvedības direktīvas (78/660/EEK un 83/349/EEK) tiek grozītas sekojoši:

- a) tiek noteikta valdes locekļu kolektīvā atbildība, t.i., finanšu pārskatu sagatavošana ir visu valdes locekļu kolektīvā atbildība (pārvaldes, izpildu un uzraudzības struktūru locekļu atbildība),
- b) uzlabot iesaistīto pušu veikto darījumu pārredzamību, t.i., iekļaujot visus uzņēmējsabiedrības darījumus ar pašas uzņēmējsabiedrības vadītājiem, viņu ģimenes locekļiem vai citām iesaistītajām pusēm, kas netiek veikti saskaņā ar parastajiem komercdarbības nosacījumiem,
- c) uzlabot ārpusbilances darījumu pārredzamību, papildinot pašreizējās grāmatvedības direktīvas prasības tā, lai tās varētu piemērot arī, piemēram, īpašiem nolūkiem dibinātām sabiedrībām ("Special Purpose Entities"),

d) ieviest paziņojumu par korporatīvās vadības struktūrām un praksi, lai katra kotētā sabiedrība gada pārskata īpašā nodaļā sniegtu informāciju par tās praksi "paziņojumā par korporatīvās vadības struktūrām un praksi".

2.2 Komisija uzsver, ka tās pieeja pamatojas uz noteiktiem principiem; tā paredzēta, lai nodrošinātu proporcionalitāti un elastību.

2.3 Komisija atzīst, ka priekšlikums nav tikai Kopienas kompetence, bet norāda, ka iespēja salīdzināt finanšu pārskatus visā ES ir nepieciešama, lai palielinātu sabiedrības uzticību tiem.

3. Vispārīgas piezīmes.

3.1 EESK atzīst nepieciešamību vairot sabiedrības uzticību Eiropas uzņēmumu finanšu pārskatiem, ņemot vērā nesenos skandālus Eiropā un citur pasaulē. Tādēļ šī iniciatīva tiek stingri atbalstīta.

3.2 EESK atbalsta uz noteiktiem principiem pamatotu pieeju priekšlikumam, jo piekrīt uzskatam, ka īpašus noteikumus iespējams apiet, vai arī tie noveco.

3.3 Tā kā ir nepieciešams veicināt uzņēmējdarbību un nodarbinātību ES, ir svarīgi, lai prasības par atskaitēm nebūtu pārmērīgas. Pārmērīgas finanšu pārskatu sniegšanas prasības varētu novērst uzmanību no patiešām būtiskām lietām. Tādēļ EESK pozitīvi vērtē "būtiskuma" kritērija iekļaušanu priekšlikumos un apsver, vai šim kritērijam nebūtu jāklūst par direktīvu primāro iezīmi.

3.4 EESK pauž bažas arī par to, vai finanšu pārskatu sniegšanas prasības nekotētiem mazajiem un vidējiem uzņēmumiem nebūtu pārāk apgrūtināošas, jo šie uzņēmumi ir ES izaugsmes dzinulis. Komiteja uzskata, ka dalībvalstīm ir izvēles tiesības atļaut mazajiem un vidējiem uzņēmumiem ārskatos nepildīt visas pilna pārskata prasības. EESK iesaka, ka būtu lietderīgi sagatavot visaptverošu pārskatu par mazo un vidējo uzņēmumu prasību sliekšņiem, pievēršot īpašu uzmanību atskaišu sloga samazināšanai vismazākajos uzņēmumos ⁽¹⁾.

(1) Ceturtās direktīvas 11. un 27. pantā izvirzītie mazo un vidējo uzņēmumu apjoma kritēriji minētās direktīvas piemērošanai. Šie kritēriji ir:

	11. pants (Mazie uzņēmumi)	27. pants (Vidējie uzņēmumi)
Bilance kopā	3 650 000 euro	14 600 000 euro
Neto apgrozījums	7 300 000 euro	29 200 000 euro
Vidējais darbinieku skaits finanšu gadā	50	250

3.5 EESK ir pārliecināta, ka Starptautisko grāmatvedības standartu padome šobrīd uzsāk projektu par standartu kopuma izstrādi īpaši mazajiem un vidējiem uzņēmumiem. EESK to atbalsta.

4. Īpašas piezīmes.

4.1 Valdes locekļu atbildība.

4.1.1 EESK atbalsta priekšlikumus par valdes locekļu kolektīvās atbildības noteikšanu attiecībā uz gada pārskatiem un grāmatvedības noteikumu ievērošanu, kas jau ir vispārpieņemti ES. Tomēr, ja pastāv divu līmeņu struktūra, ir svarīgi, lai atbildība tiktu sadalīta starp visu uzņēmējdarbības struktūru locekļiem (pārvaldes, izpildu un uzraudzības struktūrās), ņemot vērā to attiecīgās funkcijas, un tā nedrīkst pārsniegt valsts likumdošanā noteiktās kompetences robežas.

4.1.2 EESK iesaka, lai valdes locekļi labticīgi un bez īpaša pieprasījuma sniegt revidentam visu informāciju, kas var tikt uzskatīta par nepieciešamu saistībā ar uzņēmuma finanšu pārskatu un grāmatvedības datiem.

4.2 Saistīto pušu darījumi.

4.2.1 EESK atzinīgi vērtē Komisijas mērķi uzlabot saistīto pušu darījumu pārredzamību attiecībā uz nekotētajām uzņēmējdarbībām, lai varētu atjaunot sabiedrības uzticību uzņēmumu finanšu pārskatiem. Saistīto pušu darījumi bieži vien ir īpaši svarīgi privāto uzņēmumos, tai skaitā mazajos un vidējos uzņēmumos.

4.2.2 Dokumenta 1. panta tekstā, kas groza Ceturto direktīvu saskaņā ar 43. panta 7. punkta (b) apakšpunkta nosacījumiem, ir minēta prasība sniegt informāciju par tādu saistīto pušu darījuma "veidu, uzņēmējdarbības mērķi un summu", kas netiek veikts saskaņā ar parastajiem komercdarbības nosacījumiem. Šāda informācijas nodošana atklātībai pārsniedz SGS 24 noteikto, īpaši attiecībā uz SGS 24 prasību īpaši atklāt šādu darījumu "uzņēmējdarbības mērķi".

4.2.3 EESK nav pārliecināta par priekšlikumu pārsniegt SGS 24 koncepciju; kas varētu radīt ievērojamas papildizmaksas daudziem nekotētiem uzņēmumiem, līdz ar to aizēnojot ieguvumus šo finanšu pārskatu izmantotājiem.

4.3 Ārpusbilances darījumi un īpašiem nolūkiem dibinātas sabiedrības.

4.3.1 Lai uzlabotu informācijas nodošanu atklātībā, Komisija izsaka priekšlikumu noteikt īpašu prasību iekļaut finanšu pārskata piezīmēs informāciju par būtiskiem ārpusbilances "darījumiem", tai skaitā arī par īpašiem nolūkam dibinātām sabiedrībām. EESK atbalsta šo prasību, bet ir noraizējusies par to, ka jēdziens "darījums" nav definēts un tādēļ veido diezgan neskaidru priekšstatu; tādēļ Komiteja ierosina paskaidrojuma un norāžu nepieciešamību, iespējams, izmantojot attiecīgus piemērus.

4.3.2 Lai ierobežotu ietekmi uz MVU, EESK iesaka atļaut dalībvalstīm ierobežot izpaužamās informācijas apjomu, pieprasot tikai to informāciju, kas ir nepieciešama attiecīgā uzņēmuma finanšu stāvokļa novērtēšanai.

4.4 Paziņojums par korporatīvās vadības struktūrām un praksi.

4.4.1 EESK atzinīgi novērtē prasību attiecībā uz kotētajām uzņēmēj sabiedrībām, lai sniegtu informāciju par vadības struktūrām, kas investoriem ir ļoti svarīgas. Ja paziņojums tiks iekļauts gada pārskatā, revidentiem būs nepieciešams izteikt atzinumu par gada pārskata atbilstību vai neatbilstību tā paša gada grāmatvedības dokumentiem, kas jau attiecas uz pašu gada pārskatu saskaņā ar Ceturtās direktīvas 51. panta 1. punkta noteikumiem.

4.4.2 Tomēr varētu rasties problēma, jo dažas dalībvalstis pārsniegušas Ceturtās un Septītās direktīvas prasības un noteikušas, ka gada pārskats, kas nākotnē iekļaus paziņojumu par korporatīvās vadības struktūrām un praksi, tiks pakļauts pilnai revīzijai. EESK uzskata, ka ne visas paziņojuma par korporatīvās vadības struktūrām un praksi sastāvdaļas rada nepieciešamību pēc pilnas revīzijas. Tam iespējams atrast risinājumu, pieprasot, lai kotētās uzņēmēj sabiedrības iesniegtu paziņojumu par korporatīvās vadības struktūrām un praksi "kopā ar gada pārskatu un grāmatvedības pārskatiem", bet paziņojuma atbil-

stība arī turpmāk tiks pārbaudīta saskaņā ar 4. panta 4. punkta 1. apakšpunktā iepriekšminēto.

4.4.3 EESK uzskata, ka 46a.3. pants ir pārāk plašs. Tiek ieteikts sekojošs formulējums: "uzņēmuma iekšējās kontroles galveno iezīmju un riska pārvaldības sistēmas apraksts saistībā ar finanšu pārskatu sagatavošanas procesu".

4.5 Citi jautājumi.

4.5.1 Priekšlikuma 2. pantā izmantotais formulējums "par tiešu saistību un atbalstu", kas groza Septīto direktīvu, atšķiras no Ceturtajā direktīvā lietotā formulējuma, t.i. "būtiska un lai atbalstītu". Šai acīmredzamajai neatbilstībai nav nekāda būtiska iemesla. EESK ierosina abos gadījumos izmantot pēdējo minēto formulējumu, kurā ir svarīgais vārds "būtisks".

4.5.2 Formulējums "neatbilstoši parastiem komercdarbības nosacījumiem" minēts 1. pantā, kas groza 43. panta 1. apakšpunktu saskaņā ar Ceturtās direktīvas 7. panta b) apakšpunktu. Līdzīgs formulējums izmantots attiecībā uz Septīto direktīvu 34. panta 7. punkta b) apakšpunktā. Paskaidrojuma rakstā izteikums "neatbilstoši parastiem komercdarbības nosacījumiem" ir precizēts, pievienojot "t.i., darījumus, kas neatbilst tirgus nosacījumiem (*at an arm's length transaction*)" Tā kā pēdējais ir vispāratzīts grāmatvedības termins, tiek ierosināts to izmantot kā piemērotāko grozītajās direktīvās.

Briselē, 2005. gada 13. jūlijā

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas

priekšsēdētāja

Anne-Marie SIGMUND

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par “Pētniecības perspektīvām Eiropas ogļu un tērauda nozarē”

(2005/C 294/03)

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 2004. gada 1. jūlijā saskaņā ar reglamenta 29. panta 2. punktu nolēma izstrādāt pašiniciatīvas atzinumu par šādu tēmu: “Pētniecības perspektīvas Eiropas ogļu un tērauda nozarē”.

Rūpniecības pārmaiņu konsultatīvā komisija, kurai bija uzdots sagatavot minēto dokumentu, pieņēma atzinumu 2005. gada 13. jūnijā. Ziņotājs bija LAGERHOLM kgs, līdzziņotājs bija Gibellieri kgs.

Komiteja 419. plenārajā sesijā, kas notika 2005. gada 13. un 14. jūlijā (13. jūlija sēdē) ar 57 balsīm par un 3 atturoties pieņēma šādu atzinumu.

1. Ievads.

1.1 Ogļu un tērauda izpētes fonda perspektīvas.

1.1.1 EOTK sadarbība izpētes jomā tika pārtraukta, izbeidzoties EOTK dibināšanas līguma darbības termiņam 2002. gada 23. jūlijā. Ar līguma darbības laikā ogļu un tērauda nozares ieguldītā kapitāla pārpalikuma palīdzību minēto kolektīvās izpētes formu tomēr var turpināt. Lēmums pārskaitīt minēto kapitālu Kopienām un izmantot to pētniecībai tika pieņemts ar Nicas Līgumu. Minētā kapitāla summa ir aptuveni EUR 1,6 miljardi (kapitāla novērtētā vērtība uz EOTK finansiālo saistību nolīdzināšanas brīdi). Ogļu un tērauda izpētes fondu (*Research Fund for Coal and Steel, RFCS*) izveidoja 2003. gada februārī. Tā juridiskais pamatojums ir sīkāk izklāstīts Nicas Līguma pielikumā par EOTK dibināšanas līguma darbības izbeigšanos, kā arī Padomes 2003. gada 1. februāra lēmumos (2003/76/EK, 2003/77/EK, 2003/78/EK) un publicēts 2003. gada 5. februāra Oficiālajā Vēstnesī.

1.1.2 Programmas darbības nosacījumi ir noteikti tehniskajās un finanšu vadlīnijās.

1.1.3 Šā dokumenta mērķis ir parādīt dažas fonda darbībā parādījušās domstarpības trīs gadus pēc jaunās sistēmas ieviešanas un galvenokārt mēģināt izstrādāt nākotnes perspektīvas.

1.1.4 Vispirms jāsecina, ka ar dažiem izņēmumiem, pie kuriem jāatgriežas vēlāk, EOTK kopīgās izpētes gars lielā mērā ir saglabājies arī EOTK pētniecības finansējuma stabili augstās efektivitātes dēļ, un tas ir vērtējams atzinīgi.

1.2 Finanšiālie aspekti: dotāciju pagaidu un ievērojama samazināšana.

1.2.1 Ogļu un tērauda izpētes fondu pārvalda Pētniecības ģenerāldirektorāta Ogļu un tērauda nodaļa. Attiecībā uz budžetu jānorāda, ka izpētes finansēšanai izmanto procentus, kas radušies iepriekš minētā kapitāla ilgtermiņa ieguldījumu rezultātā. Tādēļ pieejamais gada budžets ir atkarīgs no ieguldījumu nestajiem ienākumiem. Atbilstoši pastāvošajam sadales principam tērauda un ogļu nozares izpētei paredzētā daļa attiecīgi ir 72,8 % un 27,2 %. Pēdējos divos gados tērauda izpētes

budžeta apmērs faktiski ir bijis apmēram EUR 43 miljoni (EUR 43,68 miljoni 2003. gadā; EUR 43,68 miljoni 2004. gadā un EUR 41,20 miljoni 2005. gadā). Minēto finansiālo atbalstu katru gadu izmanto apmēram 50 projektos. Ogļu nozarē RFCS nodrošinātais budžets pēdējos trijos gados ir bijis apmēram EUR 16,13 miljoni 2003. gadā, EUR 15,27 miljoni 2004. gadā un EUR 16,13 miljoni 2005. gadā.

1.2.2 Jāatzīmē subsīdiju kopsummas būtisks samazinājums, jo pagājušā gadsimta 90-o gadu beigās un vēl jaunā gadu tūkstoša pirmajos gados tērauda nozarei tās bija apmēram 55 — 56 miljoni *euro* un ogļu nozarē — 28 — 31 miljons *euro*. Jāatzīmē arī, ka vienam dalībniekam pieejamo subsīdiju vidējais apmērs nākamajos gados, ņemot vērā paplašināšanu un tās izraisīto programmas dalībnieku skaita pieaugumu, joprojām samazināsies. Jaunās dalībvalstis gan nodrošinās savu ieguldījumu tāpat kā iepriekš, tomēr tas notiks pakāpeniski un tikai laika posmā no 2006. gada līdz 2009. gadam. To kapitālieguldījumi pakāpeniski tiks investēti pa daļām (kopā EUR 169 miljoni), bet pilna atdeve būs jūtama tikai 2011. gadā.

1.2.3 EOTK tērauda pētījumu izmaksu lietderība jau ir noteikta (peļņa no ieguldījumiem attiecībā 1:13). Tērauda nozares būtiskajām vajadzībām pielāgota rūpnieciskā pētniecība, partnerattiecībās sadarbojoties iesaistītajām pusēm, t.i., rūpnieciskajiem ražotājiem un, attiecīgā gadījumā, citiem partneriem, piemēram, detaļu ražotājiem vai galvenajiem klientiem, ir izrādījusies ļoti efektīva. Minētais pētniecības veids ir noteikti vajadzīgs arī turpmāk, lai saglabātu Eiropas tērauda nozares konkurētspēju, kas ir viena no labākajām pasaulē, pašreizējā līmenī. Izmēģinājuma projektu un paraugprojektu, kas ir EOTK programmu īpatnība, skaits jau vairākus gadus ievērojami samazinās, bet tie jāsaglabā kā izvēles līdzeklis un ieteicams instruments tehnoloģisko sasniegumu ātrai pārnesei uz darbības vienībām (rūpnīcām).

1.2.4 EOTK finansētā ogļu nozares pētniecība ir izrādījusies ļoti efektīva. Tās izvērtējumā (*) konstatētie vidējie peļņas koeficienti bija no 7 līdz 25. Turklāt pētniecība un tehnoloģiju attīstība bieži dod būtisku papildu ieguvumu citām rūpniecības nozarēm, piemēram, ģeodēzijā, tuneļu būvē un materiālu pārbaudes metodēs.

(*) 1995. gadā veica *Geoffry Walton Practice* un *Smith Vincent*, kā arī 1996. gadā — XVII ģenerāldirektorāta “*Coal Research Committee*” (Ogļu pētījumu komiteja).

1.3 Programmu uzraudzība un vadība.

1.3.1 Lielākas izmaiņas ir notikušas atlases procesā, apstiprinot ikgadējos projektus. Pirmkārt, Komisijai palīdz Ogļu un tērauda komiteja (COSCO), kurā ir pārstāvētas dalībvalstis, kā arī Tērauda konsultatīvās grupas (*Steel Advisory Groups* — SAG) un Ogļu konsultatīvās grupas (*Coal Advisory Groups* — CAG) ar rūpniecības un pārējo iesaistīto nozaru pārstāvjiem. Otrkārt, novērtējumu veic neatkarīgi eksperti. Kopš jaunās sistēmas izveides Komisija ir nodrošinājusi šādu novērtējumu pienācīgu veikšanu saskaņā ar nosacījumiem, kurus katru gadu pilnveido.

1.3.2 Izraudzīto projektu un līdz ar to arī RFCS programmu kvalitāte ir atkarīga no novērtējumu kvalitātes. Tā kā novērtējums attiecas uz rūpniecības pētniecības programmām, ir svarīgi, lai to veiktu eksperti ar īpašām zināšanām par rūpniecības vajadzībām un prioritātēm, jau paveikto izpētes darbu un tā rezultātiem, kā arī iesaistīto partneru spējam. Tehnisko grupu eksperti, piemēram, atbilst minētajiem nosacījumiem, bet Komisijai un tērauda rūpniecības koncerniem ir jāoptimizē praktiskie nosacījumi šādu ekspertu līdzdalībai.

1.3.3 Tērauda nozarē saistībā ar projektu uzraudzību un tehniskās informācijas nodošanu bijušās 17 izpildu komitejas ir aizstātas ar deviņām tehniskajām grupām, ievērojami samazinot tajās darbošos ekspertu skaitu. Minēto izmaiņu daļēji kompensēs ekspertu pastiprinātā iesaistīšana no desmit jaunajām dalībvalstīm. Izveidotā aizbildniecības sistēma (vienam ekspertam uzraudzībai iedala vienu vai vairākus projektus) efektīvi nodrošina projektu tiešāku uzraudzību, jo tā atvieglo uzraudzības apspriešanu un padara to precīzāku. Jauno RFCS projektu termiņa vidusposma novērtējumu veiks 2005. gada pavasarī, un tas sniegs vairāk informācijas par iepriekš minēto.

1.3.4 Ogļu nozarē trīs tehniskās grupas (TG) ir stājušās to piecu izpildu komiteju vietā, kas darbojās EOTK ogļu nozares pētniecības programmas ietvaros. Minēto trīs grupu darbības jomas attiecīgi ir ieguves tehnoloģijas (TG1), pārstrādes tehnoloģijas (TG2) un "tīro ogļu" tehnoloģijas (TG3).

1.3.5 Desmit kandidātvalstīs esošo uzņēmumu un institūciju atsaucība uz EOTK 2000. gada priekšlikumiem gandrīz līdzinājās nullei salīdzinājumā ar attiecīgi 4,2 % un 14,16 %, atsaucoties uz RFCS 2004. gada aicinājumā izteiktajiem ierosinājumiem tērauda un ogļu nozarē. Kopējais pārstāvju skaits no 10 jaunajām dalībvalstīm dažādās komitejās un konsultatīvajās tehniskajās grupās ir 25 (11 pārstāvji Ogļu un tērauda komitejā (COSCO), 5 pārstāvji — SAG, 4 pārstāvji — CAG, 3 pārstāvji tērauda tehniskajās grupās un 2 pārstāvji ogļu tehniskajās grupās).

2. Tērauds.

2.1 Vispārējais stāvoklis tērauda nozarē.

Plaukstošā globālā ekonomika 2004. gadā gan būtiski stimulēja Eiropas ekonomiku, tomēr iekšējā pieprasījuma jūtams pieaugums izpalika. Perspektīvas 2005. gadam ir lielā mērā atkarīgas no vispasaules ekonomikas, jo eirozona ir ļoti atkarīga no galīgā pieprasījuma citās ekonomiskajās telpās.

Ķīnai un citām Āzijas valstīm šogad ir izšķirošā nozīme vispasaules ekonomikas un līdz ar to arī tērauda tirgus izaugsmē. Šķiet, ka Ķīnā ir sākusies kontrolētas palēnināšanas fāze, un tās izaugsme kļūst ilgtspējīgāka.

2.1.1 Ņemot vērā šogad paredzamo pasaules ekonomiskās izaugsmes pavājināšanos un lēno ekonomisko atlabšanu kontinentālajā Eiropā, reālais patēriņa pieaugums varētu būt mazāks nekā 2004. gadā. Tā kā vairākās valstīs dažu produktu uzkrājumu līmenis ir pārāk augsts, ir sagaidāma arī patēriņa izaugsmes samazināšanās.

2.2 Tērauda nozares pētniecības nākotnes perspektīvas.

2.2.1 Pirmo konkursu rezultāti pēc EOTK līguma termiņa izbeigšanās: sekmīgu priekšlikumu skaita ievērojama samazināšanās RFCS programmā

Pamatojoties uz jaunu tipveida līgumu, 2003. gadā tika parakstīti 49 līgumi un 2004. gadā — 51 līgums; 2005. gadā vēl ir jāparaksta gandrīz 50 līgumi. Sekmīguma proporcija ir ievērojami samazinājusies, jo iesniegto priekšlikumu skaits salīdzinājumā ar pieejamo atbalsta apjomu ir nevis samazinājies, bet palielinājies: 2002. gadā, piemēram, tika iesniegti 116 priekšlikumi, 2003. gadā — 143 un 2004. gadā — 173 priekšlikumi. Projektu sekmīguma proporcija pašlaik ir apmēram 30 %, turpretī šās desmitgades sākumā tā vēl bija 50 % — 55 %. Minētā tendence ir novērojama pēdējā laikā, kad jaunās dalībvalstis vēl samērā maz piedalās RFCS programmā.

2.2.2 Tērauda tehnoloģiju platforma: tērauda pētniecības ilgtermiņa perspektīvas atbilstošākā shēma.

Tērauda rūpniecība dažādās jomās sastopas ar daudzām problēmām, piemēram, vajadzību pēc globalizācijas izraisītās konkurētspējas, jauno lielražotāju straujo izaugsmi (pašlaik Ķīnā), vides noteikumiem gan attiecībā uz ražošanas procesu, gan arī produktiem, klientu un akcionāru prasībām, drošību un veselības aizsardzību darba vietā un darbinieku apmācību.

Tērauda nozare cenšas saglabāt un pat pastiprināt savas noturīgās un konkurētspējīgās globālās līderpozīcijas. Lai sasniegtu minēto mērķi, personu grupa tērauda tehnoloģiju platformas ietvaros nolēma uzsākt noteiktu ilgtermiņa strukturētu pētniecības un attīstības iniciatīvu. Iepriekš minēto platformu atklāja 2004. gada 12. martā.

CCMI kā viens no platformas partneriem ir pārstāvēta tās koordinācijas komitejā.

2.2.2.1

Atbilstoši ilgtspējīgas attīstības četriem pilāriem tika izveidotas sešas darba grupas ar vairāk nekā 100 dalībniekiem: peļņa, partneri (tajā skaitā autobūves un celtniecības nozares), planēta un cilvēki, kā arī enerģija. Minētās darba grupas ir izstrādājušas **trīs apjomīgas un savstarpēji papildinošas rūpniecības pētniecības un attīstības programmas ar plašu sociālo ietekmi**; katrā no programmām ir ietvertas vairākas pētniecības un attīstības tēmas un jomas. 2.2.2.2

Ierosinātas trīs rūpniecības programmas ar plašu sociālo ietekmi: drošas, tīras, rentablas un kapitāla mazietilpīgas tehnoloģijas,

— enerģijas avotu racionāla izmantošana un atliekvielu pārvaldība,

— tiešajiem patērētājiem pievilcīgi tērauda nozares risinājumi.

— 2.2.2.3

Attiecībā uz pirmo lielo programmu jāatzīmē, ka visā tērauda rūpniecības ražošanas ķēdē vajadzīgs liels elastīgums, lai tiktu galā ar aizvien lielāko produktu klāstu, kas ir jāsarāž ar zemām izmaksām. Tērauda nozarē ir vajadzīgas kompaktākas ražošanas līnijas ar ļoti īsu reakcijas laiku un paplašinātām izmantošanas iespējām, un tur, kur tradicionālās tehnoloģijas jau ir pietiekami pārbaudītas un izturīgas, lai garantētu stabilu darbību, automatizētas ražošanas tehnoloģijām jāveicina elastīgāku procesu attīstība. Jaunas ražošanas koncepcijas, tajā skaitā automatizēti ražošanas procesi un efektīva ražošanas organizācija ir jāplāno un jāizstrādā, pamatojoties uz novatoriskām organizatoriskajām tehnoloģijām, lai nodrošinātu jaunu procesu, produktu un pakalpojumu attīstību. 2.2.2.4

Pirmajā lielajā programmā ir noteiktas trīs galvenās tēmas: - jauna veida integrētas metodes bezoksīdu un energoefektīvai apstrādei,

— elastīgas un daudzfunkcionālas ražošanas līnijas,

— automatizēta ražošana.

— 2.2.2.5

Arī otra lielā programma ir vērsta uz trim lielākajām pētniecības un attīstības tēmām: siltumnīcefekta gāzu problēma,

— energoefektivitāte un resursu taupīga izmantošana,

— “zaļo” produktu izstrādāšana, ņemot vērā izmantoto materiālu “sociālo ietekmi”.

— 2.2.2.6

Trešās lielās programmas mērķis ir apmierināt patērētāju pieprasījumu pēc vēl labākiem un efektīvākiem materiāliem, ko galvenokārt izmanto divās nozarēs — autobūvē un celtniecībā. Trešo nozari (enerģētiku) apspriež šogad. 2.2.2.7

Visas minētās trīs programmas kopumā ir paredzētas, lai **veicinātu konkurētspējas palielināšanos, ekonomisko izaugsmi un ar to saistīto ietekmi uz nodarbinātību Eiropā**. Atbilstošās pētniecības un attīstības tēmas, kas nosauktas šajās programmās, lielā mērā **veicina ilgtspējīgas attīstības pieeju. Vides aizsardzība** (siltumnīcefekta gāzu emisija, galvenokārt CO₂), kā arī **energoefektivitātes kāpināšana** ir nozīmīgākie pārnozaru jautājumi ierosināto pētniecības un attīstības programmu iespēju spektrā. **Drošība un nekaitīgums** ir trešais nozīmīgais mērķis, uz kuru ir jāvirzās ne tikai attiecīgajās rūpniecības nozarēs, bet arī tērauda lietotāju (automašīnas, ēkas, enerģijas ražošana, transports utt.) ikdienā, izstrādājot jaunus **gudrus un drošākus risinājumus** tērauda lietošanas jomā. 2.2.2.8

Vēl viena pārnozaru tēma, kas ir ņemta vērā, ir **cilvēkresursu aspekti** (kvalificētu **speciālistu** piesaistīšana un nodrošināšana, lai palīdzētu sasniegt tērauda nozarē izvirzītos mērķus). Šim nolūkam kalpo: apjomīgs Eiropas tīkls (augstākie rūpniecības vadītāji Eiropai — *Top Industrial Managers for Europe (TIME)*), 47 universitātes no visām 25 dalībvalstīm), kas ir iesaistīts izglītības un kvalifikācijas celšanas darbā, komunikācijā un informācijas sniegšanā un kuru noteica ES Tērauda tehnoloģiju platformā ieinteresētās puses. Minētajam tīklam ir jāieņem vadošā loma, gan analizējot, kā turpmāk jādarbojas izglītības sistēmai, lai nākotnē apmierinātu pieprasījumu pēc kvalificēta darbaspēka Eiropas tērauda rūpniecībā, gan, izstrādājot efektīvas pieejas, lai risinātu problēmas saistībā ar tā prognozējamo trūkumu;

— cilvēkresursi — uzņēmējdarbības zināšanu potenciāla krātuve — pamata vērtība, kas ir dinamiski jāpadara optimālāka. Šādu optimizācijas procesu vajadzētu būtiski veicināt Eiropas tērauda ražotāju veikto pasākumu pārskatam, kā arī vadības izmaiņām, kuru mērķis ir attīstība “zināšanu organizācijas” virzienā, nodrošinot paraugprakses apmaiņu.

— 2.2.2.9

Platformas koordinācijas komitejas 2004. gada 15. decembrī pieņemtajā Stratēģisko pētījumu plānā aprakstītais nākotnes redzējums iezīmē tērauda nozares izpētes perspektīvas nākamajos gados un gadu desmitos. 2.2.2.10

Minētās pētniecības programmas otrajā redakcijā tiks noteiktas prioritātes un izvirzīti priekšlikumi saistībā ar izpētes tēmām un jomām dažādās Eiropas programmās kā, piemēram, RFCS, PAPP (pētniecības un attīstības pamatprogramma), *Eureka*, valsts un reģionālajās programmās utt. Paredzams, ka tajā tiks ietvertas lielās kopīgās pētījumu tēmas, kas jārisina, izmantojot RFCS līdzekļus. 2.2.2.11

Stratēģisko pētījumu plānā noteikto pētniecības tēmu raksturam apvienojumā ar vajadzīgo partneru zināšanām ir jānosaka atbilstošās Eiropas programmas izvēle. Piemēram, bet ne tikai, RFCS specifiskai tēraudā izpētei un PAPP pētniecībai, kurā piedalās partneri no vairākām rūpniecības nozarēm (piemēram, piegādātāji un aprīkojuma ražotāji saistībā ar jaunu tehnoloģiju attīstību, klienti un lietotāji, piemēram, autobūves un celtniecības nozare saistībā ar inovatīvu tērauda nozares risinājumu izstrādi, utt.). No līdzīgām pamatnostādnēm vajadzētu vadīties saistībā ar kopīgu rīcību tehnoloģijas jomā lielajās ilgtermiņa programmās, kurām nepieciešami lieli ieguldījumi un kas koncentrējas uz kopīgajām Eiropas tēmām. 2.2.2.12

Lai iepriekš minētā pieeja būtu maksimāli efektīva, **atšķirīgās programmas ir jākoordinē**. Platformas Stratēģisko pētījumu plānam ir jābūt dokumentam, ko izmantos plānotajā tērauda direktīvu pārskatīšanā. Turklāt programmu koordinācijas ietvaros šādu iespēju vajadzētu piešķirt visiem projektiem neatkarīgi no tā, kurā Eiropas programmā tie ietilpst. 2.2.2.13

Nākamajai 7. izpētes ietvarprogrammai un citām Eiropas programmām (*Eureka*, utt.), valstu un pat reģionālajām programmām jānodrošina iespēja īstenot Stratēģisko pētījumu plānu. Kopīgās tehnoloģiju iniciatīvas apvienojumā ar Eiropas Investīciju bankas kredītiem turpmākajos gadu desmitos tomēr veicinās jaunu, progresīvu tehnoloģiju attīstību un to izmantošanu lielrūpniecībā. 2.2.2.14

Bez tam platformas Stratēģisko pētījumu plāna tērauda programmas prioritāru un specifisku tēmu vienprātīgai atļasei ir jāveido prioritāru tēmu (kam nepieciešami gan ievērojami finanšu, gan tehniskie līdzekļi) rezerve, kas iesniedzama kā atbilde uz RFCS tērauda pētniecības ikgadējiem konkursu uzaicinājumiem: tā ir arī iespēja izvairīties no subsīdiu sadrumstalošanas, samazināt administratīvās izmaksas, samazinot priekšlikumu skaitu, un pirmām kārtām panākt lielāku efektivitāti, koncentrējot līdzekļus tām tēmām, kas ir būtiski svarīgas tērauda rūpniecības konkurētspējai. 2.2.2.15

Viens no Tērauda platformas 2. programmas projektiem (Tērauda ar ļoti zemu CO₂ saturu ražošana — *ULCOS*, *Ultra Low CO₂ Steel Making*) ir vērsts uz krasu CO₂ emisiju samazināšanu tērauda ražošanas procesa laikā. Tam ir šādas īpatnības: jautājums ir aktuāls visā Eiropā un iekļauts 7. ietvarprogrammā;

— skaidri noteikti rūpniecības mērķi, kas ir svarīgi tērauda nozares ilgtermiņa konkurētspējai;

— konsorcijs, kas jau ir izveidojies ar Eiropas tērauda rūpniecības vadošajiem dalībniekiem.

— Viņu saistības ir noteiktas konsorcija līgumā.

Ņemot vērā minētā projekta iezīmes, rūpniecības nozare 2005. gada februārī ieteica Komisijai platformas interesēs izveidot Kopīgo tehnoloģiju iniciatīvu (KTI). Komisijas 2005. gada 6. aprīļa priekšlikumā Eiropas Parlamentam un Padomei *ESTEP* tomēr netika ietverta.

2.2.2.16 Visbeidzot, **regulārai programmu aktualizācijai jānodrošina pilnīga to atbilstība rūpniecības vajadzībām.**

3. Ogles.

3.1 Vispārējais stāvoklis ogļu nozarē.

3.1.1 Eiropa ir trešais lielākais ogļu patērētājs pasaulē. Visā Savienībā ogles kā enerģijas avots ir dažādu enerģijas veidu neatņemama sastāvdaļa un to nozīme līdz ar ES paplašināšanu ir manāmi pieaugusi. Ogles ir būtiski svarīga izejviela dzelzs un tērauda ražošanā; elektroenerģijas ražošanas nozarē, kur tās pastiprināti izmanto to piegādes drošības un konkurētspējas dēļ, ogļu daļa ir 32 %.

3.1.2 Ogļu ieguve Eiropā ir augsti attīstīta rūpniecības nozare. Salīdzinājumā ar ogļu krājumiem ārpus Eiropas akmeņogļu ieguves ģeoloģiskie apstākļi Eiropā ir uzskatāmi par sarežģītiem. Problēmu pārvarēšana, izmantojot šādas dziļākas ogļu iegulas, tomēr ir izvirzījusi Eiropas ieguves tehnoloģijas vadošajās pozīcijās. Šobrīd Eiropas akmeņogļu ieguves tehnoloģijas ieņem vairāk nekā pusi no augošā pasaules tirgus — arī, pateicoties EOTK piešķirtajam pētniecības un attīstības (²) finansējumam.

3.1.3 Lai pildītu apņemšanos saglabāt Eiropas vadošo pozīciju, pētniecībai ir nepieciešams atbilstošs finansējums, kas veicinās ne tikai nodarbinātību minētajā nozarē, bet stabilizēs arī Kopienas maksājumu bilanci un izraisa pakārtotu multiplikatora efektu. Tas attiecas gan uz akmeņogļu ieguvu, gan "tīro ogļu" izmantošanu, jo tehniskajam progresam ir jāaptver visi "ogļu ķēdes" kritiskie aspekti.

(²) Pasaules enerģijas padome prognozēja strauji augošu kopējo ieguldījumu apjomu EUR 43 000 miljardu apjomā ogļu raktuvju izbūvē un aprīkojumā nākošo 25 gadu laikā

3.2 Izpētes perspektīvas ogļu nozarē.

3.2.1 Ogļu nozarē ir lieliska pētniecības infrastruktūra ar labu sadarbību Eiropas līmenī. Jau gadiem ilgi kopīgos pētniecības projektos ir iesaistīti partneri no bijušajām kandidātvalstīm (tagadējām jaunajām dalībvalstīm). Saskaņā ar 5. izpētes ietvarprogrammu finansētais Eiropas Ilgtspējīgas kalnrūpniecības tīkls (*Network on European Sustainable Mining Industries (NESMI)*) aptver apmēram 100 nozarē iesaistīto Eiropas kalnrūpniecības dalībnieku un pastāv kopš 2002. gada. Nozīmīgs NESMI tīkla darba rezultāts ir Eiropas Tehnoloģiju platforma ilgtspējīgiem minerālu resursiem (*European Technology Platform for Sustainable Mineral Resources (ETPSMR)*), par ko paziņoja NESMI 2005. gada 15. marta konferencē un kuras darbība sāksies 2005. gada septembrī.

3.2.2 Ogļu nozares pētniecības un tehnoloģiju attīstības (PTA) stratēģiskie mērķi ir šādi:

- Eiropas energoapgādes nodrošināšana nākotnē,
- inovatīvu un ilgtspējīgu ražošanas tehnoloģiju attīstība,
- ogļu izmantošanas efektivitātes paaugstināšana ar mērķi samazināt emisiju,
- enerģijas resursu ilgtspējīga izmantošana,
- Eiropas pievienotās vērtības radīšana, ieņemot pētniecības un attīstības veicinātu līderpozīciju tehnoloģiju jomā.

3.3 PTA kalnrūpniecības tehnoloģijā.

3.3.1 PTA pasākumu prioritārajiem mērķiem ir jābūt produktivitātei un izmaksu samazināšanai visā ražošanas procesā.

Zemu izmaksu ekspluatācija, izvairoties no dīkstāves, var notikt tikai, precīzi pārzinot atradnes, kas nav iespējams bez iepriekšējas izpētes. Tādēļ ir jāizmanto progresīvas iežu izpētes metodes, kas ir jāattīsta, izmantojot daudznozaru pieeju. Lai panāktu tālāku plānošanas, attīstības un darbības kontroles izmaksu ietaupījumu, ir jāturpina modernu uzraudzības sistēmu, ieskaitot satelīttehnoloģijas, attīstība.

3.3.2 Drošai un rentablai ogļu krājumu apguvei ir nepieciešamas **automatizētas un elastīgas ražošanas sistēmas**, piemēram, jauna veida piedziņas un ieguves metodes, izmantojot robotus, progresīva automatizācija un mākslīgais intelekts. Būtnībā runa ir par turpmāku automatizāciju, uzlabotu procesu vadību un integrētām ekspluatācijas un apkopes sistēmām.

3.3.3 **Automatizācijas** jomā attīstības mērķi ir saistīti ar viediem, autonomiem sensoriem un piedziņas mehānismiem, bezvadu sensoru tīkliem, jaunām fizikālām mērīšanas procedūrām, lokalizācijas un navigācijas sistēmām un automatizētām attēla apstrādes sistēmām.

3.3.4 Uzlabotas un lielā mērā racionalizētas **ģeoloģisko slāņu kontroles tehnoloģijas** ir prioritāras, lai nodrošinātu ekonomiskāku un drošāku raktuvju ekspluatāciju, īpaši lielākā dziļumā. Īpašs atbalsts plānošanai šajā jomā ir iežu mehāniskās modelēšanas tālāka attīstība.

3.3.5 Visos ražošanas procesa posmos ir nepieciešama pilnveidota **informācijas tehnoloģija**, ieskaitot kontroles, uzraudzības un analītiskās metodes. Tas jo īpaši attiecas uz sakariem, galvenokārt mobilajiem pazemes sakariem, ieskaitot attiecīgās IT gala iekārtas. Ar RCFS kopīgā projektā sekmīgi izstrādātas virtuālās realitātes starpniecību varētu turpmāk pilnveidot kalnrūpniecības vadības punktu tehnoloģiju. Procesu pastiprināta datorizētā vadība uzlabos gan efektivitāti, gan drošību darba vietā.

3.3.6 Iekārtu **montāža un demontāža** kavē produktivitātes progresu vietas trūkuma un agregātu aizvien lielāku izmēru un svara dēļ. Tādēļ viens no galvenajiem izvirzītajiem mērķiem ir montāžas un demontāžas laika saīsināšana, izmantojot jaunas attiecīgās tehnoloģijas, un sastāvdaļu skaita ierobežošana, izmantojot standartizētas, kompaktas sastāvdaļas. Arī šajā jomā kā atbalstu var izmantot mūsdienu IT tehnoloģijas. Līdzīga situācija ir saistībā ar materiālu transportēšanu pazemē. Galvenais mērķis ir transporta automatizācija, izmantojot modernas sensoru sistēmas un uzlabotas materiālu pārvietošanas iekārtas.

3.3.7 Saistībā ar vides pasākumu izmaksām un jautājumu par sabiedrības akceptu ieguves rūpniecībai blīvi apdzīvotos reģionos turpmākajām pētnieciskajām darbībām īpaši ir jāpievēršas vides aizsardzībai nolūkā novērst vai samazināt raktuvju vai koksēšanas uzņēmumu dažāda veida kaitīgu ietekmi uz vidi. Jebkādam metodoloģiskajam progresam minētajās jomās būs ne tikai ievērojams eksporta potenciāls, bet arī plaša ietekme uz citām rūpniecības nozarēm, un tas ir ļoti vajadzīgs sabiedrībai kopumā. Minētais attiecas gan uz raktuvju aktīvu darbību, gan to slēgšanas pasākumiem un turpmāko izmantošanu.

3.3.8 Pētniecības un attīstības nepieciešamības piemēri ir precizākas metodes, lai prognozētu pazemes ūdeņu līmeņa paaugstināšanos un gāzu emisiju pēc raktuvju slēgšanas. Bez tam iespējami plaši jāizmanto arī vispārējā tehnikas attīstība citās rūpniecības nozarēs un jāveicina tās pielāgošana citmeņogļu ieguvei pazemē. Galvenie jēdzieni minētajā saistībā ir nanotehnoloģijas, bionika, aviācijas un kosmosa tehnoloģijās izmantotie sensori un robotika.

3.4 PTA "tīro ogļu" nozarē.

3.4.1 Galvenie mērķi ir saistīti ar "tīro ogļu" izmantošanas divām stadijām:

- paaugstināta efektivitāte emisiju samazināšanai un taupīgākai izejvielu izmantošanai,
- CO₂ nodalīšana un uzglabāšana.

3.4.2 Ogļu "tīro tehnoloģiju" nozare šobrīd koncentrējas uz efektivitātes paaugstināšanu, jo tādējādi tiek samazinātas emisijas un taupīti izejvielu krājumi. Minētā stratēģija ir izdevīga tādēļ, ka Eiropā (15 valstu ES) laika posmā no 2010. gada līdz 2020. gadam veco iekārtu nomaiņas un jaunu spēkstaciju būves rezultātā tiks radīti vairāk nekā 200 spēkstaciju jaudas gigavati. Prognozēts, ka to spēkstaciju nozarē, kurās izmanto izrakteņu kurināmo, iekārtu nomaiņa un jaunu spēkstaciju būves procentuālais īpatsvars varētu būt apmēram 60 %, no kuriem 23 % ir ogļu spēkstacijas. Tā ir lieliska izdevība ieviest maksimāli efektīvas tehnoloģijas.

3.4.3 Ar mūsdienu spēkstaciju tehnoloģijām akmeņogļu — tvaika spēkstaciju maksimālais lietderības koeficients var sasniegt 45 %-47 %. Palielinot procesa spiediena un temperatūras parametrus (līdz vairāk nekā 700 grādiem Celsija) var panākt pieaugumu pat vairāk nekā 50 % apmērā. Lai tas izdosies, vissvarīgāk ir izstrādāt un pārbaudīt jauna veida materiālus ar augstu karstumizturību. Salīdzinājumā ar pašlaik Vācijā izmantotajām tehnoloģijām CO₂ emisiju varētu samazināt par 30 %.

3.4.4 Tādējādi ir iespējams būtiski veicināt CO₂ emisiju samazināšanu un vienlaicīgi īstermiņā taupīt izejvielas, galvenokārt optimizējot parasto tvaika spēkstaciju procesus. Tādēļ, turpmāk sadalot finansējumu pētījumiem, minētajai jomai vajadzētu pievērst īpašu uzmanību.

3.4.5 Papildus augsti attīstītām parastajām spēkstaciju tehnoloģijām apvienotie procesi ir vidēja un ilgtermiņa alternatīvas. Galvenie iespējamie varianti ir integrētais ogļu gazifikācijas process (*integrated coal gasification — IGCC*) un ogļu putekļu dedzināšana augstspiedienā. Ar minētajām tehnoloģijām var panākt lietderības koeficientu virs 50 %, tādēļ ir veicama intensīvāka izpēte šajā nozarē.

3.4.6 Pētījumi vēl ir jāveic arī tā dēvēto nulles emisijas spēkstaciju attīstībā, ja vien ir politiskā griba minētā mērķa sasniegšanai. Oglekļa dioksīda atdalīšanas iekārtu uzstādīšana pazemina spēkstacijas lietderības koeficientu par 6-14 procentu punktiem, kas ne tikai paaugstina galaprodukta izmaksas, bet ir arī pretrunā resursu saglabāšanas mērķim. Uzlaboti spēkstaciju projekti, kas ļauj sasniegt maksimālo lietderības koeficientu, veido tehnoloģisko pamatu ilgtermiņa mērķim izveidot spēkstaciju ar CO₂ nulles emisiju.

3.4.7 CO₂ nulles emisijas spēkstacija pašlaik ir ilgtermiņa vīzija. Profilaktiskās klimata aizsardzības nolūkā savlaicīgi ir jāattīsta tehniski un ekonomiski racionāli procesi videi kaitīgo piemaisījumu gāzu atdalīšanai no spēkstaciju emisijas, lai novērstu klimatam kaitīgo gāzu izplūdi atmosfērā.

3.4.8 Pašlaik CO₂ atdalīšanas (procesa pirmā daļa) tehnoloģiju attīstība šķiet vienkāršāka nekā drošā un ilgstošā oglekļa dioksīda uzglabāšana pēc atdalīšanas (procesa otrā daļa), jo ir ļoti maz informācijas par slēgtās kamerās uzglabāta CO₂ lielu daudzumu reakciju ilgtermiņā. Šobrīd debates koncentrējas uz uzglabāšanu izsīkušās naftas un dabas gāzes atradnēs vai dziļās pazemes sālsūdens āderēs. Šāda pasākuma īstenošanai būs vajadzīgi lieli ieguldījumi loģistikā.

3.4.9 Šāda veida attīstību, ņemot vērā pašreizējo stāvokli tehnoloģiju jomā, gan nekavējot nepārvarami tehniski šķēršļi, tomēr koncepcija ietver ievērojamu ekonomisko un ekoloģisko risku. Minētā riska samazināšana ir viens no rūpniecības nozares un valdību galvenajiem uzdevumiem tuvāko gadu laikā.

4. Secinājumi un ieteikumi.

Pēc trīs gadu pārejas perioda RFCS pētniecības programma ir izrādījusies efektīva un lietderīga, būtiski integrējot bijušo EOTK pētniecības programmu ekspertu tīklu. EESK tuvākajā nākotnē iesaka saglabāt gan tās pašas konsultatīvās struktūras (COSCO, SAG un CAG, tehniskās grupas) programmu vadībai, gan to pašu novērtēšanas procedūru. EESK aicina Komisiju izskatīt jautājumu, kā palielināt ekspertu līdzdalību tehniskajās grupās.

4.1 Kaut arī administratīvi tehnisku iemeslu dēļ RFCS pētniecības programma ietver gan ogles, gan tēraudu, katrā nozarē ir savas specifiskās īpatnības un vajadzības, kas jāņem vērā, lai īstenotu tehniskos un zinātniskos mērķus uzlabot minēto nozaru konkurētspēju. EESK atbalsta Eiropas tehnoloģiju platformu izveidošanu, kas nodrošina atbilstošu vidi gan tērauda, gan ogļu nozarei, lai attīstītu un koordinētu to PTA politiku un darbības, izmantojot visus pieejamos Eiropas resursus.

4.2 EESK uzsvērti atbalsta jauno dalībvalstu uzņēmumu, pētniecības centru un universitāšu strauju un būtisku iekļaušanu RFCS pētniecības programmā un pasākumos, kas saistīti ar attiecīgajām Eiropas ogļu un tērauda nozares tehnoloģiju platformām.

4.3 Tērauds.

Turpmākajos gadu desmitos EESK paredz kopīgas izpētes būtisku nepieciešamību, lai saglabātu un pat pastiprinātu pašreizējo vadošo pozīciju pasaulē — pozīciju, kas ir gan noturīga, gan konkurētspējīga. Tērauda izmantošana ir svarīga, lai apmierinātu sabiedrības vajadzības nākotnē un atklātu jaunas tirgus iespējas. Nākotnē tērauda rūpniecībai galvenokārt būs jārisina jautājumi par nepieciešamību pēc videi draudzīgiem produktiem un jauniem risinājumiem tērauda nozarē.

4.3.1 EESK nosaka šādus galvenos jautājumus:

- Vides aizsardzība (īpaši oglekļa dioksīda emisijas samazināšana) un enerģijas izmantošanas efektivitātes palielināšana ir PTA programmu pārnozaru jautājumi. Ir jāattīsta jauni procesi, kas ir integrētāki un elastīgāki nekā esošie.
- Prioritāšu saraksta augšgalā atrodas drošības jautājums ne tikai attiecīgajās rūpniecības nozarēs, bet arī to patērētāju ikdienā, kas izmanto tērauda ražojumus (automašīnas, ēkas, enerģijas ražošana un transports, utt.), — ir jāizgatavo intelligentāki un drošāki tērauda ražojumi. Kopīgs mērķis, izgatavojot jaunus tērauda produktus, ir arī to svara samazināšana. Tomēr minēto materiālu sociālā ietekme būtu vērtīgs ieguldījums tērauda nozares ilgtermiņa mērķu sasniegšanā (tērauda ražojumu konkurences un tērauda ražošanas procesa ilgtspējas palielināšana).
- Svarīga ir arī kvalificētu darbinieku piesaistīšana, lai sasniegtu tērauda nozarē izvirzītos ambiciozos mērķus.
- Vienprātīgi nosakāmās tērauda tehnoloģiju platformas prioritārās tēmas ir to prioritāro jautājumu apkopojums, kas risināmi, izmantojot dažādus PTA instrumentus (RFCS, PTA

7. ietvarprogramma, valstu un pat reģionālās programmas). Dažādās programmas tomēr ir jākoordinē.

- Eiropas iestāžu atbalsts, lai tērauda nozares platformu pieņemtu kā prioritāru platformu, kas gūs labumu no Kopējās tehnoloģiju iniciatīvas.

4.4 Ogles.

EESK atzinīgi vērtē Eiropas jaunās prioritātes enerģētikas jomā, kurās uzsvērtā “tīro ogļu” tehnoloģiju nozīme klimata un vides aizsardzībā, kā arī energoapgādes drošībā Savienībā, un paziņo par savu apņemšanos atbalstīt “tīro ogļu” tehnoloģijas kā PTA 7. ietvarprogrammas pētījumu galveno prioritāti.

Tādēļ programmai ir jābūt vērstai uz efektivitātes paaugstināšanu, lai samazinātu emisiju, uz resursu ilgtspējīgu izmantošanu, kā arī CO₂ atdalīšanas un uzglabāšanas pasākumiem. Tā kā vispārīgāk orientētā Eiropas Kalnrūpniecības tehnoloģiju platforma (*European Mining Technology Platform*) nodrošinās kalnrūpniecības pārnozaru izpētes stratēģiju un līdzekļus, būtu jāsaģlabā RFCS programmas papildinošais raksturs, un minētajai programmai jābūt vērstai uz ogļu ieguvē specifisku pētniecību un tehnoloģiju attīstību.

Briselē, 2005. gada 13. jūlijā

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas

priekšsēdētāja

Anne-Marie SIGMUND

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par Komisijas paziņojumu par Sociālo programmu

KOM(2005) 33 galīgā red.

(2005/C 294/04)

Eiropas Komisija 2005. gada 9. februārī saskaņā ar EK Līguma 262. pantu nolēma lūgt Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju izteikt atzinumu par: Komisijas paziņojumu par Sociālo programmu

Nodarbinātības, sociālo lietu un pilsonības specializētā nodaļa, kura bija uzdots veikt darbu, pieņēma atzinumu 2005. gada 21. jūnijā. Ziņotāja bija ENGELEN-KEFER kdze.

Komiteja savā 419. plenārajā sesijā, kas notika 2005. gada 13. un 14. jūlijā (13. jūlija sēdē) ar 60 balsīm par, 1 balsi pret un 3 atturoties, ir pieņēmusi šādu atzinumu.

1. Ievads.

1.1 Ar jauno Sociālo programmu periodam no 2006. līdz 2010. gadam ir saistītas īpašas cerības. Laikā, kad par Lisabonas stratēģiju tiek sniegts termiņa vidus pārskats, priekšplānā ir vairāk jāizvirza sociālās politikas nozīme Lisabonas mērķu sasniegšanā. Ir jāatzīst Lisabonas stratēģijā iekļautā prasība uzlabot konkurētspēju un palielināt ekonomisko izaugsmi vienlaicīgi ar vairāk un labāku darbavietu radīšanu un sociālās kohēzijas stiprināšanu. Tādēļ ir jāsteno tāda Eiropas politika, kas uzskata minētos mērķus par līdzvērtīgiem un tādējādi nodrošina Lisabonas stratēģijas līdzsvaru. Starp ekonomisko, nodarbinātības, sociālo, kā arī vides politiku ir jābūt līdzsvarotām attiecībām, lai nodrošinātu ilgtspējīgu Eiropas sociālo modeli.

1.2 Eiropadome 2005. gada 22.-23. marta sammitā par jaunas dinamikas piešķiršanu Lisabonas stratēģijai atzīmēja, ka prioritāte ir jāpiešķir izaugsmes un nodarbinātības veicināšanai, un šajā saistībā norādīja uz makropolitikas izšķirošo nozīmi⁽¹⁾. Minēto prioritāšu noteikšana liekas steidzami nepieciešama ieilgušās vājās ekonomiskās situācijas un nemainīgi augstā bezdarba līmeņa dēļ. Paziņojot, ka "minēto mērķu sasniegšanai ... stratēģijas trīs dimensijās (ekonomiskā, sociālā un vides dimensija) Savienībā ir jāmobilizē visi piemērotie atsevišķo valstu un Kopienas līdzekļi, lai labāk izmantotu to sinerģijas potenciālu ilgtspējīgas attīstības kopējā kontekstā"⁽²⁾, Eiropadome vadās no savstarpēji papildinošām attiecībām starp ekonomisko, nodarbinātības un sociālo politiku. Pēc EESK ieskata, prioritāra pievēršanās izaugsmei un nodarbinātībai tomēr automātiski nenoziņē sociālās situācijas uzlabošanu, kaut arī lielāka izaugsme ir būtisks priekšnoteikums bezdarba apkarošanai un sociālās situācijas uzlabošanai. Sociālā politika drīzāk ir uzskatāma par produktīvu faktoru, kas labvēlīgi ietekmē izaugsmi un nodarbinātību. Sociālā programma "palīdzēs sasniegt Lisabonas stratēģijas mērķus, stiprinot uz

pilnu nodarbinātību un lielāku sociālo kohēziju vērstu Eiropas sociālo modeli"⁽³⁾.

1.3 "Eiropas sociālais modelis ir balstīts uz labiem ekonomiskajiem rādītājiem, augstu sociālās aizsardzības līmeni, augstu izglītības un apmācības līmeni un sociālo dialogu."⁽⁴⁾ Tas ir balstīts uz visām dalībvalstīm kopīgajām pamatvērtībām — demokrātiju, brīvību un sociālo taisnīgumu. Šis paziņojums par sociālu tirgus ekonomiku un minētajām pamatvērtībām pirmo reizi attiecībā uz visu Eiropas Savienību ir iekļauts nākamajā ES Konstitūcijā, īpaši ES Pamattiesību hartā. Neskatoties uz individuālo noteikumu formas atšķirībām, visās Savienības dalībvalstīs ir kopīgas sociālā taisnīguma iezīmes, kas visas kopā veido Eiropas sociālo modeli. Minētajās kopīgajās iezīmēs ietilpst:

- uz solidaritātes principu balstītas ilgtspējīgas sociālā nodrošinājuma sistēmas, kas paredzētas aizsardzībai pret lielākajiem riskiem dzīves laikā;
- likumos vai koplīgumos noteikti darba apstākļi darba ņēmēju aizsardzībai un nodarbinātības veicināšanai;
- līdzdalības un līdzdarbības tiesību piešķiršana darba ņēmējiem un viņu interešu pārstāvības organizācijām;
- sociālo partneru rūpniecisko attiecību jeb autonoma sociālā dialoga sistēmas;
- uz sabiedrības interesēm vērsti vispārējas nozīmes pakalpojumi.

Eiropas sociālās politikas uzdevums ir ar efektīvu instrumentu palīdzību saglabāt un turpināt attīstīt minēto Eiropas sociālo modeli Eiropas līmenī. Sociālās politikas īpašais ieguldījums ir Eiropas nodarbinātības stratēģijā, koordinācijas pasākumi sociālajai integrācijai un sociālās aizsardzības sistēmu reformai, kā arī aizvien lielāka darba un dzīves apstākļu vienādošana, nosakot minimālos sociālos standartus.

⁽¹⁾ "Stingriem makroekonomiskajiem pamatnoteikumiem ir izšķiroša nozīme izaugsmes un nodarbinātības veicināšanā." (Prezidentūras secinājumi, 2. lpp.)

⁽²⁾ Turpat, 2. lpp.

⁽³⁾ Prezidentūras secinājumi, 9. lpp.

⁽⁴⁾ Eiropadome, Barcelonas prezidentūras secinājumi, 2002. gada 15. un 16. marts

1.4 Lai sasniegtu Lisabonas mērķus, sociālā politika kā īpaša rīcības joma ir jāstiprina Eiropas līmenī, aktīvi veidojot politiku, lai

- novērstu bezdarbu un veicinātu īpaši nelabvēlīgā situācijā esošu personu grupu iekļaušanos darba tirgū no jauna;
- apkarotu nabadzību un sociālo atstumtību, īpašu uzmanību pievēršot jauniem nabadzības riskiem, piemēram, nabadzīgi strādnieki ("working poor");
- apkarotu visa veida diskrimināciju un nodrošinātu vienlīdzīgas iespējas sievietēm;
- padziļinātu pieredzes apmaiņu par sociālās aizsardzības reformu stratēģijām ar mērķi saglabāt šo pasākumu sociālo funkciju un garantēt nepieciešamā pamata finansējuma ilgtspējīgu nodrošinājumu;
- īstenotu minimālos sociālos standartus darba ņēmēju aizsardzībai un saglabātu viņu līdzdalības un līdzdarbības tiesības, kā arī tiesības uzņēmumā veidot interešu pārstāvības organizācijas.

EESK uzsvērti atbalsta jauno, Eiropas Komisijas pieņemto procedūru, uz kuru pamatojoties, papildus ietekmes uz izaugsmi un nodarbinātību novērtējumam ir jāpārbauda katra tiesību akta priekšlikuma atbilstība ES Pamattiesību hartai.

1.5 Nozīmīgu ieguldījumu jaunās sociālās programmas sagatavošanā ir devusi Augsta līmeņa grupa "Par sociālās politikas nākotni paplašinātajā ES", kas iesniedza savu ziņojumu 2004. gada maijā. EESK uzskata, ka minētās grupas darba rezultāti un ierosinājumi ir vairāk jāņem vērā jaunajā Sociālajā programmā ⁽⁵⁾.

2. Komisijas priekšlikuma kopsavilkums.

2.1 Komisija savā paziņojumā galvenokārt vērš uzmanību uz to, ka tā ir apņēmusies modernizēt un attīstīt Eiropas sociālo modeli, kā arī veicināt sociālo kohēziju atbilstīgi Lisabonas stratēģijai. Sociālajā programmā ir izvirzītas prioritātes Eiropas Savienības darbībai minētajā jomā. Programmas īstenošana ir jābalsta uz šādiem principiem:

- ekonomikas, sociālās un nodarbinātības politikas pasākumu pozitīva mijiedarbība;
- kvalitātes veicināšana nodarbinātībā, sociālajā politikā un saimnieciskajās attiecībās, lai tādā veidā uzlabotu "cilvēku un sociālo kapitālu";

⁽⁵⁾ Augsta līmeņa grupas "Par sociālās politikas nākotni paplašinātajā Eiropas Savienībā" ziņojums 2004. gada maijā.

— sociālās aizsardzības sistēmu modernizācija, pielāgojot tās mūsu sabiedrību pašreizējām prasībām, pamatojoties uz solidaritāti un uzsverot šo sistēmu kā produktīvā faktora nozīmi;

— sociālās politikas neesamības ⁽⁶⁾ radītu izmaksu vērā ņemšana.

2.2 Vadoties no minētajiem principiem, tiek ierosināta stratēģiska pieeja, kas balstīta uz diviem elementiem:

- pilsoņu uzticības vairošana sabiedrisko pārmaiņu procesā, izmantojot dažādu paaudžu pieeju, partnerattiecības pārmaiņām un globalizācijas piedāvātās izdevības;
- prioritāšu noteikšana, pamatojoties uz Eiropas Komisijas stratēģiskajiem mērķiem 2005. — 2009. gadam šādās politikas jomās: nodarbinātības veicināšana un strukturālo pārmaiņu pārvarēšana, saliedēta sabiedrība un iespēju vienlīdzība.

3. Vairota uzticību — panākumu gūšanas nosacījumi.

3.1 Saistībā ar uzticības stiprināšanu sociālo pārmaiņu laikā tiek piedāvāti trīs konkrēti pasākumi:

- Zaļā grāmata par dažādu paaudžu dimensiju un ieguldījums Eiropas iniciatīvā jaunatnei;
- partnerattiecības pārmaiņām, organizējot gadskārtēju tikšanos forumā, lai novērtētu Sociālās programmas īstenojumu;

— Eiropas sociālā modeļa ieviešana starptautiskajā darba attiecību kontekstā un atbalsts cilvēka cienīgas darba vides koncepcijai.

3.2 Arī EESK uzskata, ka ir jāvairo pilsoņu uzticība Eiropas vienotībai un sociālajai attīstībai kopumā. Tomēr tas var izdoties tikai tad, ja Eiropas politika reāli uzlabo cilvēku sociālo situāciju. EESK tādēļ uzskata, ka ir vajadzīga labi pamatota demogrāfisko pārmaiņu sociālo seku analīze, un atzinīgi vērtē plānotās Zaļās grāmatas ⁽⁷⁾ iesniegšanu, kas ļaus izvērst Eiropas Savienībā plašas debates. Ņemot vērā dažādu paaudžu pieeju, īpaša uzmanība ir jāpievērš demogrāfisko pārmaiņu ietekmei uz jauno paaudzi. Tomēr nav skaidrs, kas Komisijas priekšlikumā ir domāts ar ieguldījumu Eiropas iniciatīvā jaunatnei un kāda šajā saistībā ir Komisijas loma. Vācijas, Spānijas, Francijas un Zviedrijas valdības nesen iesniedza Eiropadomei kopīgu

⁽⁶⁾ KOM (2005) 33 galīgā red., 09.02.2005, 2. lpp.

⁽⁷⁾ KOM (2005) 94 galīgā red., 16.03.2005

dokumentu par "Eiropas līgumu jaunatnei". Tajā iekļauti ierosinājumi pasākumiem nodarbinātības un sociālās integrācijas, vispārējās un profesionālās izglītības, mobilitātes un jaunatnes apmaiņas jomās, un to pieņemta pavasara sammitā ⁽⁸⁾.

Minētajā ierosinājumā ir uzsvērti arī atsauce uz plānoto Zaļo grāmatu par demogrāfiskajām pārmaiņām. EESK izsaka nožēlu, ka Eiropas Komisija savā paziņojumā nav vairāk iedziļinājusies minētajā valdību ierosinājumā ⁽⁹⁾.

3.3 EESK uzskata, ka gadskārtēja foruma izveidošana, lai novērtētu Sociālās programmas īstenošanu, principā ir lietderīga. Pēc EESK ieskata, šādā forumā būtu jāaplūko Eiropas sociālā modeļa perspektīvas, tajā jāiesaistās visām attiecīgajām sociālajām grupām un tas ir jāplāno tā, lai dalībnieku starpā būtu iespējamās diskusijas.

3.4 EESK uzsvērti atbalsta Eiropas Komisijas nolūku aktīvi ieviest Eiropas sociālā modeļa priekšrocības starptautiskajās darba attiecībās un atbalstīt cilvēka cienīgu darba apstākļu nodrošināšanu visā pasaulē atbilstoši ILO (Starptautiskās Darba organizācijas) standartiem. Savienības uzticamību šajā saistībā var nodrošināt tikai tad, ja Savienība pielāgo Eiropas sociālo modeli arī mainītiem ekonomikas apstākļiem un pārliciecinot atbalsta ekonomiskā un sociālā progresā vienlaicīgu norisi. Ņemot vērā minētos mērķus, ES vajadzētu uzsvērti atsaukties arī uz pārstrādāto Eiropas Sociālo hartu un Eiropas Pamattiesību hartu.

4. Nodarbinātība un darba kvalitāte, strukturālo pārmaiņu pārvarēšana.

4.1 Eiropas nodarbinātības stratēģija.

4.1.1 Saistībā ar Eiropas nodarbinātības stratēģiju Eiropas Komisija paziņo par pārorientāciju 2005. gadā, kas vērsta uz prioritātēm, kas noteiktas KOK darba grupas 2003. gada ziņojumā par nodarbinātību: pielāgošanās spēju veicināšana, labāka integrācija darba tirgū, lielāki ieguldījumi cilvēkresursos, efektīvāka reformu īstenošana. Minētie pasākumi jāveic atbilstoši ekonomikas politikas vadlīnijām. EESK norāda, ka Augsta līmeņa grupa "Par sociālās politikas nākotni paplašinātajā ES" ir iesniegusi konkrētus ierosinājumus par prioritāšu noteikšanu jaunajās nodarbinātības vadlīnijās. Atbilstoši minētajiem ierosinājumiem prioritātes ir jākoncentrē uz agrāku un labāku jauniešu integrāciju darba tirgū, uz pārejas posma izveidošanu

starp izglītības iegūšanu un profesionālo darbību, kā arī uz sieviešu un vecāku darba ņēmēju integrāciju darba tirgū. Vēl vienai prioritātei saskaņā ar ekspertu grupas ieteikumu ir jābūt vērsta uz darba kvalitātes veicināšanu ar nodarbinātības organizāciju veiktajiem pasākumiem un pasākumiem darba un veselības aizsardzības jomā, kas vienlaicīgi atvieglotu vecāku darba ņēmēju integrāciju. Arī mūžizglītības jomā grupa ierosina dažādus pasākumus, kas ir jāiekļauj nodarbinātības vadlīnijās. ES nodarbinātības vadlīnijās lielāka nozīme jāpiešķir arī strukturālo pārmaiņu sociālo seku pārvarēšanai un atbalsta sniegšanai šajā saistībā, īpaši jaunajās ES dalībvalstīs. Pašlaik iesniegtajās integrētajās vadlīnijās izaugsmei un nodarbinātībai ir ietverta tikai daļa minēto priekšlikumu ⁽¹⁰⁾.

EESK uzskata par nepieciešamu, pārorientējot nodarbinātības vadlīnijas, vairāk uzsvērt nodarbinātības kvalitāti un izvairīties no strādājošo nabadzības.

4.1.2 Eiropas Sociālā fonda (ESF) vienīgā loma Eiropas Nodarbinātības stratēģijas atbalstā, ko Komisija minējusi savā paziņojumā, ir, pirmkārt, saistībā ar reformu uzlabotu īstenošanu un, otrkārt, plānoto komunikāciju stratēģiju. EESK izsaka kritiku par to, ka Eiropas Komisija nav pat pieminējusi ESF kā svarīga instrumenta nozīmi, lai veicinātu cilvēkresursus, kā arī ar darba tirgu saistītos izglītības un kvalifikācijas celšanas pasākumus. Pēc EESK ieskata, minētā ESF nozīme mūžizglītības atbalstā nav norādīta pietiekami skaidri. Šajā saistībā jāuzsver, ka zināšanas un kvalifikācija ir būtiska Savienības priekšrocība konkurences cīņā ⁽¹¹⁾.

4.1.3 EESK principā pozitīvi vērtē Sociālās programmas izklāstu par ekonomisko strukturālo pārmaiņu palīgpasākumiem, kuru acīmredzami iedvesmojuši Augsta līmeņa grupas "Par sociālās politikas nākotni" uzskati. Tomēr ir uzkrītoši tas, ka Komisija neiedziļinās uzņēmumu pārstrukturēšanas sociālajās sekās. Apspriežamais jautājums taču ir koncepcijas sociālo seku pārvarēšanai, turklāt tādā veidā, lai panāktu taisnīgu līdzsvaru starp ekonomikas un darba ņēmēju interesēm. Eiropas Komisija izvērza pamata priekšlikumus par procedūram un instrumentiem, piemēram, augsta līmeņa foruma izveidošanu ar visu iesaistīto dalībnieku piedalīšanos saistībā ar uzņēmumu pārstrukturēšanu. Tomēr Komisija nesniedz precīzāku informāciju ne par šāda foruma sastāvu, ne arī tā mērķiem un saturu. Tāpat Komisija maz uzsver darba ņēmēju tiesību un Eiropas sociālās likumdošanas nozīmi strukturālo pārmaiņu sociālo seku likvidēšanā. EESK tomēr uzskata, ka direktīvas par darba ņēmēju aizsardzību masveida atlaišanas gadījumos, uzņēmumu pārejas gadījumos un direktīvas par darba ņēmēju informēšanu un konsultēšanu, līdzdarbojoties darba ņēmējiem un viņu interešu pārstāvības organizācijām, ir svarīgi instrumenti strukturālo pārmaiņu sociālo seku pārvarēšanā.

⁽⁸⁾ Eiropadome, Prezidentūras secinājumi – Briselē, 2005. gada 22. un 23. martā

⁽⁹⁾ EESK atzinums par "Priekšlikumu Eiropas Parlamenta un Padomes lēmumam par programmas "Jaunatne darbībā" izveidi 2007.- 2013. gadam" (CESE 253/2005, 10.03.2005, ziņotājs: RODRÍGUEZ GARCÍA CARO kgs)

⁽¹⁰⁾ KOM (2005) 141 galīgā red., 12.04.2005

⁽¹¹⁾ EESK atzinums par "Priekšlikumu Eiropas Parlamenta un Padomes regulai par Eiropas Sociālo fondu" (CESE 250/2005, 09.03.2005 – ziņotāja: ENGELEN-KEFER kdze)

4.1.4 EESK atzinīgi vērtē otrās konsultāciju fāzes uzsākšanu ar Eiropas sociālajiem partneriem par pārstrukturēšanas problēmu un par direktīvas par Eiropas uzņēmumu padomēm pārstrādāšanu. EESK tomēr uzskata, ka abi jautājumi ir jārisina atsevišķi. Eiropas uzņēmumu padomēm pārstrukturēšanā gan ir svarīga loma, tomēr direktīva par Eiropas uzņēmumu padomēm neatkarīgi no tā jau sen bija jāuzlabo. EESK jau ir pievērsusies šī jautājuma risināšanai un konstatējusi: “Šis ... instruments ir devis nozīmīgu ieguldījumu darba devēju/darba ņēmēju attiecību Eiropas dimensijas attīstībā.”⁽¹²⁾

4.1.5 EESK atbalsta arī nodomu panākt lielāku sinerģiju starp politiskajiem pasākumiem un to īstenošanas finanšu instrumentiem, īpaši ESF. Tomēr nav skaidrs, ko tieši Eiropas Komisija ir domājusi ar šo priekšlikumu. Tāpat nav skaidrs, ko Komisija domā ar stiprāku saikni starp Eiropas nodarbinātības stratēģiju un soļiem tiesiskā regulējuma un sociālo partneru nolīgumu jomā.

4.2 Jauna dinamika darba attiecībās.

4.2.1 Eiropas Komisija vēlas piešķirt darba attiecībām jaunu dinamiku, turpinot attīstīt sociālo tiesību normas, stiprinot sociālo dialogu un veicinot uzņēmumu sociālo atbildību. Šajā saistībā Komisija plāno pieņemt Zaļo grāmatu par darba tiesību attīstību, kurā tā analizēs darba organizācijas modeļu pašreizējās attīstības tendences un pētīs darba tiesību lomu, veidojot drošāku vidi un nodrošinot pielāgošanos jaunākajām attīstības tendencēm. Komisija apgalvo, ka diskusija, ko izraisīs minētā Zaļā grāmata, varētu veicināt pašreizējo noteikumu modernizēšanu un vienkāršošanu. EESK uzskata, ka šādas Zaļās grāmatas izstrādāšana ir lietderīga. Tomēr tā uzskata, ka ir pārāgri izdarīt kaut vai aptuvenus secinājumus par šādas diskusijas rezultātiem. EESK principā uzskata, ka, pārskatot darba tiesības, iesaistot šajā procesā sociālos partnerus, ir jāvadās no Līguma, kura mērķis ir noteikt minimālos standartus dzīves un darba apstākļu uzlabošanai nolūkā tos saskaņot (skat. Eiropas Kopienų dibināšanas līguma 136. pantu).

4.2.2 Komisija arī paziņo, ka 2005. gadā tā nāks klajā ar iniciatīvu attiecībā uz darbinieku personas datu aizsardzību, piedāvās grozījumus direktīvās par uzņēmumu īpašnieka maiņu un kolektīvo atļaušanu, kā arī apkopos dažādus noteikumus, kas attiecas uz darbinieku informēšanu un konsultēšanu. EESK vērs uzmanību uz to, ka ir pienācis laiks īstenot minētās iniciatīvas. Direktīvu pārstrādāšanas mērķim saskaņā ar Līgumu ir jābūt

“darba un dzīves apstākļu uzlabošanai, nolūkā tos saskaņot, turpinot ieviest uzlabojumus...” (EK Līguma 136. pants).

Saistībā ar to noteikumu apkopošanu, kas attiecas uz darbinieku informēšanu un konsultēšanu, EESK uzskata, ka par kritēriju ir jābūt līdzdalības tiesību līmenim, kas noteikts direktīvā par Eiropas uzņēmēj sabiedrību.

4.2.3 EESK piekrīt Komisijas ierosinājumiem attiecībā uz veselību un drošību darba vietā, īpaši profilakses uzsvešanai plānotajās iniciatīvās. Plānotajā jaunajā darba un veselības aizsardzības stratēģijā 2007. — 2012. gadam galvenokārt ir jāanalizē arī veselības apdraudējums, jāietver pasākumi līdz šim vērtā neņemto darba ņēmēju grupu aizsardzībai un jārisina jautājums, kā uzlabot un atbalstīt esošo darba un veselības aizsardzības noteikumu īstenošanu īpaši jaunajās dalībvalstīs.

4.2.4 EESK atzinīgi vērtē arī Eiropas Komisijas nolūku turpināt veicināt sociālo dialogu gan starpnozarē, gan sektoru līmenī un īpaši atbalsta nodomu sniegt Eiropas sociālajiem partneriem lielāku atbalstu loģistikas un tehniskā nodrošinājuma jomā. Pēc EESK ieskata, tas ir sevišķi vajadzīgs jaunajās dalībvalstīs, jo tajās sociālā dialoga struktūras daudzos gadījumos vēl ir mazattīstītas vai atrodas tapšanas procesā. Eiropas sociālo partneru divpusējs sociālais dialogs ir Eiropas sociālā modeļa būtiska sastāvdaļa. Sociālo partneru sociālā dialoga specifika ir minēto partneru leģitimitācija un pārstāvība, kā arī to spēja slēgt saistošus nolīgumus Eiropas līmenī, kā sociālie partneri konstatēja kopīgajā deklarācijā Lākenas sammitā⁽¹³⁾. Tikpat nozīmīgs ir dialogs ar organizētu pilsonisko sabiedrību, kas galvenokārt izpaužas konsultācijās ar EESK kā organizētas pilsoniskās sabiedrības forumu⁽¹⁴⁾. Tieši jaunajās dalībvalstīs gan pilsoniskajam dialogam, gan sociālo partneru stabili rūpniecisko attiecību attīstībai ir nepieciešams Eiropas Komisijas atbalsts.

4.2.5 Komisija plāno uzsākt tālākas iniciatīvas uzņēmumu sociālās atbildības jomā ar mērķi veicināt uzņēmumu sociālās atbildības principu attīstību. Pēc EESK domām, daudzi labie piemēri par sociālās atbildības uzņemšanos, pateicoties ētikas kodeksiem un citiem uzņēmumu brīvprātīgajiem pasākumiem, kas tika izcelti Eiropas ieinteresēto personu forumā, veido labu pamatu ierosinajiem pasākumiem. Tajos vajadzētu ietvert arī iniciatīvas par mūžizglītību. EESK tādēļ atbalsta Komisijas centienus uzsākt iniciatīvas, kas veicinātu uzņēmumu sociālās atbildības pamatprincipu attīstību un pārredzamību Eiropas līmenī.

⁽¹³⁾ ETUC/UNICEF/CEPP kopīgā deklarācija, 07.12.2001.

⁽¹²⁾ EESK atzinums par “Direktīvas 94/45/EK par Eiropas uzņēmumu padomēm konkrēta piemērošana un iespējamie pārskatāmie aspekti” (OV C 10, 14.01.2004 – PIETTE kgs)

⁽¹⁴⁾ EESK atzinums “Eiropas pārvaldība – Baltā grāmata” (OV C 125, 27.05.2002., 61.lpp. — ziņotāja: Engelen-Kefer kdze, līdzziņotāja: PARI kdze)

4.3 Eiropas darba tirgus.

4.3.1 Eiropas Komisija plāno uzsākt dažādas iniciatīvas, lai novērstu pastāvošos šķēršļus saistībā ar mobilitāti pāri robežām un veicinātu īsta Eiropas darba tirgus veidošanos. Viena no piedāvātajām iniciatīvām ir ierosinājums direktīvai par to tiesību pārvedamību, kas iegūtas atbilstoši fondēto pensiju shēmām. EESK uzskata, ka ar minēto priekšlikumu ir nekavējoties plaši jāiepazīstina, jo sociālo partneru sarunas par minēto tēmu vēl nav uzsāktas saistītā ar atšķirīgajiem viedokļiem par šāda priekšlikuma apjomu.

4.3.2 Vēl viens Komisijas priekšlikums attiecas uz brīvprātīgu regulējumu starptautiskām sarunām par darba koplīgumu slēgšanu uzņēmumu vai nozaru līmenī. Komisija uzskata, ka šādās sarunās varētu starptautiski risināt darba organizācijas, nodarbinātības, darba apstākļu un kvalifikācijas celšanas jautājumus atbilstoši prioritātei "partnerattiecības pārmaiņām". "Brīvprātīgi" nozīmē to, ka sociālo partneru kompetencē ir izlemēt, vai viņi vēlas izmantot šādu tiesisko regulējumu vai nē.

Eiropas uzņēmumu padomju prakse liecina, ka tās daudzos gadījumos ir ne tikai izmantojušas savas tiesības saņemt informāciju un konsultācijas, bet arī slēgušas brīvprātīgus nolīgumus saistībā ar vairākām minētajām tēmām. Līdzīgi nolīgumu piemēri ir atrodamī arī sociālajā dialogā nozaru līmenī.

EESK atbalsta minētajā iniciatīvā izvirzīto mērķi veicināt sociālo dialogu uzņēmumu un nozaru līmenī, pievēršot lielāku uzmanību faktam, ka uzņēmumi darbojas starptautiskā līmenī un brīvprātīgiem nolīgumiem atbilstoši ir starptautiska nozīme. EESK iesaka Komisijai pēc iespējas savlaicīgi apspriest šādu pamatnoteikumu priekšlikumu ar Eiropas sociālajiem partneriem, uzzināt viņu nostāju par to un ņemt to vērā.

4.3.3 Eiropas Komisija uzsver, ka brīva personu pārvietošanās ir viena no Eiropas pamatbrīvībām. Tādēļ, arī EESK tā uzskata, esošie instrumenti, piemēram, EURES (Eiropas nodarbinātības dienestu) tīkls un migrējošo darba ņēmēju sociālās aizsardzības sistēmas ir nemitīgi jāuzlabo. EESK tādēļ uzskata, ka ierosinājums jau 2005. gadā izveidot augsta līmeņa darba grupu, kas novērtēs, kā ES paplašināšana ietekmē mobilitāti un kā darbojas pārejas posmi, un 2006. gadā iesniegs par to ziņojumu, ir lietderīgs. EESK vērs uzmanību uz to, ka sociālajiem partneriem un nevalstiskajām organizācijām ir plaša pieredze šajā jomā. Tādēļ tā aicina Komisiju, veidojot ekspertu grupu, neaizmirst tajā iekļaut sociālos partnerus un nevalstiskās organizācijas.

5. Solidāra sabiedrība: vienlīdzīgas iespējas visiem.

5.1 Minētajā otrajā prioritātē Komisija aplūko pieredzes apmaiņas padziļināšanu sociālās aizsardzības sistēmu reformas jomā, nabadzības un sociālās atstumtības apkarošanas un nediskriminācijas politiku, kā arī sociālo dienestu lomu.

5.2 Komisija atkārtoti izvirza priekšlikumu par koordinācijas racionalizāciju un vienkāršošanu sociālās integrācijas, pensiju un veselības aizsardzības jomās. EESK ir aplūkojusi šo jautājumu iepriekšējā atzinumā⁽¹⁵⁾. Tā norāda, ka, pēc tās domām, atklātās koordinācijas metodes izmantošanā ir jāņem vērā attiecīgās nozares specifiskās īpatnības. EESK galvenokārt uzskata, ka plaši progresējuši atklātās koordinācijas metodes piemērošana sociālās integrācijas jomā ir jāturpina valsts rīcības plānu un divu gadu pārskatu veidā. Pēc EESK domām, tas ir īpaši nepieciešams arī tādēļ, ka, neskatoties uz kopīgajiem pūliņiem, nabadzības apjomu nevarēja būtiski samazināt. Apmēram 15 % Savienības iedzīvotāju ir nabadzīgi, turklāt dažās valstīs viņu skaits pārsniedz 20 %. Galvenais nabadzības cēlonis ir bezdarbs, un tas īpaši skar daudz bērnu ģimenes un vientuļās mātes/tēvus⁽¹⁶⁾. Aizvien pieaugošais "working poor" (nabadzīgo strādnieku) skaits liecina, ka arī nodarbinātība nepasargā no nabadzības⁽¹⁷⁾. Tādēļ ir jāpieliek īpašas pūles, lai apkarotu nabadzību un sociālo atstumtību.

5.3 Komisija šajā saistībā vēlas turpināt debates par valsts minimālo ienākumu shēmām un 2005. gadā uzsākt konsultācijas par minēto jautājumu. EESK ir neizpratnē, kur minētās debates ir notikušas un kas tajās ir piedalīties. Pēc EESK ieskata, vajadzības gadījumā sniegt katram pilsonim sociālo atbalstu minimālo ienākumu veidā, kas nodrošina cilvēka cienīgu dzīvi, ir dalībvalstu kompetencē. No Komisijas skaidrojuma nav saprotams, ar kādu mērķi Eiropas līmenī ir jādebatē par minimālajiem ienākumiem valstī. EESK vēlas izvirzīt arī jautājumu, vai problēmu steidzamības dēļ nebūtu lietderīgāk Eiropas Nabadzības un sociālās atstumtības apkarošanas gadu pasludināt agrāk par 2010. gadu.

5.4 EESK atbalsta Komisijas politiku attiecībā uz vienlīdzīgu attieksmi pret vīriešiem un sievietēm un nediskrimināciju vispār. Komisija piesaka jaunu ziņojumu 2005. gadā, kurā tā gatavojas izklāstīt savu politisko pieeju un pārbaudīt iniciatīvas pastāvošā tiesiskā regulējuma papildināšanai.

⁽¹⁵⁾ EESK atzinums par "Komisijas paziņojumu Padomei, Eiropas Parlamentam, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai: "Lisabonas stratēģijas sociālās dimensijas stiprināšana: atklātās koordinācijas uzlabošana sociālās aizsardzības jomā"" (OV C 32, 05.02.2004., ziņotājs: BEIRNAERT kgs)

⁽¹⁶⁾ Kopējais ziņojums par sociālo integrāciju 2004. gadā, 2004. gada maijs

⁽¹⁷⁾ Augsta līmeņa grupas par sociālās politikas nākotni paplašinātajā Eiropas Savienībā ziņojums 2004. gada maijā

EESK vērš uzmanību uz to, ka direktīvas par nediskrimināciju daudzās dalībvalstīs ir transponētas tiesību aktos tikai nesen vai to transponēšana vēl nav pabeigta. Tādēļ Komiteja uzskata, ka būtu lietderīgi iesniegt ziņojumu par minēto direktīvu transpozīcijas stāvokli un uz minētā pamata ierosināt turpmākus politiskos pasākumus.

EESK atbalsta plānotos pasākumus vīriešu un sieviešu līdztiesības jomā, īpaši Eiropas Dzimumu jautājumu institūta izveidošanu un jaunu rīcības plānu par invalīdu iespēju vienlīdzību.

5.5 Komisija 2005. gadā plāno arī iesniegt paziņojumu par sociālo dienestu nozīmi. EESK atzinīgi vērtē ierosināto paziņojumu, jo Komiteja cer, ka minētajam paziņojumam būs retroaktīva ietekme uz pretrunīgajām debatēm saistībā ar direktīvu par pakalpojumiem vienotajā tirgū, un tas palīdzēs situācijas noskaidrošanā. Baltajā grāmatā par vispārējās nozīmes pakalpojumiem Komisija jau vērta uzmanību uz vispārējās nozīmes sociālo pakalpojumu īpatnībām, no kurām galvenās ir sabiedrisko pakalpojumu sniegšanas saistības un fakts, ka minētie pakalpojumi ir vērsti uz indivīda vajadzībām. Privātu vai sabiedrisku struktūru sniegtie sociālie pakalpojumi principā atšķiras no citiem pakalpojumiem iekšējā tirgū tādējādi, ka tie pamatojas uz solidaritātes principu, ir pielāgoti indivīda vajadzībām un veicina sabiedrības sociālo kohēziju, īstenojot pamattiesības uz sociālo aizsardzību. Tādēļ EESK uzskata, ka pret sociālajiem pakalpojumiem, īpaši pakalpojumiem, kas saistīti ar veselības aizsardzību, pamatā ir jābūt pilnīgi citai attieksmei nekā pret tikai tirgus pakalpojumiem.

5.6 EESK izsaka nožēlu, ka Komisija neuzsver bezpeļņas sociālo dienestu nozīmi nodarbinātībā un sociālajā kohēzijā. EESK izteicās par šo jautājumu agrākā atzinumā par Sociāli politiskās programmas termiņa vidus pārskatu un uzsvēra, ka "bezpeļņas sociālo dienestu ieguldījums nodarbinātībā un sociālajā jomā tiek atzīts un izmantots aizvien vairāk, ievērojami uzlabojot un veicinot personu bez priekšrocībām tiesību aizsardzību, jo tas palīdz apmierināt prasības izglītības, sociālās un veselības aprūpes jomās, atbalstīt integrācijas pasākumus un samazināt sociālās atšķirības. Bezpeļņas organizācijas galvenokārt palīdz atpazīt un skaidri formulēt visnelabvēlīgākajā situācijā esošo sabiedrības slāņu sociālās vajadzības; tās veicina bojātas sociālās struktūras labošanu tur, kur ir jāatjauno vesela struktūra; tās mobilizē pilsoņu solidaritāti un stiprina sociālo līdzdalību, kas ir nepieciešams priekšnoteikums plaukstošas demokrātijas veicināšanai arī visnelabvēlīgākajā situācijā esošajos apgabalos." ⁽¹⁸⁾

⁽¹⁸⁾ EESK atzinums par "Komisijas paziņojumu Padomei, Eiropas Parlamentam, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai "Sociālās programmas termiņa vidus pārskats"" (OV C 80, 30.03.2004 (3.3.6. un 3.3.7. punkts), JAHIER kgs) .

6. Secinājumi.

6.1 EESK atzinīgi vērtē Komisijas paziņojumu par Sociālo programmu un uzskata, ka minētais paziņojums palīdz uzsvērt sociālās politikas nozīmi Lisabonas mērķu sasniegšanā. Tomēr, pēc EESK domām, tā, neskatoties uz stratēģisko pieeju, pilnā apjomā neattaisno īpašās cerības, kas tika saistītas ar Lisabonas stratēģijas termiņa vidus pārskatu. Iepriekšējā Sociālajā programmā Komisija vēl vadījās no sociālās politikas nozīmes kā produktīva faktora, bet jaunajā priekšlikumā tas vairs nav tik izteikti. EESK drīzāk uzskata, ka sociālo politiku nedrīkst pakārtot ekonomiskajai politikai, jo tā ir tikpat nozīmīga. Sociālās kohēzijas veicināšana un dinamiskas labklājības valsts veidošana ir daži no mērķiem Lisabonas stratēģijā, kuru pieņēma Eiropas sammits 2000. gada martā, tāpat kā konkurētspējas paaugstināšana un ilgtspējīgas ekonomiskās izaugsmes veicināšana. Viens no galvenajiem Eiropas sociālā modeļa elementiem ir augsts aizsardzības līmenis, kas izšķiroši veicina sociālo kohēziju.

6.2 Pretstatā bieži paustajam uzskatam, ka lieli sociālie izdevumi ir pretrunā ar ekonomikas politikas mērķiem, dažādu Eiropas valstu empīriskie dati liecina par pretējo. Augsta līmeņa grupa "Par sociālās politikas nākotni" savā ziņojumā vērta uz to uzmanību. Saskaņā ar Eiropas Politikas centra 2004. gada pētījumu Zviedrijā, Dānijā, Austrijā, Luksemburgā un Nīderlandē ir gan relatīvi augsti ekonomiskās darbības rādītāji, gan augsts sociālās aizsardzības līmenis. Visas valstis, kuras Pasaules Ekonomikas foruma sastādītajā konkurētspējas sarakstā ieņem pirmās vietas, vienlaicīgi izdara lielas investīcijas sociālajā politikā un sociālās aizsardzības sistēmās, un vienlaicīgi tajās ir augsts nodarbinātības līmenis un zems nabadzības līmenis pēc sociālā pabalsta piešķiršanas ⁽¹⁹⁾.

6.3 EESK kritiski piezīmē, ka jaunajā Sociālajā programmā ir mazāk konkrētu pasākumu nekā iepriekšējā. Tādēļ programmu ir grūti vērtēt, jo ne vienmēr ir redzams, kādā politiskajā virzienā ir vērsti tajā izteiktie priekšlikumi. Tas īpaši attiecas uz sociālo tiesību aktiem, kuru jomā Komisija aprobežojas ar spēkā esošo direktīvu pārstrādāšanu un neiesniedz gandrīz nevienu jaunu priekšlikumu. Tādēļ EESK gaida stratēģiskās shēmas aizpildīšanu ar konkrētiem pasākumiem. Tā uzskata, ka jauno Sociālo programmu vajadzētu saistīt ar rīcības plānu nākamajiem pieciem gadiem. Par orientieri vajadzētu izmantot nākamajā ES Konstitūcijā noteiktās pamattiesības. Pamatojoties uz tām, Sociālajā programmā vajadzētu ietvert gan priekšlikumus esošo direktīvu pārbaudei, gan jaunus direktīvu priekšlikumus un vienlaicīgi arī plānotās debates un koordinācijas pasākumus Eiropas sociālās politikas tālākai attīstībai. Pēc EESK ieskata, tieši Lisabonas stratēģijas termiņa vidus pārskatā ir svarīgi uzsvērt Eiropas sociālo politiku un tās produktīvo lomu izaugsmes un nodarbinātības veicināšanā.

⁽¹⁹⁾ Skat. Augsta līmeņa grupas par sociālās politikas nākotni paplašinātajā Eiropas Savienībā ziņojumu, 2004. gada maijs, 61. lpp.

6.4 Šajā sakarā EESK vēlas pievērst uzmanību sociālās politikas finansēšanas jautājumam. Lai gan jau laikā, kad tika iesniegts finanšu plāns, Komisija atzīmēja, ka nākotnes ES budžetam attiecībā uz struktūru un dotāciju sistēmu jāatspoguļo un jāsekmē Lisabonas stratēģija, tomēr pastāv bažas, ka priekšlikums šo prasību pilnībā nespēs izpildīt.

6.5 Finanšu plāna attiecīgā apakšpozīcija "Konkurence izaugsmei un nodarbinātībai" ⁽²⁰⁾ gan norāda uz palielinājumu. Šis palielinājums gan pārsvarā attiecas uz konkurētspējas un uzņēmējdarbības iniciatīvas pasākumiem. Šo jomu salīdzinājums ar pašreizējiem izdevumiem sociālajā un nodarbinātības

jomā parāda, ka nākotnes sociālajā politikā nav paredzēts nekāds reāls palielinājums. Komisija šeit ierosina faktiski neizmainītu budžetu.

6.6 Cita starpā atzinuma par pamatprogrammu PROGRESS ⁽²¹⁾ ietvaros EESK šajā sakarā jau skaidri uzsvēra, ka, īpaši ņemot vērā ilūzijas kļiedējošo Lisabonas stratēģijas pārskatu termiņa vidū, tā neizprot šo "budžeta neitralitātes" nosacījumu nodarbinātības un sociālās politikas jomā. Tādēļ EESK pieprasa attiecīgi palielināt arī sociālajai politikai paredzētos līdzekļus tāpat kā tie ir palielināti budžeta posteņa "Izaugsme un nodarbinātība" pārējiem pasākumiem.

Briselē, 2005. gada 13. jūlijā

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas

priekšsēdētāja

Anne-Marie SIGMUND

⁽²⁰⁾ KOM (2004) 101 galīgā red./2, 26.02.2004.

⁽²¹⁾ Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par "Priekšlikumu Eiropas Parlamenta un Padomes lēmumam par Kopienas programmu nodarbinātībai un sociālajai solidaritātei – PROGRESS", KOM (2004) 488 galīgā red., 06.04.2005., CESE 368/2005.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par Komisijas paziņojumu "Pastiprināta sadarbība visattālāko apvidu attīstībai"

KOM(2004) 343 galīgā red.

(2005/C 294/05)

Eiropas Komisija 2004. gada 27. maijā saskaņā ar Eiropas Kopienas dibināšanas Līguma 262. pantu nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par Komisijas paziņojumu "Pastiprināta sadarbība visattālāko apvidu attīstībai"

Par komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Ekonomiskās un monetārās savienības, ekonomiskās un sociālās kohēzijas specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2005. gada 22. jūnijā. Ziņotāja —LOPEZ ALMENDARIZ kdze.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 419. plenārsesijā, kas notika 2005. gada 13. un 14. jūlijā. (13. jūlija sēdē), ar 62 balsīm par, 1 pret un 8 atturoties, pieņēma šādu atzinumu.

1. Ievads.

1.1 Atbildot uz 2002. gada jūnija Seviļas Eiropadomes aicinājumu rast visaptverošu un saskaņotu pieeju perifērijā izvietoto reģionu problemām un piedāvāt to risināšanai piemērotus līdzekļus, 2004. gada 26. maijā Eiropas Komisija pieņēma paziņojumu par "Pastiprinātu sadarbību visattālāko apvidu attīstībai." ⁽¹⁾

1.2 Šis Eiropadomes aicinājums, kas globalizācijas procesa kontekstā izskanēja ES paplašināšanās priekšvakarā, kļuva par izšķirošo iniciatīvu visaptverošas stratēģijas izstrādei, kas būtu vērsta uz visattālāko apvidu attīstību un balstītos uz padziļinātu Līguma 299. panta 2. punkta ieviešanu.

1.3 Īsi pirms Seviļas Eiropadomes, 2002. gada 29. maijā, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja pieņēma pašiniciatīvas atzinumu par tēmu "Eiropas Savienības visattālāko apvidu stratēģija." ⁽²⁾ Atzinumā tika ierosināts ieviest visaptverošu stratēģiju visattālākajiem apvidiem, kas ietvertu sevī darbības pamatprincipus un mērķus, izvērtētu pieejamos līdzekļus un noteiktu pasākumu ieviešanas kalendāru.

1.4 Lai veicinātu visaptverošas, saskaņotas un visattālākajiem apvidiem labvēlīgas politikas veidošanu, 2003. gada jūnijā reģiona pašvaldības un ieinteresētās dalībvalstis prezentēja vairākus memorandumus, kuros uzsvērts, ka uz citu Eiropas reģionu fona īpaši jāņem vērā visattālāko apvidu specifika.

1.5 Līguma par Konstitūciju Eiropai III-424. pants un IV-440. panta 2. punkts visattālāko apvidu specifiku nostiprina juridiski un papildina ekonomiskās un sociālās kohēzijas mērķus ar jaunu mērķi par teritoriālo kohēziju.

⁽¹⁾ KOM(2004) 343 galīgā red..

⁽²⁾ OV C 221, 17.09.2002., ziņotāja: Lopez Alendariz kdze

2. Komisijas dokumenta kopsavilkums.

2.1 Eiropas Komisija iesaka nostiprināt saikni ar visattālākajiem Eiropas Savienības apvidiem. Jaunā stratēģija veido daļu no ES kohēzijas politikas reformas laika periodam no 2007. līdz 2013. gadam. Paziņojumā noteiktas trīs prioritātes:

— konkurētspēja: uzlabot visattālāko apvidu konkurētspēju, radot un attīstot tādu uzņēmējdarbības vidi, kas piesaistīs jaunus uzņēmumus;

— sasniedzamība: paātrināt kohēzijas centienus, lai visattālākajos apvidos samazinātu sarežģījumus, kas rodas to attālum dēļ, kā, piemēram, sadrumstalotība arhipelāgos vai grūti sasniedzamu reģionu anklāvi. Šo nelabvēlīgo apstākļu un ražošanas papildizmaksu samazināšana visattālākajos reģionos ir viena no galvenajām Eiropas Savienības prioritātēm, lai palīdzētu šiem reģioniem;

— reģionālā integrācija: visattālākie apvidi un kaimiņos esošās trešās valstis, kas nav ES dalībvalstis, veido kopīgu reģionālo vidi; tas varētu veicināt savstarpējo tirdzniecību un pakalpojumu apmaiņu. Tādēļ ir svarīgi veicināt visattālāko apvidu integrāciju tiem vistuvāk esošajā ģeogrāfiskajā vidē.

2.2 Komisija atbalsta divus īpašus priekšlikumus, kas izstrādāti ar mērķi, lai palīdzētu visattālākajiem reģioniem pilnībā attīstīties:

— īpaša programma nelabvēlīgo apstākļu kompensācijai: šo programmu finansētu Eiropas Reģionālās attīstības fonds (ERAF) laika periodā no 2007. gada līdz 2013. gadam. Tā būtu vērsta uz to īpašo nelabvēlīgo apstākļu samazināšanu, kas ietekmē visattālāko apvidu tautsaimniecību un minēti EK Līguma 299. panta 2. punktā: attālums, sadrumstalotība salās, maza teritorija, sarežģīti topogrāfiskie un klimatiskie apstākļi un ekonomiskā atkarība no ierobežotas produkcijas veidiem.

— rīcības plāns plašam apgabalam: tā mērķis būtu paplašināt visattālāko apvidu dabiskās ietekmes jomu sociālekonomiskā ziņā (iekļaujot jautājumus attiecībā uz migrāciju), kā arī kultūras jomā. Tas nozīmē to šķēršļu samazināšanu, kas ierobežo tirdzniecības apjomus šo apvidu ģeogrāfiskajā apgabalā, kas atrodas tālu no Eiropas kontinenta, bet ļoti tuvu Karību reģiona, Amerikas un Āfrikas reģionālajiem tirgiem. Rīcības plānā plašam apgabalam tiks iekļauti pasākumi saistībā gan ar tirdzniecības, gan muitas jautājumiem, kā arī plaša starpvalstu un pārrobežu sadarbība.

3. Vispārīgas piezīmes.

3.1 Komiteja atzinīgi novērtē faktu, ka Līguma projekta par Konstitūciju Eiropai III-424. pants un IV-440. panta 2. punkts nostiprina visattālāko apvidu juridisko statusu visaugstākajā likumdošanas līmenī, uzsverot to īpašo raksturu un nodrošinot tādas likumdošanas un administratīvās pasākumus, lai šī juridiskā bāze tiktu lietota kā horizontāls instruments kopējo politiku veidošanai minētajos reģionos.

3.2 Komiteja atzinīgi novērtē Eiropas Savienības spēju apmierināt reģionu īpašās vajadzības, jo īpaši attiecībā uz Eiropas Savienības visattālāko apvidu specifiku, kā arī šo reģionu atšķirību atzīšanu salīdzinājumā ar citām teritorijām, kurās konstatējami nelabvēlīgi dabas vai demogrāfiskie apstākļi.

3.3 Komiteja atzinīgi novērtē to, ka Eiropas Komisija ir sniegusi pozitīvas atsauksmes par tās rekomendāciju, kas tika noformulēta atzinumā "Eiropas Savienības visattālāko apvidu stratēģija" un kas paredz nostiprināt vistālākajiem apvidiem veltīto starpdienestu darba grupu, izveidojot atsevišķu nodaļu Reģionu politikas Ģenerāldirektorātā, pieņemot darbā papildu darbiniekus, un cerot, ka netiks ierobežota tās nozīme starpvalstu sadarbībā.

3.4 Komiteja ar gandarījumu konstatē, ka Komisija paziņojumā atzīst to, ka visattālāko apvidu īpašā stāvokļa pamatā ir vienlīdzības un proporcionalitātes principi. Šāda pieeja ļauj veidot atšķirīgu un minēto reģionu specifiskajai situācijai piemērotu pieeju, lai visattālākajos apvidos dzīvojošajiem Eiropas pilsoņiem tiktu garantētas tādas pašas iespējas kā citu reģionu iedzīvotājiem.

3.5 Komiteja pauž prieku par Komisijas konstatējumu, ka pastāvīgi un dažāda tipa nelabvēlīgi apstākļi visattālākajos apvidos rada papildu izmaksas enerģijas piegādei kopumā un galvenokārt lauksaimniecības produkcijai vietējam patēriņam, kas cita starpā ir saistīts ar sekojošiem apgrūtinājumiem:

— neliels noieta tirgus,

— izolācija no lielajiem noieta tirgiem,

— sērīveida ražošanas ekonomijas trūkums ražošanas nozarē un nepieciešamība uzņēmumiem veidot lielus produkcijas uzkrājumus,

— samazinātais preču amortizācijas termiņš un ar to saistītā nepieciešamība pēc stingrākas aprikojuma drošības normu ievērošanas vai tā biežākas nomaiņas,

— problēmas, kas rodas, izmantojot ražošanas infrastruktūru, kas paredzēta lielāka apjoma ražošanas un izplatīšanas sistēmām,

— kvalificētā darbaspēka trūkums, kas saistās ar ierobežoto darba tirgu un apgrūtinātu pieeju pārējam Eiropas darba tirgum,

— vietējam patēriņam domātās enerģijas papildizmaksas, kas ietekmē lauksaimniecības produkciju vietējam tirgum;

— nepietiekama pieeja pastāvīgajam (DSL tehnoloģijas) interneta pieslēgumam un telekomunikāciju tīkliem, kā arī elektronisko komunikāciju pārmērīgās izmaksas,

— grūtības organizēt vietējo produktu izplatīšanu ārpus reģiona,

— šķēršļi, kas saistīti ar apkārtējās vides aizsardzības normu ievērošanu,

— dubulta izolētība tādā nozīmē, ka daži visattālākie apvidi ir teritoriāli sadrumstaloti — tie sastāv no daudzām salām.

3.6 Komiteja atbalsta Komisijas viedokli par to, ka, lai visattālākajos apvidos veicinātu nodarbinātību, ekonomiskās reformas un sociālo kohēziju, minēto reģionu problemātika būtu ierakstāma Lisabonas un Ģēteborgas stratēģijās un rosina izmantot to potenciālu uz zināšanām balstītas sabiedrības jomā.

3.7 Komiteja uzskata, ka dinamiskais tūrisma sektors var sniegt nozīmīgu pievienoto vērtību visattālāko apvidu ekonomikas konkurētspējas nostiprināšanā. Tomēr nedrīkstētu stimulēt pārmērīgi ātru šī sektora izaugsmi. Tādas darbības galarezultātā zustu līdzsvars, un tas negatīvi ietekmētu minēto reģionu apkārtējās vides ilgtspēju.

4. Īpašas piezīmes attiecībā uz Komisijas paziņojumu.

4.1 Komiteja atzinīgi novērtē to, ka Komisijas paziņojumā ietverta virkne rekomendāciju, ko EESK bija formulējusi savā pašiniciatīvas atzinumā ⁽³⁾. Komiteja tomēr konstatē, ka vairāki ieteikumi nav ņemti vērā.

⁽³⁾ OV C 221, 17.09. 2002.

4.2 Runājot par reģionu iekļaušanu nākotnes kohēzijas politikā, Komiteja vēlas uzsvērt, ka visattālāko apvidu un ieinteresēto dalībvalstu kopējā pozīcija ir piedāvājusi automatisku atbilstību bijušajam 1. mērķim — šobrīd mērķim “konverģence” —, jo tas ir vislabākais veids, kā risināt visattālāko apvidu īpašās vajadzības. Tādējādi, risinot reģionu pastāvīgās problēmas, tiktu nodrošināta līdztiesīga pieeja un tiem nepieciešamie finanšu līdzekļi.

4.3 Komiteja konstatē faktu, ka Komisija ir izvēlējusies alternatīvu piedāvājumu, kas vienlaicīgi paredz vispārējās kohēzijas politikas attiecināšanu uz visattālākajiem apvidiem un divu specifisku instrumentu apvienošanu: specifisku šķēršļu kompensācijas programmu visattālākajiem reģioniem un darbības plānu kaimiņattiecībām plašākā reģionā.

4.4 Komiteja konstatē, ka Komisijas paziņojumā trūkst skaidras norādes uz Līguma projekta par Konstitūciju Eiropai jaunā III-424. panta (*) juridisko ietekmi.

4.5 Komiteja pauž nožēlu par to, ka Komisijas visattālākajiem apvidiem veltītā stratēģija gandrīz ekskluzīvu centrālo lomu atvēl kohēzijas politikai, kā rezultātā redzams gandrīz pilnīgs pasākumu trūkums citu nozaru ietvaros.

4.6 Komiteja cer, ka progress, nosakot reģioniem raksturīgās pazīmes, un secinājums, ka vairākas nozaru politikas nav bijušas piemērotas, ņemti par pamatu horizontālas, visattālākajiem apvidiem veltītas stratēģijas izstrādei, kurā ņemta vērā to īpašā, ārkārtējā situācija Kopienā.

4.7 Līdz ar to Komiteja uzskata, ka citām Kopienas politikām atvēlētajā nelielā loma neļauj *stricto sensu* (šī vārda tiešā nozīmē) runāt par īsti visaptverošu un saskaņotu stratēģiju, veicinot visattālāko apvidu attīstību, kā to pieprasīja Seviļas Eiropadome.

(*) “III – 424. pants: Ņemot vērā Gvadelupas, Franču Gviānas, Martinikas, Reinjonas, Azoru salu, Madeiras un Kanāriju salu strukturāli sociālo un ekonomisko stāvokli, ko vēl vairāk apgrūrina tādi faktori kā attālums, insularitāte un maza teritorija, sarežģīts reljefs un klimats, tautsaimniecības atkarība no dažiem ražojumiem, kas, cits citu papildinot, nopietni kavē to attīstību, Padome ar kvalificētu balsu vairākumu pēc Komisijas priekšlikuma pieņem eirolikumus, eiroietvarlikumus, eiroregulas un eirolēmumus, lai izstrādātu nosacījumus Konstitūcijas piemērošanai šiem reģioniem, tostarp kopēju politiku. Tā pieņem lēmumu pēc apspriešanās ar Eiropas Parlamentu.

Paredzot attiecīgos pasākumus, kas minēti pirmajā daļā, ņem vērā, piemēram, muitas un tirdzniecības politiku, fiskālo politiku, brīvas tirdzniecības zonas, lauksaimniecības un zivsaimniecības politiku, nosacījumus izejvielu un plaša patēriņa preču piegādei, valsts atbalstu un nosacījumus, lai piekļūtu struktūrfondiem un Savienības horizontālajām programmām.”

Padome apstiprina panta pirmajā daļā minētos pasākumus, ņemot vērā visattālāko reģionu īpatnības un grūtības un neietekmējot Savienības tiesiskās kartības integritāti un vienotību, tostarp iekšējo tirgu un kopējo politiku.

4.8 Komiteja pauž nožēlu par šo saturisko trūkumu, īpaši lauksaimniecībai veltītajā nodaļā: daudzi visattālāko apvidu uzdotie jautājumi ir palikuši neatbildēti, un nekavējoties jāmeklē to risinājumi.

4.9 Līdzīgi Komiteja pauž nožēlu par to, ka nav izstrādāti noteikumi imigrācijas politikas jomā, lai meklētu risinājumus aktuālām problēmām, kas pastāvīgi parādās dažos visattālākajos apvidos, un aicina turpmāk imigrācijas politikas jomā ņemt vērā īpašos apstākļus šajos reģionos.

4.10 Komiteja apšauba to, vai ierosinājums, kas paredz attiecināt kopējos kohēzijas politikas atbilstības kritērijus uz visattālākajiem apvidiem, ir atbilstošs un piemērojams, ņemot vērā, ka visattālākajos apvidos nav pamata infrastruktūras un nepieciešamo nosacījumu konkurētspējai, lai realizētu Lisabonas un Gēteborgas stratēģijās noteiktos mērķus.

4.11 Komiteja konstatē, ka Komisijas ierosinātā stratēģija visattālākajiem apvidiem gandrīz ekskluzīvi balstās uz diviem specifiskiem instrumentiem, proti, pastāvīgo šķēršļu kompensācijas programmu un darbības plānu kaimiņattiecībām plašākā reģionā. (°)

4.12 Komiteja atzinīgi novērtē to, ka ERAF (Eiropas Reģionālās attīstības fonds) jaunā trešā mērķa ietvaros visattālākie apvidi būs tiesīgi piedalīties gan starptautiskos, gan pārrobežu sadarbības projektos. Komiteja uzskata, ka šāda iekļaušana ir pamatnoteikums minēto reģionu integrācijai attiecīgajos ģeogrāfiskajos areālos.

5. Ieteikumi.

5.1 Komiteja uzskata, ka Eiropas Komisijai jāattīsta visaptveroša visattālākajiem apvidiem veltīta stratēģija, kuras ieviešanai tiktu piešķirti nepieciešamie līdzekļi. Tai jāatbilst 2000.gada marta Komisijas ziņojumā un 2002. gada jūnija Seviļas Eiropadomes secinājumos paustajām saistībām. Šajā sakarā jāprecizē, ka ES Līguma 299. panta 2. punkts (nākotnē — Konstitūcijas III-424. pants) ir vienīgais kopējais tiesiskais pamats visiem pasākumiem, kas attiecināmi uz visattālākajiem apvidiem, ieskaitot izņēmumus no Līguma vai sekundāro tiesību aktu labojumus un grozījumus.

5.2 Tādēļ Komiteja uzskata par vajadzīgu formulēt vairākus atbilstošus ieteikumus, aicinot Eiropas Komisiju:

(°) Sk. atsauci n° 1.

5.2.1 izskatīt iespēju par kohēzijas politikas vispārējo atbilstības kritēriju nepiemērošanu visattālākajiem apvidiem kā labāko veidu, lai minētajiem reģioniem dotu iespējas pastāvīgo problēmu risināšanā, vienlaicīgi saglabājot līdztiesīgu pieeju visiem reģioniem;

5.2.2 piešķirt abiem Eiropas Komisijas piedāvātajiem specifiskajiem instrumentiem pietiekamus finanšu līdzekļus ar mērķi apmierināt visu visattālāko apvidu vajadzības un risināt šo reģionu problēmas;

5.2.3 netaupīt ne spēkus, ne piešķirtos līdzekļus darbības plāna "Kaimiņattiecības plašākā reģionā" īstenošanai praksē, efektīvi un saskaņoti koordinējot ES attīstības politiku, īpaši, Kotonū nolīgumā paredzēto, *MEDA (Vidusjūras dienvidu valstis un Tuvie Austrumi)* un *ALA (Latīņamerika un Āzija)* programmas, kā arī citas programmas un Kopienas pasākumus, kas iestājas par dažādu pasaules reģionu nākotni;

5.2.4 pirms gaidāmās banānu tirdzniecības kārtības maiņas Pasaules tirdzniecības organizācijā (PTO) saglabāt Kopienas ražotāju intereses, uzlabojot pašreizējo līdzsvaru tirgū, lai mazāk attīstīto valstu ražotāju piekļuvi Kopienas un pasaules tirgum saskaņotu ar nepieciešamību saglabāt Kopienas banānu ražotāju ienākumus un darba vietas. Lai nodrošinātu nākotni Kopienas banānu ražošanai, jānosaka piemēroti, pietiekami augsti ieviešanas tarifi;

5.2.5 ņemt vērā PTO sarunu par vienota muitas tarifa ieviešanu galīgo rezultātu, lai vajadzības gadījumā varētu piedāvāt atbilstošus pasākumus, kas garantētu darbu un ienākumus Kopienas banānu ražotājiem. Pašmāju palīdzības sistēmas uzlabošanu varētu iekļaut šajos pasākumos;

5.2.6 veicot izmaiņas lauksaimniecības programmā Posei, nodrošināt to potenciāla pilnīgu izmantošanu. Līdz šim tas pilnībā netika izmantots galvenokārt pasākumu nesēnās ieviešanas dēļ. Nākotnē vajadzēs ievērot noteiktos griestus un piešķirt pietiekamus finanšu līdzekļus programmās iekļauto mērķu sasniegšanai;

5.2.7 ievērot visattālāko apvidu specifiskās vajadzības attīstības politikas kontekstā. Proti, jāatceļ noteikumi, kas ierobežo vai liedz pieeju strukturālajai palīdzībai un kompensācijām, kas paredzētas lauksaimniekiem un lopkopjiem par pārmērīgi lielām ražošanas izmaksām. Jānosaka tāds maksājumu apjoms, lai tas atbilstu minēto reģionu vajadzībām. Kopienas palīdzība jāattiecinā arī uz papildu pasākumiem, īpaši sekojošās nozarēs: specifiskas ražošanas sistēmas — piemērotas mehanizācijas veicināšana — lauksaimniecības garantiju sistēmas, atbalsts apvienību dibināšanai un programmas cīņai pret kaitīgiem organismiem;

5.2.8 pieņemt jaunus, lauksaimniecības ražojumu konkurētspēju veicinošus pasākumus, piemēram, attiecībā uz tomātiem un citiem augļiem, augiem un ziediem. Tiem jāiztur tirgus konkurence ar līdzīgu produkciju no tādām valstīm kā Maroka, ar kuru ES ir noslēgusi asociācijas līgumus, vai tādām valstīm kā Āzijas, Karību un Klusā okeāna (ĀKK) valstis, kurām ir noteikta preferenču sistēma;

5.2.9 jāveic nepieciešamie pasākumi, lai gan nākošā Lauku attīstības fonda, gan nākošā Eiropas Zivsaimniecības fonda ietvaros visiem visattālākajiem apvidiem tiktu saglabāts pašreizējais fondu apjoms un palīdzības intensitāte;

5.2.10 nostiprināt Eiropas Sociālā fonda nozīmi visattālākajos apvidos, īpaši, lai samazinātu bezdarba līmeni; tas ir sevišķi augsts lielākajā šo reģionu daļā, un nodrošināt to, lai šo apvidu iedzīvotājiem būtu līdzvērtīgas iespējas ar citiem Savienības pilsoņiem;

5.2.11 atbalstīt ekonomisko un sociālo konsultatīvo padomju veidošanu vai vajadzības gadījumā nostiprināt esošās, lai efektīvāk izklāstītu ekonomiskajā un sociālajā jomā iesaistīto pušu un pilsoniskās sabiedrības organizāciju viedokli;

5.2.12 pārskatīt priekšlikumus par valsts atbalstu, ņemot vērā Līguma projekta par Konstitūciju Eiropai saturu, kā arī turpināt un nostiprināt īpašu pieeju visattālākajiem apvidiem, veidojot valsts atbalsta politiku lauksaimniecības, zivsaimniecības, kā arī kravu pārvadājumu nozarēs;

5.2.13 izveidot piemērotus pasākumus, lai nodrošinātu atbilstošu visattālāko apvidu iekļaušanu visos Kopienas transporta politikas instrumentos, kas ietelmē to attīstību, un Kopienas likumdošanā par sabiedrisko pakalpojumu sniegšanas saistībām ņemt vērā šo apvidu īpašās iezīmes, nodrošināt kvalitātes un cenu atbilstību iedzīvotāju vajadzībām;

5.2.14 papildināt un uzlabot konkurences sistēmu jūras un gaisa transporta jomās, kas apkalpo visattālākos apvidus un īpai reģionus, kas cieš no "dubultas izolācijas";

5.2.15 piešķirt patiesu nozīmi Septītajā pētniecības un tehnoloģiju attīstības ietvarprogrammā minētajām īpašajām atsaucēm attiecībā uz visattālākajiem apvidiem, lai veicinātu to līdzdalību Kopienas pētniecības un tehnoloģijas attīstības iniciatīvās klimata pētniecības, vulkanoloģijas, okeanogrāfijas, bioloģiskās dažādības un dabas risku jomās;

5.2.16 ņemt vērā īpašo situāciju visattālākajos apvidos gāzes un elektroenerģijas iekšējā tirgus liberalizācijas procesā, lai "nesodītu" šajos apvidos dzīvojošos patērētājus ar neregulāru pakalpojumu piegādi, to kvalitāti un cenām; tas nozīmē — izmantot elastīgāku pieeju, nosakot sabiedrisko pakalpojumu sniegšanas saistības;

5.2.17 nekavējoties veikt pasākumus, kas garantētu ilgtspējīgu visattālāko apvidu attīstību, īpaši attiecība uz ekoloģisko sistēmu daudzveidības aizsardzību, *Natura 2000* tīklu un atkritumu pārstrādi;

5.2.18 meklēt inovatīvus risinājumus, ieviešot visattālākajiem apvidiem piemērotus mehānismus un procedūras un tādējādi izvairoties no tā, ka minētie reģioni varētu nepieņemt Vienotā tirgus sniegtajām priekšrocībām, piemēram, risinot atjaunināmās enerģijas izmantošanu un pieeju platjoslas tīkliem;

5.2.19 garantēt arī turpmāku visattālāko apvidu nodokļu shēmu dažādību, jo tās ir būtisks instruments šo reģionu ekonomiskās attīstības veicināšanai;

5.2.20 plānot aktīvu visattālāko apvidu līdzdalību sarunās par ekonomiskās partnerības nolikumu noslēgšanu ar ĀKK valstīm. Veicināt tāda mehānisma izveidi, kas nodrošinātu raitu un nepārtrauktu dialogu starp reģionālajām iestādēm un/vai nacionālajām iestādēm un reģionu organizācijām, ar kurām ES cenšas panākt vienošanos par ekonomiskās partnerības nolikumiem ar mērķi nodrošināt to efektivitāti, papildināmību un lielāku saskaņotību.

Briselē, 2005. gada 13. jūlijā

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas

priekšsēdētāja

Anne-Marie SIGMUND

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par priekšlikumu Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai par ostu pakalpojumu tirgus pieejamību

KOM(2004) 654 galīgā red. — 2004/0240 (COD)

(2005/C 294/06)

Eiropas Savienības Padome saskaņā ar Eiropas Kopienas dibināšanas līguma 80. panta 2. punktu 2004. gada 2. decembrī nolēma lūgt Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinumu par Priekšlikumu Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai par ostu pakalpojumu tirgus pieejamību

Transporta, enerģijas, infrastruktūras un informācijas sabiedrības specializētā nodaļa, kurai tika uzdots sagatavot Komitejas atzinumu šajā jautājumā, pieņēma atzinumu 2005. gada 19. maijā (ziņotājs: *RETUREAU* kgs).

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 419. plenārsesijā, kas notika 2005. gada 13. un 14. jūlijā (13. jūlija sēdē) ar 91 balsīm par, 49 balsīm pret un 17 atturoties ir pieņēmusi šādu atzinumu.

1. Ievads.

1.1. Pēc tam, kad 1997. gadā tika publicēta Zaļā grāmata par ostām un jūras transporta infrastruktūru, un Baltā grāmata par kopējo transporta politiku vēl atradās tapšanas stadijā, Komisija savā pirmajā Direktīvas par ostu pakalpojumu tirgus pieejamību projektā 2001. gadā vēlreiz atgādināja, ka ar "ostu paketi" saistītās pamattēmas ir šādas:

— jūras transporta integrācija Eiropas transporta tīklā;

— ostu pakalpojumu pieejamības regulējums;

— valsts finansējums jūras ostām un ostu infrastruktūrai.

1.2. Ar "ostu paketi" saistītās pamattēmas cita starpā tika plaši izklāstītas direktīvas par tirgus pieejamības otro pamattēmu pirmā projekta ievadā (⁽¹⁾), bet direktīvu noraidīja Parlamentā trešajā lasījumā.

1.3. Komisija, izmantojot savas kā vienīgās institūcijas, kam ir piešķirtas tiesības ierosināt likumdošanas aktu pieņemšanu, prerogatīvu, atgriezās pie minētā jautājuma ar jaunu priekšlikumu direktīvai (⁽²⁾) par ostu pakalpojumu tirgus pieejamību, uzskatot, ka tai, pamatojoties uz EKL, ir tiesības un pienākums ierosināt regulējumu šajā jomā.

1.4. Komisija jau pašā sākumā uzsver, ka pieeja, principi un mērķi, kas tika noteikti tās pirmajā paziņojumā 2001. gadā, paliek nemainīgi, taču daži no ierosinātajiem grozījumiem ir ņemti vērā, jo tie uzlabo pirmo priekšlikumu.

(⁽¹⁾) KOM(2001) 35 galīgā red..

(⁽²⁾) KOM(2004) 654 galīgā red., 2004. gada 13. oktobrī.

1.5. Pirms uzsākt jaunajā direktīvas priekšlikumā iestrādāto grozījumu rakstura un iedarbības apskati, ir jāatgādina daži no principiem, kuru dēļ aizķērās un tika noraidīts pirmais ierosinājums:

- tika apšaubīta pati šādas direktīvas pieņemšanas nepieciešamība;
- jau ⁽³⁾ 1997. gadā, kad iznāca Zaļā grāmata, Komiteja izteica kritiku par to, ka faktiski netiek ņemti vērā ostu nozares sociālie aspekti, un arī 2001. gada direktīvas priekšlikums izpelnās tādu pašu kritiku;
- drošības un vides aizsardzības prasības, kā arī sabiedrisko pakalpojumu koncepcija (EKL 86. pants) arī neesot bijusi pietiekami ņemta vērā;
- loču pakalpojumi būtu izslēdzami no direktīvas piemērošanas jomas (Parlamenta ziņotājs ierosināja izslēgt arī pārkraušanu, kas gan neguva parlamentārās komisijas locekļu vairākuma atbalstu);
- pašapkalpošanās pēc savas būtības un iedarbības, kā arī pārkraušana, kas tehnisku iemeslu dēļ prasa nodrošināt vismaz divus pakalpojumu sniedzējus uz vienu ostu, izpelnījās asu kritiku un pat izraisīja Eiropas dokeru streiku;
- ilgstošas diskusijas izraisījās arī par atļauju derīguma termiņiem, kā arī par kompensāciju, ko jaunie pakalpojumu sniedzēji maksā iepriekšējiem: jautājuma būtība ir par to, kā novērst investīciju apsūkumu pat atļaujas termiņa beigās un ievērot pakalpojumu sniedzēju ekonomiskās intereses;
- atvērtība pēc iespējas lielākam skaitam piegādātāju tika kritizēta, atsaucoties uz ekonomiskās lietderības un investīciju ienesīguma nosacījumiem kādi pastāv atkarībā no tirgus faktiskā lieluma un citiem apsvērumiem, tādiem kā attīstības stratēģija vai ostu specializācija.

2. Jaunais Komisijas direktīvas priekšlikums.

2.1. Jaunais priekšlikums satur dziļi pamatotu regulējuma nepieciešamības izklāstu un veselu virkni direktīvas preambulā minētu apsvērumu. Komisija uzsver, ka ar šo direktīvas priekšlikumu tiek turpināts pirmais, 2001. gada projekts, vienlaikus ņemot vērā tās 2002. gadā grozīto priekšlikumu un Padomes kopējo nostāju, kā arī dokumentus, kas radās saskaņošanas procedūras ietvaros pēc otrā lasījuma Parlamentā.

⁽³⁾ EESK atzinums par "Komisijas Zaļo grāmatu attiecībā uz ostu un jūras transporta infrastruktūru", OV C 407, 28.12.1998., 92.lpp.

2.2. Iemesli, kas tiek minēti kā pamatojums Eiropas iniciatīvai, ir šādi:

- četras Līgumā noteiktās pamatbrīvības,
- Padomes izvirzītās prasības,
- augošās vajadzības transporta nozarē (2001. gada Baltā grāmata) un nepieciešamība nodot ievērojamu daļu šī augošā apjoma jūras transportam,
- prasība pabeigt iekšējā tirgus izveidi un nepieciešamība radīt pārredzamu konkurenci gan pašās ostās, gan ostu starpā, balstoties uz saskaņotiem noteikumiem,
- darba vietu radīšana un strādājošo sociālo tiesību ieviešana.

2.3. Sākotnējā pieeja un principi, kā arī diezgan ievērojams skaits aspektu salīdzinājumā ar 2001. gada priekšlikumu tomēr paliek nemainīgi.

2.4. Izmaiņas pavisam noteikti neskar:

- direktīvas darbības jomu,
- atļauju piešķiršanas kritērijus,
- loču pakalpojumus, kas tiek uzskatīti par komerciāliem pakalpojumiem,
- ostas vadības grāmatvedības un ostas darbības sistēmas pārredzamību (par šo jautājumu atšķirībā no iepriekšējiem netika saņemtas iebildes, un tas jau ir iekļauts direktīvā par finanšu pārredzamību un pamatnostādnēm par valsts atbalstu).

2.5. Galvenie jaunievedumi Komisijas priekšlikumā attiecas uz:

- pašapkalpošanos attiecībā uz darbībām, kas saistītas ar precēm un pasažieriem — preces un pasažierus var apkalpot sauszemes personāls, kā arī, ievērojot atsevišķus nosacījumus, kuģa apkalpe.
- atļaujām — tās kļūst obligātas gan pakalpojumu sniedzējiem, gan pašapkalpošanās gadījumā; lai atbilstu direktīvas prasībām, jauns esošajiem pakalpojumu sniedzējiem ir jāsaņem atļaujas, ievērojot "saprātīgus termiņus", vienlaikus rēķinoties ar to, ko leģitīmi sagaida tirgū jau esošo pakalpojumu piedāvātāji ne ilgāk kā 12 mēnešus pēc direktīvas transponēšanas attiecīgās valsts tiesību aktos,
- vispārējo principu, saskaņā ar kuru tirgus ir atvērts iespējami plašam ostu pakalpojumu (šā vārda visplašākajā nozīmē) sniedzēju skaitam, izņemot atsevišķus gadījumus, kad šis skaits tiek ierobežots (9. pants),
- atļauju derīguma termiņu — tas visbeidzot tiek noteikts, vadoties pēc investīcijām, kuras veic pakalpojumu sniedzēji, un noteikumiem, kas regulē kustamā un nekustamā īpauma amortizāciju,
- jautājumu par konkurenci starp ostām, kas tiek risināts, piemērojot direktīvu par finanšu pārredzamību (16. pants) un direktīvu par valsts atbalsta pamatnostādnēm (17. pants).

3. Ievadpiezīmes.

3.1. Vairākas ostas pieder un/vai to vadību nodrošina sabiedriskā sektora struktūras (pašvaldības vai citi vietējās varas veidojumi, valsts pārvaldes institūcijas, utt.). Ostu vadība vai nu pilnībā vai daļēji tādējādi tiek pakļauta sabiedriskā sektora grāmatvedības principiem, un tai ir jāveic analītiskā grāmatvedība. Dažādo jūras ostu prakse un grāmatvedība būtu jākontrolē valsts varas iestādēm, kas pārrauga konkurenci, un nepieciešamības gadījumā reģionālajām vai valsts audita iestādēm, un kontroles iestāžu ziņojumi jānosūta Komisijas Konkurences ģenerāldirektorātam.

3.2. Pēdējos gados vairumā jauno valstu, kā arī vecajās dalībvalstīs ir manāma tendence, ka aizvien vairāk jūras ostu tiek privatizētas. Daudzas ostas tiek pārveidotas par akciju sabiedrībām.

3.3. Svarīgākās Eiropas ostas atrodas Ziemeļu jūras vai Lamanša jūras šauruma piekrastē; kravu tonnāža un apkalpoto konteineru skaits ir ļoti atšķirīgs, un lielā mērā tas ir atkarīgs no ģeogrāfiskā novietojuma dažādu Eiropas jūru piekrastēs. Direktīvas projektā iekļautais regulējums attiecas gan uz ostām ar 1,5 miljonu tonnu kravu apgrozījumu, gan uz ostām ar 30 miljonu tonnu kravu apgrozījumu, un attiecībā uz konteineriem šis skaitlis sasniedz vairākus miljonus gadā (piemēram, Roterdamā, Antverpenē). Komiteja uzskata, ka vienādu noteikumu attiecināšana uz ostām, kas atšķiras pēc lieluma, darbības, īpašuma tiesību un vadības veida, varētu neatbilst attiecīgo ostu reālajai situācijai un to īstenojamajām vajadzībām. Reāla konkurence ostu starpā notiek jau sen. Subsidiaritātes un proporcionalitātes apsvērumi būtu jāņem vērā.

3.4. Daudzas ostas pašas nodrošina jūras pārvadājumiem nepieciešamo infrastruktūru un tiem svarīgus pakalpojumus un neuzskata, ka to kompetence būtu jāierobežo tikai uz pieguļošās jūras un sauszemes teritorijas pārvaldi un uzturēšanu, kā arī piestātņu uzturēšanu vajadzīgajā tehniskajā stāvoklī. Noteikta veida pakalpojumi vienlaikus var tikt regulēti atbilstoši gan vispārējās nozīmes prasībām, gan tā, lai tie apmierinātu ostu vadības centienus rast finansiālu līdzsvaru šajā situācijā, proti, gūt peļņu, ko pēc tam sadalīt privāto ostu akcionāriem. Aizliedzot subsīdiju novirzīšanu citām jomām, tiktu vājināta ostu investīciju kapacitāte.

3.5. Komiteja pauž nožēlu par to, ka nav ņemtas vērā tās izmaiņas, kas ir notikušas pēc Zaļās grāmatas klajā nākšanas, kā arī par to, ka netika ņemta vērā arī pirmā "ostu pakete", un ir lūgusi Komisiju pārskatīt direktīvas projektu atbilstoši tādām objektīvam ietekmes pētījumam, kas veikts, balstoties uz jauno situāciju Eiropas ostās un to nenoliedzamo apstākli, ka tās konkurē arī starptautiskajā līmenī. Komiteja pieņem zināšanai, ka tās organizētās noklausīšanas laikā 2005. gada 31. janvārī Komisija ir paziņojusi, ka tāds pētījums tiks publicēts līdz 2005. gada jūnija beigām. Tā kā nav izveidota kompetenta sociālā dialoga komiteja, EESK uzskata, ka jākonsultējas arī ar sociālajiem partneriem. Priekšlikums ir nopietni jāpārskata,

nodrošinot atbilstību labākās likumdošanas prakses standarta procedūrām (dalība, konsultācijas, ietekmes novērtējums). Otrais priekšlikums ir sekojis tūlīt pēc pirmā bez pietiekoša sagatavošanas darba.

3.6. Osta ir sarežģīta loģistika platforma, kas dažādās ģeogrāfiskās un ekonomiskās pakāpēs (nacionālā, reģionālā un internacionālā) ir saistīta ar iekšzemes ūdensceļiem, dzelzceļu un autoceļu satiksmes ceļiem, cauruļvadiem un kabotāžas ceļiem, un tai ir jāizstrādā sava stratēģija saistībā ar tās ģeogrāfiskās vienības, kuras ekonomisko aktivitāti tā nodrošina, attīstību, ar tās cilvēkresursiem, ekonomiskajām vajadzībām, kas izpaužas attiecīgajā vietā, un izmaiņām tajās. Komiteja uzskata, ka jāatbalsta pārvadātāju sadarbība, kas veicina jūras transportu un jo īpaši kabotāžu, tomēr nosacījumos, kuri izklāstīti direktīvas projekta pašreizējā redakcijā, šāda nepieciešamība tieši nav iekļauta.

3.7. Visu tirdzniecības ostu, vai tās būtu specializētās vai universālās, sabiedriskās vai privātās, funkcijas neaprobežojas tikai ar materiālās infrastruktūras nodrošināšanu (pievadceļi, ūdensceļi, doki, zemes platības) multimodālai platformai. Ostu lomai organizācijā, teritoriālajā plānošanā un infrastruktūras attīstības noteikšanā ir jāatmaksājas arī ekonomiskā ienesīguma ziņā, taču, lai nodrošinātu šādas platformas funkcionalitāti, tām vienlaikus ir jāspēj kompensēt tās jomas, kurās privātie operatori, iespējams, nav tik veiksmīgi.

3.8. Noteikti ir jāņem vērā ostu pašu izstrādātie attīstības plāni un to specializācija. Paralēli tūri telpiskiem un fiziskiem piekļuves ierobežojumiem ir jādod iespēja ierobežot pakalpojumu sniedzēju skaitu, vadoties pēc ekonomiskās efektivitātes un ienesīguma pakalpojumu sniedzējiem, operāciju drošības, ostas organizācijas, sociālo un vides garantiju, darba vietu saglabāšanas. Tas galvenokārt ir subsidiaritātes jautājums. Turklāt saasināta konkurence var novest pie ostas izmantotāju interesēm nelabvēlīgas līdzekļu un kompetenču pārāk sīkas sadalīšanās.

3.9. Komiteja atzīst, ka Komisijas jaunais projekts dod ostu vadībai lielāku rīcības brīvību pakalpojumu sniedzēju skaita noteikšanā katrā atsevišķā pakalpojumu veidā atkarībā no ostas profila un vietējiem apstākļiem.

3.10. Atļaujas komercdarbības veikšanai sabiedriskā sektora objektos (koncesijas tiesību ieguve), licences, ko izsniedz komponentās iestādes pakalpojumu sniedzējiem un līgumi, kurus slēdz kompetentās iestādes ar pakalpojumu sniedzējiem, ir jāslēdz uz laiku, kas ir samērīgs ar investīciju, kuras pakalpojumu sniedzējs apņemas veikt saskaņā ar koncesijas tiesību piešķiršanas, licences vai līguma noteikumiem, raksturu un apmēriem, līdz ar to piešķirot pietiekamu termiņu ieguldīto kapitālu amortizācijai un atdevei (piemēram, 10 gadus, ja netiek veiktas nozīmīgas investīcijas, 15 gadus nozīmīgu investīciju kustamajā īpašumā (aktīvos) un izglītībā gadījumā un 45 gadus, ja tiek ievērojami investēts nekustamajā īpašumā (pamatlīdzekļos) un kustamajā īpašumā).

3.11. Tiesības un darbības nosacījumi, kādus ostu operatori ir nolīguši, parakstot ostas teritorijas īres līgumus, nedrīkstētu mainīties, stājoties spēkā jaunajai direktīvai, jo šāds pavērsiens nozīmētu līgumu laušanu no ostu vadības puses un nozīmētu to, ka valstij būtu jāsedz zaudējumi.

3.12. Tajā pat laikā Komiteja atzīmē, ka izmaiņas attiecībā uz kravu pārvietošanu un glabāšanu un loču pakalpojumiem neatbilst Komitejas, vairāku valstu un Parlamenta vēlmēm⁽⁴⁾.

3.13. Kā to atzīmē Komisija, darba vietu skaits ostu pakalpojumu jomā nav saistīts ar pakalpojumu sniedzēju skaitu, bet gan ar reālo kravu plūsmu ostās un/vai pakalpojumu daudzveidību. Pakalpojumu sniedzēju skaita palielināšana nepalielina darba vietu skaitu. Tikai kravu plūsmas palielināšana un jaunu, netradicionālu pakalpojumu ieviešana veicina darba vietu rašanos.

3.14. Normas, kas attiecas uz kravu kraušanu un paškraušanu un kuras paredzētas jūras transporta maģistrālēm un kabotāžai iekšējā tirgū, varētu nopietni apdraudēt darba kolektīvos līgumus lielākajā daļā dalībvalstu, un tās dažreiz varētu būt pretrunā Kopienas konkurences tiesībām direktīvas priekšlikuma ietvaros, kaut arī šādas normas tajā pašā laikā būtu saskaņā ar nacionālo un starptautisko sociālo un darba likumdošanu. Tiesa atzīst, ka kolektīvo līgumu atzīšana var ierobežot konkurences likuma piemērošanu. Starptautiskajā līmenī daudzas dalībvalstis ir ratificējušas Starptautiskās Darba Organizācijas (ILO) ar jūrnlietām saistītās konvencijas par ostu kravu apstrādes pakalpojumiem⁽⁵⁾ un apkalpes locekļu darba un drošības apstākļiem. Komiteja atzīmē, ka Komisijas paredzētajos nosacījumos nav ņemti vērā trīspusējās sarunās pieņemtie nosacījumi.

3.15. Komiteja velta lielu vērību spēcīgajai konkurencei pakalpojumu tirgū, kā arī kvalitātei, drošībai un stabilitātei saistībā ar kravu pārkraušanu ostās. Tomēr, atļaujot ostu pārkraušanas dienestiem veikt paškraušanu, esošajiem ostas pārkraušanas uzņēmumiem un paškrāvējiem rastos nevienlīdzīgi konkurences apstākļi. Ostu pārkraušanas uzņēmumi ir nostiprinājuši savu pozīciju ostā privatizācijas vai piedāvājumu konkursu rezultātā un ieguldījuši aprīkojumā un infrastruktūrā. Turpretī paškrāvēji bez jebkādas konkurences vai ieguldījumu saistībām var ienākt ostu pakalpojumu tirgū un atšķirībā no pārkraušanas uzņēmumiem bez maksas izmantot citu veidoto infrastruktūru un veikt savu darbību bez laika ierobežojuma. Ostas ir vietas ar paaugstinātu nelaimes gadījumu risku, un minētā iemesla dēļ tajās ir pastiprināti jāievēro un jākontrolē

darba aizsardzība. Atļaujot paškraušanu, ir jāreķinās ar nelaimes gadījumu skaita palielināšanos. Lai gan viens no direktīvā deklarētajiem mērķiem ir sociālā drošība, patiesībā direktīvas normas varētu būt pretējas tam, ko sagaida dokeri, kuri baidās, ka pašreizējā kvalificētā un saskaņā ar sarunās noteiktajām algu likmēm atalgotā darba vietā pastiprinātās konkurences pārkāvēju starpā rezultātā varētu rasties nestabils darba tiesiskās attiecības, ieviesti individuāli darba līgumi un zaudētas sociālās un algu garantijas. Paškraušana novedīs pie apkalpes darba uzdevumu palielināšanās un darba negadījumu skaita palielināšanās, jo apkalpes locekļu skaits bieži vien ir samazināts līdz minimumam. Turklāt tas uzliktu arī papildu pienākumus un atbildību kapteiņiem.

3.16. Komiteja uzskata, ka loču pakalpojumi nav pielīdzināmi parastam komerciālam pakalpojumam; runa ir par ir sarežģītām, tehniskām iemaņām, dažkārt specifiski lokālas un ilgākā laika posmā iegūtas pieredzes izmantošanu nolūkā nodrošināt transporta, apkārtējo iedzīvotāju un vides drošību atkarībā no pārvadājamo kravu veida. Tas ir vispārējas nozīmes pakalpojums, kas pēc būtības nevar tikt uzskatīts par tīri komerciālu, pat ja tas bieži tiek uzticēts privātiem uzņēmumiem ostu pārvaldes uzraudzībā. Tādēļ to vajadzētu izslēgt no regulējamās jomas. Tas neaizliedz ostām, kā tas jau notiek, piešķirt loča tiesības kapteiņiem, kuriem ir nepieciešamā pieredze un zināšanas par vietējiem apstākļiem, vadīt kuģi līdz piestātni bez jebkādas palīdzības no malas. Jāņem tomēr vērā, ka daudzi kuģi pārvadā vielas, kas apdraud citu kuģu, iekārtu, ostā strādājošo un apkārtējo iedzīvotāju drošību.

3.17. Komiteja atzīmē arī to, ka ostas ir valstu suverēnās kompetences īstenošanas vieta, un šādu kompetenci nedrīkstēt pārāk ierobežot, visu nosakot ar direktīvas starpniecību — dažas funkcijas (ieguldījums cīņā pret terorismu, organizēto noziedzību un nelegālo imigrāciju, kas bieži ir saistīta ar izmaksām un ieguldījumiem, kurus sedz ostas) varētu nodot arī ostu pārvaldēm.

3.18. Jaunās normas atļauju piešķiršanas jomā ir uzskatāmas par pašsaprotamu un saprātīgu soli, kaut arī, pieņemot nosacījumus, ir jāņem vērā vietējie apstākļi un īpatnības; pārredzamības un atsevišķo kontu principu ieviešanas jūras ostās pareizība ir neapstrīdama; Komiteja viennozīmīgi atbalsta to ieviešanas nepieciešamību saskaņā ar "pārredzamības" direktīvu.

3.19. Direktīvā jāparedz konkrētas prasības, kas ostu pārkraušanas pakalpojumu sniedzējiem ir jāizpilda, lai atļauju pagarinātu pēc 8, 12 vai 30 gadiem.

⁽⁴⁾ EESK atzinums par "Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvas priekšlikumu par tirgus pieeju ostu pakalpojumiem" OV C 48, 21.02.2002., 122.lpp.

⁽⁵⁾ Īpaši 137. konvencija, kuru ir ratificējis liels ES dalībvalstu – jūras valstu skaits. Tā paredz atsevišķu vienas ostas dokeru reģistru izveidi un nosaka viņu nozīmēšanas prioritāti ostu darbos.

3.20. Visbeidzot, ņemot vērā, ka direktīvas priekšlikuma galvenais mērķis ir samazināt ostu pakalpojumu izmaksas, tomēr Komiteja uzskata, ka drošības, vides, sociālo tiesību normu ieviešana arī ir svarīgi kritēriji ostu sistēmu efektīvā funkcionēšanā transporta saimniecības, drošības un stabilitātes interesēs.

3.21. Ārkārtīgi lielā situāciju, noteikumu, nacionālo vai lokālo paražu, uzņēmumu vadītāju un valsts pārvaldes institūciju saistību dažādība nosaka to, ka kopējiem noteikumiem, kas būs praktiski jāizpilda, ir tomēr pilnībā jāatspoguļo minētās īpatnības. Laika gaitā katra osta pielāgojas un darbojas apstākļos, kas tai ir vispiemērotākie tās ģeogrāfiskajā situācijā: centieni vienādot darbības nosacījumus nozīmētu negatīvi ietekmēt ostu darbību un to efektīvu funkcionēšanu.

3.22. Subsidiaritāte ierosinātajā likumdošanā un vietējā konsekvence ostu attīstības politikā Komitejas skatījumā ir labāki risinājumi nekā direktīvas projektā ierosinātie vienotie nosacījumi. Pastāv lielas atšķirības starp ostām izmēru un specializācijas ziņā. Pārlietu liela pakalpojumu sniedzēju konkurence kādā atsevišķā ostā varētu novest pie pārāk lielām investīcijām un līdzekļu izšķērdēšanas, kā arī pie sociālo standartu krituma.

3.23. Atbilstoši subsidiaritātes un proporcionalitātes principiem attiecīgo valstu monopoli kontroles iestādes un audita iestādes varētu būt tiesīgas iejaukties gadījumos, kad ostas vadība bez ekonomiska pamatojuma un sabiedriskā pakalpojuma nepieciešamības pārņem ostas pakalpojumu kontroli vai arī pārkāpj pārredzamības principus vai grāmatvedības noteikumus; Kopienas iejaukšanās konkurences tiesību un valsts palīdzības jomā varētu tikt vērsta uz izņēmumiem, piemēram, ja valsts konkurences uzraudzības iestādes un reģionālās vai valsts revīzijas palātas nepietiekami veic spēkā esošo Kopienas tiesību aktu ieviešanas kontroli.

3.24. Attiecībā uz valsts atbalstu — pašreizējā Komisijas prakse valsts atbalsta jomā izvirza jautājumu par atsevišķu pieejas ostai un ostas darbības objektu ierīkošanas (bagarēšana, kanāli un ostas akvatoriji) izmaksu pārcelšanu uz vietējā un valsts līmeņa nodokļu maksātāju pleciem.

3.25. Nevienai pašvaldībai nevar likt maksāt, ja maksājuma mērķis nekalpo vispārējam labumam, bet gan tam, lai mazinātu jūras ostas izmantotāju (valstu un starptautisko), jo īpaši lielāko izmantotāju, izmaksas; vispārējas nozīmes definīcija ir saistīta ar demokrātijas izpratni nevis tirgus likumiem.

4. Secinājumi

4.1. Cita veida ietvardirektīva, kas būtu mazāk detalizēta un ļautu pietiekoši ievērot subsidiaritāti, būtu labāka par direktīvas projektu tā pašreizējā redakcijā. Tā vietā, lai detalizēti izklāstītu, kā direktīva piemērojama ostu pakalpojumiem, pietiktu pieminēt, ka attiecībā uz pārskatāmību vai publiskajiem iepirkumiem ir piemērojami spēkā esošie tiesiskie akti; Kopienas nostādnes nedrīkstētu skart ostas valdes prerogatīvu veikt tai uzticēto vispārējo interešu aizsardzību.

4.1.1. Šāda ietvardirektīva nedrīkstētu nekādā veidā negatīvi ietekmēt dalībvalstu tiesības un pienākumus attiecībā uz šajās valstīs pieņemto likumdošanu sociālo, darba tiesību, veselības aizsardzības, vides tiesību, drošības un sabiedriskās kārtības vai vispārējas nozīmes pakalpojumu jomā, kā arī nedrīkstētu ietekmēt kolektīvos koplīgumus, kas ir noslēgti saskaņā ar attiecīgajā valstī spēkā esošajiem tiesību aktiem; tajā būtu jāņem vērā arī dalībvalstu starptautiskās saistības, piemēram, Starptautiskās Darba Organizācijas (ILO) konvencijas jūrlietās.

4.1.2. Visbeidzot Komiteja izsaka nožēlu, ka netika veikts direktīvas projekta ietekmes novērtējums — neskatoties uz to, ka izdodot Balto grāmatu par pārvaldību, Komisija bija apņēmusies labāk izstrādāt tiesību aktus. Visos tiesību aktu projektos, uz kuriem attiecas koplēmuma procedūra, būtu jāiekļauj ietekmes novērtējums, kā arī informācija par konsultācijām ar sociālajiem partneriem.

Briselē, 2005. gada 13. jūlijā

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas

priekšsēdētāja

Anne-Marie SIGMUND

1. PIELIKUMS

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinumam

Debašu laikā tika noraidīti šādi grozījumi, kas saņēma vismaz vienu ceturtdaļu balsu.

1.5. punkts, otrā rinda:

Grozīt šādi:

“Pirms uzsākt jaunajā direktīvas priekšlikumā iestrādāto grozījumu rakstura un iedarbības apskati, ir jāatgādina daži no principiem, kuru dēļ pēc Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas uzskatiem aizķērās un tika noraidīts pirmais ierosinājums:”

Pamatojums

Ir jāsniedz šis paskaidrojums, lai teksts būtu precīzāks. Iepriekšējie punkti, kuros ir minēta Padome un Parlaments, neļauj pietiekoši labi saprast, par kuru iestādi tiek runāts.

Balsojuma par grozījumiem rezultāti

Par: 42

Pret: 63

Atturas: 3

3.1. punkts, trešais teikums:

Grozīt šādi:

“Neatkarīgi no Eiropas Komisijas kompetencēm, dīķu būvniecība jūras ostu prakse un grāmatvedība būtu jākontrolē...”

Pamatojums

Ierosinātajā procedūrā ir jāņem vērā Komisijas esošās kompetences.

Balsojuma par grozījumiem rezultāti

Par: 54

Pret: 71

Atturas: 5

3.1. punkts

Pārvietot punktu starp 3.17. un 3.18. punktu, atbilstoši mainot 3. sadaļas numerāciju.

Pamatojums

Minētais punkts kā ievadpiezīme ir pārāk tehnisks. Tas labāk iederas starp minētajiem punktiem, kuros ir runa par finansēm.

Balsojuma par grozījumiem rezultāti

Par: 50

Pret: 74

Atturas: 10

3.4. punkts

Svītrot pēdējo teikumu:

"Daudzas ostas pašas nodrošina jūras pārvadājumiem nepieciešamo infrastruktūru un tiem svarīgus pakalpojumus un neuzskata, ka to kompetence būtu jāierobežo tikai uz pieguļošās jūras un sauszemes teritorijas pārvaldi un uzturēšanu, kā arī pietātņu uzturēšanu vajadzīgajā tehniskajā stāvoklī. Noteikta veida pakalpojumi vienlaikus var tikt regulēti atbilstoši gan vispārējās nozīmes prasībām, gan tā, lai tie apmierinātu ostu vadības centienus rast finansiālu līdzsvaru šajā situācijā, proti, gūt peļņu, ko pēc tam sadalīt privāto ostu akcionāriem. ~~Aizliedzot subsīdiju novirzīšanu citām jomām, tīktu vājināta ostu investīciju kapacitāte.~~"

Pamatojums

Godīgā ostu konkurencē nav pieļaujama subsīdiju novirzīšana citām jomām. Vismaz vēl pierēķināmā pašizmaksa tiek noslēpta, tādējādi rodas nepietiekama pārredzamība.

Balsojuma par grozījumiem rezultāti

Par: 61

Pret: 80

Atturas: 6

3.6. punkts

Svītrot pēdējo teikumu:

"Osta ir uzskatāma par ļoti sarežģītu loģistikas platformu, kas dažādās ģeogrāfiskās un ekonomiskās pakāpēs (nacionālā, reģionālā un internacionālā) ir saistīta ar iekšzemes sauszemes pārvadājumu ceļiem, un tai ir jāizstrādā sava stratēģija saistībā ar tās ģeogrāfiskās vienības, kuras ekonomisko aktivitāti tā nodrošina, attīstību, ar tās cilvēkresursiem, ekonomiskajām vajadzībām, kas izpaužas attiecīgajā vietā, un izmaiņām tajās. ~~Komiteja uzskata, ka jāatbalsta pārvadātāju sadarbība, kas veicina jūras transportu un jo īpaši kabotāžu, tomēr nosacījumos, kuri izklāstīti direktīvas projekta pašreizējā redakcijā, šāda nepieciešamība tieši nav iekļauta.~~"

Pamatojums

Lielākā iekšzemes daļa ir jūras transportam nepieejama. Tātad nav vērts runāt par jūras transporta priekšrocību, bet vēl jo mazāk par tā absolūto nepieciešamību. Tā aizstāvim drīzāk vajadzētu atbalstīt iekšzemes navigāciju. Starp citu kabotāžas veicināšana jau ir nostiprināta programmā "Jūras maģistrāles."

Balsojuma par grozījumiem rezultāti

Par: 59

Pret: 83

Atturas: 9

3.17. punkts Svītrot.

~~"Komiteja atzīmē arī to, ka ostas ir valstu suverēnās kompetences īstenošanas vieta, un šādu kompetenci nedrīkstēt pārāk ierobežot, visu nosakot ar direktīvas starpniecību — dažas funkcijas (ieguldījums cīņā pret terorismu, organizēto noziedzību un nelegālo imigrāciju, kas bieži ir saistīta ar izmaksām un ieguldījumiem, kurus sedz ostas) varētu nodot arī ostu pārvaldēm."~~

Pamatojums

Komisijas priekšlikums jau paredz šo ideju. Minētais paragrāfs tomēr ietver domu, ka gadījumā, ja valsts deleģē ostas pārvaldei noteiktas kompetences, vienlaicīgi tās nefinansējot, tad osta nedrīkst šīs izmaksas nosegt uz klientu rēķina, kas atkārtoti rada neļaidīgas konkurences situāciju attiecībā uz citām ostām.

Balsojuma par grozījumiem rezultāti

Par: 55

Pret: 84

Atturas: 13

3.23. punkts un 3.24. punkts — svītrot

~~3.23. Attiecībā uz valsts atbalstu jautājumu par noteiktu pieejas un ostas darbības infrastruktūras objektu ierīkošanas (bagarēšana, kanāli un ostas akvatorija) izmaksu pārcelšanu uz vietējā un nacionālā līmeņa nodokļu maksātāju pleciem izvirza pašreizējā Komisijas prakse valsts atbalsta jomā.~~

~~3.24. Nevienai pašvaldībai nevar likt maksāt, ja maksājuma mērķis nekalpo vispārējam labumam, bet gan tam, lai mazinātu jūras ostas izmantotāju (nacionālo un starptautisko), jo īpaši lielāko, izmaksas; vispārējās nozīmes definīcija ir atkarīga no demokrātijas izpratnes un demokrātijas procesiem, nevis no tirgus.~~

Pamatojums

Ostas teritorijas iekārtošanas izmaksas, kas radušās ostu pārvaldei, jāsedz ostas infrastruktūras izmantotājiem vai ostas akcionāriem. Esošo paragrāfu formulējums paredz, ka vispārējais labums attaisno minētās loģikas neievērošanu.

Balsojuma par grozījumiem rezultāti

Par: 55

Pret: 82

Atturas: 17

Jauns 3.25. punkts

“Tā kā turpmāk jau plānošanas sākumā ir jānoskaidro, vai investīcijas ostās ir savienojamas ar Eiropas tiesībām, Komiteja aicina Eiropas Komisiju neatkarīgi no direktīvas priekšlikuma nekavējoties izstrādāt priekšlikumus Kopienas vadlīnijām par valsts finansējumu ostās un noteikt, kāds finansējuma veids ostās ir savienojams ar iekšējo tirgu, par ko bija runa jau 2005. gada 31. janvāra atklātajā jautājuma izskatīšanā.”

Pamatojums

Izriet no teksta sākuma.

Balsojuma par grozījumiem rezultāti

Par: 59

Pret: 85

Atturas: 14

4.1. punkts

Grozīt šādi:

Lai arī EESK aktīvi atbalsta ar transportu saistīto ostas pakalpojumu, kā arī visu citu ar minēto saistīto pakalpojumu liberalizāciju, Komiteja uzskata, ka cita veida pamatdirektīva, kas būtu mazāk detalizēta un sniegtu pietiekamu rīcības brīvību subsidiaritātes principa piemērošanai, būtu labāka par šīs direktīvas projekta redakciju. Tā vietā, lai iedziļinātos tās piemērošanas detaļās attiecībā uz ostu pakalpojumiem, pietiktu pieminēt, ka attiecībā uz pārskatāmību vai sabiedriskajiem iepirkumiem ir piemērojama spēkā esošā likumdošana. Kopienai noteiktās ietvara kopējās vadlīnijas nedrīkstētu ietekmēt ostas valdes kompetenci, kurai ir uzticēta sabiedrisko interešu aizsardzība, tomēr vienlaicīgi arī nedrīkstētu apdraudēt lojālu konkurenci un pārredzamību.

Pamatojums

Šis punkts darba grupā neizraisīja domstarpības, un piedāvātais grozījums skaidri norāda kādā kopējā kontekstā lasāmas mūsu piezīmes un secinājumi. Vispārējās intereses nedrīkst tikt izmantotas kā attaisnojums, lai pilnībā paralizētu divu fundamentālu ES pamatprincipu ieviešanu — līdztiesību konkurences jomā un pārredzamību.

Balsojuma par grozījumiem rezultāti

Par: 61

Pret: 86

Atturas: 12

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par Pilsoniskās sabiedrības ieguldījumu ES — Krievijas attiecībās

(2005/C 294/07)

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja saskaņā ar Reglamenta 29. panta otro daļu 2004. gada 1. jūlijā nolēma izstrādāt pašiniciatīvas atzinumu par šādu tēmu: Pilsoniskās sabiedrības ieguldījums ES — Krievijas attiecībās.

Ārējo attiecību specializētā nodaļa, kas bija atbildīga par Komitejas darba sagatavošanu šajā jautājumā, pieņēma atzinumu 2005. gada 20. maijā. Ziņotājs bija **Filip Hamro-Drotz kgs.**

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 419. plenārsesijā (13. jūlija sēdē) ar 109 balsīm par, 2 balsīm pret un 6 atturoties ir pieņēmusi šādu atzinumu.

1. Iemesli atzinuma sagatavošanai:

1.1 Krievijas Federācija, kurai ir nozīmīga starptautiska loma, ir stratēģisks partneris Eiropas Savienībai. ES paplašināšanās vēl vairāk izceļ ES un Krievijas kā kaimiņvalstu sadarbības nozīmi, un pēc iespējas labāku attiecību veidošana starp ES un Krieviju Eiropas kopējo demokrātisko vērtību attīstības, kā arī cilvēktiesību un pilsoņu tiesību ievērošanas kontekstā ir ļoti svarīga abām pusēm.

1.2 Sociālā attīstība un dzīves apstākļu uzlabošana, tiesiskuma, kā arī prognozējamās uzņēmējdarbības vides un tirgus ekonomikas veidošana Krievijā prasa konkrētu rīcību. Kaut gan Krievijas Federācijas vadība ir formāli paziņojusi, ka tā atbalsta šo mērķu īstenošanu, dzīves īstenība un šo mērķu īstenošanas gaita ne tuvu neatbilst nedz Krievijas, nedz starptautiskās sabiedrības vēlmēm. Pēc EESK domām, Krievijas pašreizējās vadības attieksme, piemēram, pret ekonomikas dalībniekiem un plašsaziņas līdzekļiem neliecina par varas iestāžu centieniem veicināt demokrātiju un stiprināt pilsonisko sabiedrību. Pašreizējās attīstības tendences Krievijā rada bažas, un te tikai tās pilsoņiem. Krievija acīmredzami attālinās no demokrātijas, plašsaziņas līdzekļi atrodas valsts kontrolē, pretēji starptautiskām saistībām Krievijas armija atrodas Moldovā un Gruzijā, un tiesu sistēma kalpo politiskiem mērķiem. Tāpēc organizētas pilsoniskās sabiedrības veidošana tādos apstākļos ir ārkārtīgi sarežģīta.

1.3 Dalībvalstu dziļāka integrēšanās Eiropas Savienībā ir pamatmērķis ar vēsturisku nozīmi, kas aptver iekšējo tirgu, vienotu valūtu un pieaugošu sadarbību daudzās politikas jomās, neraugoties uz nesenantiem šķēršļiem minētajā procesā. Tomēr ES iekšējai integrācijai nevajadzētu radīt situāciju, ka ES attālinās no Krievijas un pārējās Eiropas, kas attīstās atšķirīgā veidā, jo rezultātā ir iespējama Eiropas sašķelšana.

1.4 Francijas ārlietu ministra Robēra Šumana 1950. gada 9. maija deklarāciju par vienotas Eiropas veidošanu ir iedvesmojusi ideja par to, ka Eiropas integrācija jābalsta uz vēlēšanos kopīgi strādāt uz vienlīdzīgiem noteikumiem, lai sasniegtu izvirzītos mērķus, uz kopīgām vērtībām un saskaņu un uz

cilvēku vīziju par kopēju nākotni. Robērs Šumans arī paziņoja, ka Eiropu nevar izveidot vienā paņēmienā, bet drīzāk ar praktisku sasniegumu palīdzību un, galvenokārt, veidojot patiesu solidaritāti. Šumana deklarācijā ietvertais vēstījums ir svarīgs arī ES — Krievijas attiecībās un to sadarbības stiprināšanā.

2. Pilsoniskās sabiedrības ieguldījums ES — Krievijas attiecībās

2.1 Attiecību starp Krieviju un ES nostiprināšanai nepieciešams arī Eiropas Savienības organizētās pilsoniskās sabiedrības stingrs atbalsts. ES pilsoniskās sabiedrības centieni ir vērsti uz ES — Krievijas sadarbības veicināšanu un atbalstu pilsoniskās sabiedrības struktūru un demokrātijas attīstībai Krievijā.

2.2 Pieredze ES jaunajās dalībvalstīs, kuras desmit gadu laikā ir sekmīgi pabeigušas pēckomunisma pārejas procesu, ir nozīmīga, un tās var nodrošināt pievienoto vērtību ES un Krievijas sadarbībā. Minētajās valstīs īpaši pilsoniskās sabiedrības dalībniekiem (NVO) var būt liela nozīme saistībā ar demokratizāciju un cilvēktiesību un pilsoņu tiesību aizsardzību Krievijā.

2.3 ES valstu uzņēmējdarbības apvienība (UNICE) vairākus gadus ir izteikusi priekšlikumus un atzinumus par ekonomisko attiecību attīstību, un ES un Krievijas vadošie uzņēmēji regulāri apspriež šo jautājumu pie tā sauktā ES — Krievijas Rūpnieku apaļā galda un izsaka savus viedokļus ES — Krievijas augstākā līmeņa sanāksmēs. Eiropas Arodbiedrību konfederācija (ETUC) arī izsaka savu viedokli augstākā līmeņa sanāksmēs, un 2004. gadā tā kopā ar Krievijas Arodbiedrību konfederāciju nosūtīja Eiropas Komisijas priekšsēdētājam un Krievijas prezidentam kopīgu vēstuli, izsakot priekšlikumu, lai ES un Krievijas Arodbiedrību konfederācijām būtu līdzīga loma kā ES — Krievijas Rūpnieku apaļajam galdam. Citi pilsoniskās sabiedrības dalībnieki pēc pašu iniciatīvas ir izstrādājuši veidus, kā izteikt savu nostāju par ES — Krievijas attiecību attīstību savās specifiskajās nozarēs. Krievijas sabiedrība vēl joprojām ir vāji organizēta, nevalstiskās organizācijas veidojas lēnām un tām nav liela ietekme.

2.4 EESK no savas puses pēdējo gadu laikā ir iesniegusi vairākus atzinumus par ES — Krievijas attiecībām, kuros tā pievērsās arī Krievijas pilsoniskās sabiedrības darbībai. Galvenie atzinumi ir minēti 1. parindē. Šajos atzinumos izteiktie ieteikumi un atziņas ir ņemtas vērā šajā atzinumā, īpaši uz tiem tomēr neatsaucoties⁽¹⁾. Minētā darba rezultātā EESK nodibināja tiešus kontaktus ar daudziem galvenajiem Krievijas pilsoniskās sabiedrības dalībniekiem.

3. Ieteikumi

3.1 Eiropas Savienībai jāizstrādā integrētāka politika attiecībā uz Krieviju un tā ir jāīsteno praksē

3.1.1 Konsekventu sadarbības attīstību starp ES un Krieviju traucēja fakts, ka atsevišķas dalībvalstis realizē savas intereses, divpusēji sadarbojoties ar Krieviju pat jautājumos, kas uzticēti Eiropas Savienībai. Protams, nevajadzētu ierobežot konstruktīvu un atvērtu divpusēju attiecību attīstību starp atsevišķām dalībvalstīm un Krieviju jomās, kas neattiecas uz ES kompetenci. Gluži pretēji — šāda veida divpusēja, reģionāla darbība kādā sektorā ir ļoti svarīga, un par to jāatbild katrai ES dalībvalstij.

3.1.2 Lai ES-Krievijas sadarbība vainagotos ar pozitīviem rezultātiem, ES pilsoniskajai sabiedrībai aktīvāk jādalās savā pašorganizācijas pieredzē, kā arī jāpalīdz atjaunot solidaritātes tīklus Krievijas pilsoniskajā sabiedrībā. Eiropas Savienība ar savu daudzveidību, sabiedrības organizācijas formu dažādību un demokrātijas, sociālajām un kultūras tradīcijām, uz ko balstās šī dažādība un daudzveidība, var bagātināt Krievijas pilsonisko sabiedrību un tādējādi arī pašu Krieviju. Visām dalībvalstīm ir jādarbojas, lai sasniegtu kopējos mērķus, kas pēc paplašināšanās ir ieguvuši vēl lielāku nozīmi. Tāpat ir skaidrs, ka atvērta un tieša pieeja ir labākais veids, kā veiksmīgi attīstīt sadarbību starp ES un Krieviju. ES būtu arī jāattīsta tehniskā palīdzība, lai palīdzētu Krievijai kļūtu par stabilu, demokrātisku un pārtikušu valsti. Būtu vēlreiz jāizvērtē esošo tehniskās palīdzības programmu struktūra. Progresu vislabāk panākt, ejot maziem, bet noteiktiem soļiem.

⁽¹⁾ Attiecības starp ES un Krieviju, Ukrainu un Baltkrieviju (1995); TACIS – Tehniskā palīdzība NVS un Mongolijai (1998); Attiecības starp Eiropas Savienību un valstīm, kas robežojas ar Baltijas jūru (1998); Ziemeļu dimensija un attiecības ar Krieviju (1999); Ziemeļu dimensija: Eiropas Savienības rīcības plāns Ziemeļu dimensijai ārējā un pārrobežu politikā 2000-2003 (2001) ES – Krievijas stratēģiskās partnerattiecības: Kādi būs nākamie soļi? (2002); Plašāka Eiropa – kaimiņattiecības: Jauns pamats attiecībām ar mūsu austrumu un dienvidu kaimiņiem (2003).

3.2 Ceļvežu (Road Maps) īstenošanai vajadzētu veicināt dinamiska ES un Krievijas nolīguma sagatavošanu

3.2.1 ES un Krievija paplašina un padziļina savas attiecības, pamatojoties uz Ceļvežiem, lai panāktu četru kopējo telpu izveidi. Četras kopējās telpas ir: 1) kopējā ekonomikas telpa, 2) kopējā brīvības, drošības un tiesiskuma telpa, 3) kopējā ārējās drošības telpa un 4) kopējā pētniecības, izglītības un kultūras telpa. Ceļvežos ir noteikti apmēram 400 pasākumi, kas jāveic tuvāko gadu laikā. EESK uzskata, ka tā ir lieliska metode, un uzsver, ka Eiropas Savienībai ir jāpastiprina centieni, lai izveidotu atklātas un plašas politiskās, ekonomiskās un sabiedriskās attiecības starp ES un Krieviju.

3.2.2 Vairāki Ceļvežu aspekti ir nozīmīgi pilsoniskajai sabiedrībai, piemēram, prioritārās nozares tiesiskajam un ekonomiskajam dialogam; konkurences, investīciju un tirdzniecības atvieglošana; starpreģionu un pārrobežu sadarbība; vide; cilvēku savstarpējās saiknes veicināšana; brīva personu pārvietošanās; jaunatne; sadarbība civilās aizsardzības jomā; pētniecība un izglītība; pakāpeniska transporta tīklu integrācija.

3.2.3 EESK aicina ES un Krieviju īstenot Ceļvežus nekavējoties. To saturu vajadzētu pastāvīgi atjaunot, lai tie būtu pēc iespējas praktiskāki, un abām pusēm jāsastāda gada pārskati par to īstenošanu. Gan ES, gan Krievijai vajadzētu arī iecelt par Ceļvežu īstenošanu atbildīgās struktūras. EESK no savas puses ir gatava aktīvi līdzdarboties minētajā procesā šim atzinumam sekojošu pārraudzības pasākumu veidā pilsoniskajai sabiedrībai nozīmīgās nozarēs. Šajā saistībā tā gatavojas iesniegt priekšlikumus par Ceļvežu saturu un īstenošanu un paplašināt tiešos kontaktus ar Krievijas galvenajiem pilsoniskās sabiedrības dalībniekiem (skatīt 3.4.3. un 3.5.5. punktus).

3.2.4 ES — Krievijas Partnerības un sadarbības līguma, ko noslēdza 20. gadsimta 90. gadu pirmajā pusē, pirmā desmitgade beigsies 2007. gadā, ja tā vēlēsies kāda no pusēm. Plāni četrām kopējām telpām ir pamats jaunam ES — Krievijas nolīgumam, pamatojoties uz stratēģiskām partnerattiecībām. Krievija jārosina novērst pastāvošos šķēršļus preču un pakalpojumu tirgū un garantēt normatīvo aktu par investīcijām efektīvu darbību, lai, pamatojoties uz Krievijas tirgus ekonomikas situāciju un dalību PTO, ES un Krievija varētu sākt izstrādāt brīvās tirdzniecības nolīgumu.

3.2.5 Eiropas Savienībai un Krievijai vajadzētu sadarboties arī nolūkā atjaunot reģionālo sadarbību — Ziemeļu dimensiju (tostarp sadarbību Baltijas jūras un Arktikas reģionā) un līdzīgā kārtā — arī Melnās jūras reģionā. EESK ar gandarījumu atzīmē, ka minētais aspekts ir pienācīgi ņemts vērā arī Ceļvežos, un aicina veikt turpmākus pasākumus, lai attīstītu reģionālo sadarbību kā ES — Krievijas attiecību sastāvdaļu.

3.3 *Pilsoniskās sabiedrības loma ir jāveicina ES — Krievijas sadarbības Ceļvežu kontekstā*

3.3.1 ES — Krievijas attiecību nostiprināšana ilgtspējīgā veidā ir ierobežota, ja vien pušu darbību nenosaka kopējas vērtības. Šīs vērtības ir personiskā atbildība, tiesiskuma ievērošana, cieņa pret individu un īpašumu, cilvēktiesības (t.i., plašsaziņas līdzekļu vārda brīvība, brīvu vēlēšanu organizēšana, politiskais plurālisms, vienlīdzīgas iespējas un minoritāšu tiesības), pārredzamība, integritāte, cilvēka cieņa, vienlīdzība un vārda brīvība, tiesības organizēties un darbinieku pamattiesības, pārdomātas ražošanas attiecības un atbilstoša sociālā aizsardzība. Ja šīs vērtības netiek iebūvētas pašos Krievijas sociāli ekonomiskās un politiskās dzīves pamatos, nebūs arī kopīgas platformas sadarbībai un savstarpējai sapratnei.

3.3.2 EESK uzskata, ka Ceļvežu vispārīgie mērķi ir nozīmīgi. Tā ar gandarījumu atzīmē, ka trijos Ceļvežos (kopējā ārējās drošības telpa, kopējā brīvības, drošības un tiesiskuma telpa un kopējā pētniecības un izglītības, tajā skaitā kultūras aspektu telpa) kā galvenais pamats ir uzsvērts kopējo vērtību nozīmīgums.

3.3.3 ES un Krievijas sadarbības stiprināšanu ietekmēs norises minētajās jomās Krievijā. EESK iesaka uzsvērt šo jautājumu Ceļvežu īstenošanā. Tā nelokāmi uzskata, ka Ceļveži ir jāpapildina ar konkrētākām darbībām, lai sasniegtu kopējās vērtības, kas ir nepieciešamas nolūkā veidot darbojošos pilsonisko sabiedrību.

3.3.4 Ir svarīgi veidot Krievijā vidi, kurā sociālie partneri un citi organizētas pilsoniskās sabiedrības dalībnieki var darboties neatkarīgi un uzticami piedalīties attiecīgu sabiedrisku un ekonomisku lēmumu sagatavošanā. Ir vajadzīgs atvērts dialogs un vienots informācijas tīkls, kuram nepieciešami neatkarīgi plašsaziņas līdzekļi. Nepieciešams arī, lai praksē tiktu ieviesti galvenie starptautiskie nolīgumi, piemēram, Starptautiskās darba organizācijas darba standarti.

3.3.5 Priekšnoteikumi pilsoniskas sabiedrības funkcionēšanai ir Krievijas ekonomikas un sociālo grupu dalībnieku augsts pārstāvības līmenis, neatkarība un spēja iesaistīties konstruktīvā un pārredzamā kompetentā dialogā ar iestādēm un citiem sabiedrības dalībniekiem.

3.3.6 EESK atzinīgi vērtē ES un Krievijas konsultāciju uzsākšanu 2005. gada pavasarī otrās kopējās telpas ietvaros par cilvēktiesībām un ar tām saistītajām pamattiesībām, t.i., minoritāšu tiesībām. Minētajās konsultācijās būtu jārunā par valsts un vietējās pašnoteikšanās jautājumu risināšanu un izvairīšanos izmantot konflikta metodes (Čečenija), kas apdraud cilvēkus Krievijā un ir drauds arī ES pilsoņiem.

3.3.7 Vairāku gadu laikā ES ir parādījusi savu spēju ar dialoga palīdzību panākt nozīmīgas pārmaiņas trešās valstīs, un

tam ir jābūt mērķim arī dialogā ar Krieviju. Eiropas Padomei un EDSO šo jautājumu risināšanā acīmredzami ir galvenā nozīme. EESK ar gandarījumu atzīmē, ka ES un Krievija Ceļvežos ir vienojušās minēto forumu ietvaros stiprināt savu sadarbību.

3.3.8 Pietiekama ES finansiālā palīdzība ir vajadzīga, lai attīstītu ES — Krievijas attiecības. Būtu vairāk jāizmanto TACIS u. tml. līdzekļi, lai attīstītu pilsonisko sabiedrību, izglītību un neatkarīgus plašsaziņas līdzekļus, un tas arī būtu jāņem vērā Eiropas Kaimiņattiecību un partnerattiecību instrumentā (ENPI). EESK iesaka Eiropas Komisijai izteikt priekšlikumu, kā Krievijas pilsoniskā sabiedrība varētu gūt lielāku labumu no attiecīgajiem ES instrumentiem.

3.4 *Pilsoniskās sabiedrības dalībniekiem ir jāpiespīkst atbilstoša loma ES — Krievijas sadarbības plānu īstenošanā*

3.4.1 ES ir uzsvērusi, ka, veidojot attiecības starp ES un Krieviju, mērķis ir rast kvalitatīvi ilgtspējīgus risinājumus un attīstības veidus. Tādēļ ir jāņem vērā dažādu pilsoniskās sabiedrības ieinteresēto personu viedokļi. Tāpēc pilsoniskas sabiedrības veidošana Krievijā ir tik svarīga.

3.4.2 EESK iesaka ES — Krievijas sadarbības mehānismos nostiprināt uzticamu pilsoniskās sabiedrības dalībnieku lomu, izveidojot padomdevēju komiteju saskaņā ar Partnerattiecību un sadarbības līguma 93. pantu. Tas veicinātu maksimālu komitejas pieredzes izmantošanu sadarbībā starp ES un Krieviju. Ir gūta laba pieredze, veidojot līdzīgas ES attiecības ar Vidusjūras valstīm, Indiju, Latīņameriku un ĀKK valstīm. EESK izprātņē Krievijai arī ir liels daudzums dalībnieku, kas spētu dot ieguldījumu šī mērķa sasniegšanā.

3.4.3 EESK tiecas ieņemt nozīmīgu vietu procesā, lai atrastu īsto veidu, kā iesaistīt pilsonisko sabiedrību ES — Krievijas sadarbībā. EESK nolūks stiprināt kontaktus ar galvenajiem Krievijas pilsoniskās sabiedrības dalībniekiem, kas minēti 3.2.3 un 3.5.5. punktos, vislabākajā gadījumā pārredzamā nākotnē būtu jāpaplašina, izvērsot konsultatīvu forumu oficiālās ES — Krievijas sadarbības ietvaros.

3.5 *Ir jāturpina stiprināt sadarbība starp pilsonisko sabiedrību ES un Krievijā*

3.5.1 Gadu gaitā dažas interešu grupas, ieskaitot arodbiedrību kustību, patērētāju, darba devēju, lauksaimnieku un citas pilsoniskās sabiedrības grupas, ir nodibinājušas sakarus ar attiecīgām grupām Krievijā. Tāda situācija ir gan ES, gan divpusējā līmenī. Krievijas organizācijas ir arī bieži iesaistītas starptautiskā sadarbībā attiecīgajās jomās. Mērķis ir veicināt tiešo sakaru, vienotu informācijas tīklu veidošanu, mijiedarbību un pieredzes un zināšanu apmaiņu starp parastiem pilsoņiem. Pilsoniskās sabiedrības sadarbības galvenajos mērķos jāiekļauj ES un Krievijas savstarpējās uzticēšanās paplašināšana.

3.5.2 Šīs attiecības tomēr turpmāk ir jādažādo un jāattīsta, jo daudzām Krievijas organizācijām trūkst savstarpējo kontaktu, kā arī kontaktu ar līdzīgām organizācijām citās valstīs. EESK rosina visus organizētas pilsoniskās sabiedrības dalībniekus turpināt stiprināt un paplašināt sadarbību savu interešu jomā ar attiecīgajiem partneriem Krievijā. ES savukārt būtu jāuzsāk darbības, lai atvieglotu minēto sadarbību.

3.5.3 ES dalībvalstīm ir vairāk jācenšas iesaistīt pilsoniskās sabiedrības organizācijas kopīgu projektu veidošanā, izglītības un apmaiņas programmu veicināšanā šajā jomā un kopīgu ekonomikas projektu uzsākšanā. ES dalībvalstu valdībām arī vajadzētu sniegt sabiedrībai vairāk informācijas par šādu projektu esamību un apmācīt pilsonisko sektoru sagatavot projektus.

3.5.4 Ir svarīgi atrast veidus, kā veidot kontaktus ar visām Krievijas daļām, tajā skaitā Kaļiņingradu. Šajā saistībā atbilstoši ir Reģionu komitejas priekšlikumi ⁽¹⁾ par reģionālās sadarbības attīstīšanu starp ES un Krieviju, un EESK atbalsta minētos priekšlikumus, kā arī iesaka Pastāvīgajai partnerattiecību padomei aktualizēt šo jautājumu savā darba kārtībā.

3.5.5 EESK izmantos savu stāvokli, lai veicinātu sakaru attīstību starp ES un Krievijas organizēto pilsonisko sabiedrību. Pirmais solis šajā virzienā būtu regulāru kontaktu, kopīgu semināru un līdzīgu pasākumu organizēšana par dažādiem jautājumiem ar Krievijas partneriem. (piemēram, ekonomiskās reformas un nodarbinātība, sociālās aizsardzības sistēmu reforma, sociālā dialoga attīstība Krievijā, pilsoniskās sabiedrības dalībnieku iesaistīšana ES — Krievijas sadarbībā). Mērķis būtu regulāras un daudz intensīvākas abu pušu sadarbības izveidošana. Tam vajadzētu savlaicīgi attīstīties par konsultatīvu forumu, kas nostiprina ES — Krievijas sadarbības mehānismu (skatīt arī 3.2.3 un 3.4.2. — 3.4.3. punktus).

3.6 *Ir jāatbalsta sadarbība starp Krieviju un tās kaimiņvalstīm un starp šo valstu pilsoniskās sabiedrības dalībniekiem*

3.6.1 Laikā, kad ES pastiprina attiecības ar Austrumeiropas kaimiņiem, ir svarīgi nostiprināt arī Krievijas un tās kaimiņu —

Austrumeiropas valstu, piemēram, Krievijas un Ukrainas, kā arī Moldovas un Baltkrievijas attiecības. Nolūkā uzlabot Eiropas sadarbību ciešākas attiecības un intensīvāka mijiedarbība ir vajadzīga politiskajos, ekonomiskajos un sociālajos jautājumos. EESK ierosina ES atbalstīt šādu attīstību kā daļu no kaimiņattiecību un partnerattiecību politikas.

3.6.2 EESK iesaka minētajā kontekstā atbalstīt pārrobežu kontaktus starp pilsoniskās sabiedrības dalībniekiem šajās valstīs. EESK no savas puses jau ir veikusi pasākumus, lai veicinātu dialogu, un aņemmas par to regulāri ziņot Komisijai.

3.7 *Ir jāveicina pārrobežu mobilitāte starp ES un Krieviju*

3.7.1 Labi transporta sakari un ērta ceļošana ir būtiski faktori pārrobežu mobilitātes veicināšanai. EESK atbalsta centienus attīstīt un integrēt transporta sakarus, kam ir nepieciešami ieguldījumi infrastruktūras un loģistiskās uzlabošanā gan ES, gan Krievijā. Šajā darbībā ir vairāk jāiesaista lielākās starptautiskās finansēšanas iestādes, galvenokārt EIB un ERAB.

3.7.2 EESK ar gandarījumu atzīmē, ka Ceļvežos ir uzsvērts mērķis atvieglot cilvēku savstarpējos kontaktus un ceļošanu starp ES un Krieviju, integrējot transporta tīklus, legālu robežšķērsošanu un vīzu režīma atvieglojumus un atpakaļnosūtīšanas principus. Robežlīgumi veido pamata struktūru netraucētai pārrobežu mobilitātei.

3.7.3 Pašreizējā vīzu izsniegšanas procedūra ir lēna un dārga un rada šķēršļus tūrismam un ciešākai pārrobežu mijiedarbībai starp pilsoniskās sabiedrības dalībniekiem, tajā skaitā jaunatni un studentiem. Vīzu un darba atļauju pieprasīšanas procedūras ir jāvienkāršo; tas palīdzētu veicināt pārrobežu mobilitāti un sakarus. Tādēļ ir svarīgi, lai pašreizējās sarunas starp ES un Krieviju par atvieglojumiem vīzu izsniegšanai noslēgtos ar abām pusēm apmierinošu risinājumu.

Briselē, 2005. gada 13. jūlijā

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas

priekšsēdētāja

Anne-Marie SIGMUND

⁽¹⁾ CdR 105/2004

II PIELIKUMS

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinuma

A. Plenārsesija noraidīja sekojošo grozījumu, bet tas saņēma vismaz vienu ceturtdaļu nodoto balsu:

1.3. punkts.

Svītrot.

Pamatojums

Atzinuma 1.1. punktā jau ir norādīts, ka Krievijas Federācija ir Eiropas Savienības stratēģiskais partneris, kas atbilstoši izsaka 1.3. punkta saturu.

Balsojums:

Par: 33

Pret: 64

Atturas: 8

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par "REACH — tiesību akti ķīmisko vielu jomā"

(2005/C 294/08)

Saskaņā ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Reglamenta 29. panta īstenošanas noteikumu Birojs 2004. gada 14. decembrī nolēma izstrādāt papildu atzinumu par šādu tēmu: "REACH — tiesību akti ķīmisko vielu jomā"

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Lauksaimniecības, lauku attīstības un vides specializētā nodaļa atzinumu pieņēma 2005. gada 16. jūnijā (ziņotājs: *Braghin* kgs).

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 419. plenārsesijā, kas notika 2005. gada 13. un 14. jūlijā, ar 52 balsīm par, 2 balsīm pret un 2 atturoties, ir pieņēmusi šādu atzinumu.

1. Ievads

1.1 Priekšlikums regulai par ķīmisko vielu reģistrēšanu, izvērtēšanu, atļauju izsniegšanu un ierobežošanu (REACH) un Eiropas Ķīmijas aģentūras ⁽¹⁾ nodibināšanu izraisīja plašu diskusiju. Tajā piedalījās Eiropas institūcijas, valsts iestāžu pārstāvji, ķīmijas un citās rūpniecības nozarēs nodarbinātie, ka arī nevalstiskās organizācijas.

1.2 Daudzi Komitejas iepriekšējā atzinumā ⁽²⁾ iztirzātie aspekti izraisīja interesantu reakciju, debatējot par minēto atzinumu. Īpaši jāuzsver trīs prasības:

- virknes papildu pētījumu veikšana ar mērķi izvērtēt tiesību aktu priekšlikuma ieviešanas ietekmi uz atsevišķām rūpniecības nozarēm. Pētījumiem jāizvērtē arī būtiski svarīgu vielu izņemšanas no tirgus apjoms un sekas. Tāpat jāapsver stratēģisko partnerattiecību dibināšana saistībā ar eksperimentāliem izpildes projektiem un priekšlikuma ietekme uz jaunajām dalībvalstīm;
- nepieciešamība vienkāršot uzņēmumiem izvirzītās prasības un samazināt izmaksas, lai izvairītos no to konkurētspējas samazināšanās un ražotņu pārvietošanas. Vienlaicīgi nedrīkst ciest primārais mērķis, proti, veselības un vides aizsardzība;
- iespēja nostiprināt un precīzāk noteikt Eiropas Ķīmijas aģentūras funkcijas, sekojot, lai tajā tiktu nodrošināta adekvāta visu iesaistīto pušu pārstāvība.

1.3 Divi pētījumi, kas veikti Eiropas Komisijas un UNICE-CEPIC saprašanās memoranda ietvaros, ir ļāvuši labāk saprast atsevišķu rūpniecības nozaru problēmas. Minētie papildu ietekmes pētījumi parādīja, ka atsevišķas agrāk paustās bažas ir bijušas pārspīlētas, tomēr arvien pastāv problēmas un ir vajadzīgi papildu pasākumi, lai padarītu sistēmu efektīvāku un saskaņotāku.

1.3.1 KPMG Konsultatīvā dienesta uzņēmējdarbības jomā veikto pētījumu par ietekmi uz uzņēmējdarbību ⁽³⁾ galvenie secinājumi ir šādi.

- Nav daudz pierādījumu tam, ka lielākā daudzumā ražotās ķīmiskās vielas varētu izzust no tirgus REACH reģistrācijas prasību ieviešanas rezultātā. Vislielākais risks ir attiecībā uz vielām, ko ražo apjomā līdz 100 tonnām, jo ievērojot REACH prasības, to ražošana kļūst mazāk izdevīga vai pavisam nerentabla. Sīki izvērtējot 152 vielas, konstatēja, ka tikai 10 vielas varētu izzust no tirgus, jo to ražošana kļūst mazāk izdevīga vai nerentabla.
- Maz ticams, ka turpmākie lietotāji saskarsies ar viņiem tehniski būtisko vielu izņemšanu no tirgus. Minētās vielas tiks reģistrētas, dažkārt neskatoties uz to komerciālo neizdevīgumu.
- Atsevišķos gadījumos vienreizējās reģistrācijas izmaksas var būt tik lielas, ka ķīmisku vielu piegādātājiem ražoto produktu klāstu var būt izdevīgāk racionalizēt. Tas lielākoties attiektos uz vielām, ko ķīmisko produktu piegādātāji uzskata par klientiem tehniski mazāk būtiskām.
- Ja notiks ievērojama ķīmisko vielu izņemšana no tirgus, jaunu preparātu formulu un ražošanas procesu izstrāde radīs ievērojamas izmaksas (jo īpaši tādēļ, ka būs nepieciešams veikt pētījumus, izmēģinājumus un iegūt lietotāju izvērtējumu).
- Ieviestās izmaksas vairākumā gadījumu tiks absorbētas vai pārnestas, taču to būs sarežģītāk īstenot maziem un vidējiem uzņēmumiem.
- REACH sistēmas ietekme uz inovāciju ir neskaidra. Pētījumā apskatītajos gadījumos nav pierādījumu, ka pētniecībai un attīstībai atvēlētie resursi tiks automātiski novirzīti REACH sistēmas ietekmē, tāpat nav paredzams pētniecībai un attīstībai paredzēto resursu palielinājums;

⁽¹⁾ Dokuments KOM(2003) 644 galīgā red., 29.10. 2003.

⁽²⁾ O.V. C 112, 30.04. 2004.

⁽³⁾ KPMG, *Business Impact Case Study REACH*, 2005. gada 28. aprīlis

- Uzņēmumi ir atzinuši vairākas priekšrocības, ko nodrošina REACH sistēma, tajā skaitā labāku informāciju par vielu īpašībām un preparātu bīstamajiem komponentiem, risku vienkāršāku pārvaldību un ražoto vielu klāsta racionalizāciju.
- Ir izteiktas bažas par konkrētām apstrādājamības un konfidencialitātes problēmām. Arī sintezētāji un nākamā posma lietotāji ir paiduši bažas par to, ka ķīmisko vielu ražotāji, iespējams, nevēlēsies iekļaut atsevišķus izmantošanas veidus savos reģistrācijas dokumentos.
- Neorganisko vielu lietotājiem (jo īpaši izejvielu lietotājiem) ir vajadzīgi papildu paskaidrojumi par REACH ietvaros paredzētajiem reģistrācijas noteikumiem.

1.3.2 Pētījumā par jaunajām dalībvalstīm⁽⁴⁾ konstatēts, ka REACH sistēma vēl ir maz pazīstama, un minētajā pētījumā ir norādīti šādi galvenie jautājumi:

- nozīmīgs izdevumu pieaugums ir paredzams tikai dažos gadījumos;
- īpašos gadījumos varētu būt augstas tiešās izmaksas attiecībā pret apgrozījumu vai peļņas normas samazināšanos;
- dažas vielas tika identificētas kā jutīgas, jo to peļņas norma jau pašlaik ir ierobežota;
- visvairāk tiks skarti tie uzņēmumi, kas ir atkarīgi no to austrumu valstu tirgiem, kuras nav ES dalībvalstis.

1.4 Minēto pētījumu secinājumi un notiekošā diskusija ir atklājusi dažādus aspektus, ko attiecīgie Eiropas tirgus dalībnieki uzskata par izšķiroši nozīmīgiem. Komiteja ciešā koordinācijā ar Padomē un Eiropas Parlamentā notiekošo darbu vēlas sniegt turpmāk veicināt minēto diskusiju.

2. Reģistrācijas kritēriji un termiņi.

2.1 Ar ierosināto regulu atceļ pašreizējo mākslīgo sadalījumu starp "esošajām vielām," t.i. visām tām ķīmiskajām vielām, kas bija tirgū 1981. gada septembrī, un "jaunajām vielām," t.i. tām vielām, kas laistas tirgū pēc minētā datuma. Priekšlikuma 5. pantā ir noteikts pienākums reģistrēt pašas vielas vai tās saturošus izstrādājumus, ko gada laikā saražo vai importē vienas tonnas vai lielākā apjomā (5. panta 1. punkta otrā daļa). Regulā ir arī noteikts princips, saskaņā ar ko Kopienā var ražot vai importēt tikai reģistrētas vielas 19. panta 1. punkts).

2.2 Ar izskatāmo priekšlikumu ievieš pārejas noteikumus aptuveni 30 000 vielām, kas pašlaik tiek ražotas vai laistas iekšējā tirgū un kuras pakāpeniski jāiekļauj reģistrācijas sistēmā atbilstoši katras atsevišķas uzņēmējdarbības saražotajiem vai importētajiem daudzumiem (21. pants). Pārejas noteikumos ir paredzēts 3 gadu laika posms to vielu pakāpeniskai reģistrācijai, ko ražo vai importē lielākos daudzumos (1000 tonnas gadā vai vairāk), un tādu vielu reģistrācijai, kuras pašreiz klasificē kā 1. un 2. kategorijas kancerogēnās, mutagēnās un teratogēnās⁽⁵⁾

vielas. Vielām, kas saražotas vai importētas 100 un vairāk tonnu apjomā gadā, noteikts 6 gadu pakāpeniskas reģistrācijas periods un vielām, kuras gada laikā tiek saražotas vai importētas 1 tonnas vai lielākā daudzumā — 11 gadu pakāpeniskas reģistrācijas periods.

2.3 Tika izvirzīti dažādi argumenti, lai apstrīdētu šādu uz vielu daudzumu balstīto pieeju. Galvenais no tiem — minētā pieeja neļauj pieskaņot reģistrēšanas laiku reālajiem, ar katru vielu saistītajiem riskiem. No zinātniskā un ekonomiskā viedokļa prioritātes vairāk attaisnotas, ja tās tiktu izvirzītas, vadoties no riska faktora. Lai noteiktu prioritārās vielas un lai nodrošinātu atbilstošu risku izvērtēšanu un pārvaldību, būtu tomēr jāuzsāk otrreizējs process, kas ļautu noteikt vielai raksturīgo bīstamību un riskus saistībā ar attiecīgās vielas iedarbību.

2.4 EESK tādēļ uzskata, ka, lai arī daudzuma kritērijs ir aptuvens (kā tas jau norādīts Komitejas iepriekšējā atzinumā⁽⁶⁾), tas tomēr ir vispiemērotākais atskaites veids izvirzīto mērķu sasniegšanai un pašreizējās sistēmas, kuru visas puses uzskata par neefektīvu, aizvietošanai. Ierosinātā sistēmā turklāt attiecas arī uz tādām nopietnas bažas izraisošām vielām kā 1. un 2. kategorijas kancerogēni, mutagēni un teratogēni. Komisijas pieeja, kas balstās uz daudzumiem (potenciālās iedarbības aptuvenais rādītājs) un ņem vērā arī vielai raksturīgo bīstamību, šķiet vieglāk piemērojama, pārredzama un garantē ražotājiem pietiekamu juridisko noteiktību.

3. Noteikumu vienkāršošana

3.1 EESK uzskata, ka ierosinātās regulas struktūra ir ļoti sarežģīta un grūti saprotama. Tas daļēji izskaidro daudzu uzņēmēju šaubas, lai neteiktu bažas, un īpaši tas sakāms par tām rūpniecības nozarēm, kas neražo ķīmiskās vielas šī vārda tiešā nozīmē, kā arī par importētājiem, mazajiem un vidējiem uzņēmumiem un nākamā posma lietotājiem, kuriem dažkārt nav ne zināšanu, ne nepieciešamo tehnisko iespēju, lai attiecīgā gadījumā aprakstītu vielu specifisko pielietojumu un ar to saistītā riska pārvaldību. Daudzie tehniskie pielikumi padara REACH sistēmas izpratni un pielietojumu vēl sarežģītāku.

3.2 Tāpat EESK vēlētos, lai Komisija, balstoties uz pirmajā lasījumā iesniegtiem atzinumiem un grozījumiem, censtos uzlabot regulas uztveramību un izskatītu iespēju pārstrukturēt tekstu, pārkārtojot atsevišķas nodaļas un pantus dažādos punktos. Pirmkārt, ir vajadzīgas precīzākas definīcijas, lai precizētu regulas darbības jomu un izņēmumus katrā kategorijā, kā arī ar vielu apjomu saistītos reģistrēšanas kritērijus un termiņus.

3.3 Pēc ražotājiem un importētājiem uzlikto no vielas daudzuma atkarīgo saistību precizēšanas kļūs skaidrāki tādi sarežģītāki jautājumi kā datu kopējas lietošanas mehānismi, atbildība par informācijas nodrošināšanu visas piegādes ķēdes garumā un nākamā posma lietotāja pienākumi un atbildība.

⁽⁴⁾ CCR-IEPT, Ieguldījums REACH ietekmes analīzē Savienības jaunajās dalībvalstīs, 2005. gada 28. aprīlis

⁽⁵⁾ CMR

⁽⁶⁾ OV C 112, 30.04.2004, 3.3.2. punkts.

3.4 Pie tam Komiteja piedāvā, lai pielikumi, kas pēc būtības nav uzskatāmi par juridiskajām normām (piemēram, X pielikums), no šī brīža tiktu skaidri minēti kā operacionālo norāžu sastāvdaļa. Pielikumi pēc LPM (labākā pieejamā metode) modeļa un BREF⁽⁷⁾ dokumentiem, ko paredz direktīva par piesārņojuma integrētu novēršanu un kontroli (PINK), kopā jāizstrādā varas iestādēm un iesaistīto nozaru speciālistiem. Jo vairāk tiks vienkāršots un izskaidrots šis iespaidīgais tehniskās informācijas klāsts, jo precīzāk varēs izvērtēt uzņēmumu saistības un izmaksas. Šāda analīze cita starpā ļaus ātrāk pielāgoties zinātnes un tehnoloģijas sasniegumiem un vienkāršot attiecīgās procedūras.

3.5 EESK novērtē Eiropas Komisijas darbu pie darbības vadlīniju izstrādāšanas REACH ieviešanas projektu (REACH Implementation Projects, RIP) ietvaros. Komiteja uzskata, ka tie ir būtiski priekšlikuma īstenošanas instrumenti, kas ļauj tirgus dalībniekiem un attiecīgajām iestādēm iepazīties ar sistēmas darbību un pilnībā izprast tās mehānismus.

3.6 EESK tāpat aicina Komisiju darīt visu iespējamo, lai iesaistītu rūpnieku un nozaru asociācijas un arodbiedrības, tādējādi iedibinot efektīvu Kopienas līmeņa sadarbību starp iestādēm, uzņēmumiem, profesionālajām organizācijām un arodbiedrībām, kas ļautu garantēt sistēmas faktisku ieviešanu. Šajā sakarā EESK prasa attīstīt atbalsta struktūras, piemēram, valstu palīdzības dienestus, kuru izveidošanas iespēju Komisija šobrīd izskata.

4. Iepriekšēja reģistrācija

4.1 Regulas 26. pantā par vielu iepriekšējas reģistrācijas pienākumu ir noteikts, ka katram REACH reģistrācijas sistēmai pakļautās vielas potenciālajam deklarētājam jānodod Aģentūrai visa prasītā informācija vēlākais 18 mēnešus pirms trīs gadu termiņa beigām attiecībā uz apjomiem, kas pārsniedz 1000 tonnas, un 18 mēnešus pirms sešu gadu termiņa beigām attiecībā uz apjomiem, kuri pārsniedz 1 tonnu. Ražotāji un importētāji, kā arī nākamā posma lietotāji, kas strādā ar vielu apjomu līdz 1 tonnai, var brīvprātīgi piedalīties datu piegādē.

4.2 Saskaņā ar regulas 26. panta 1. punktu nepieciešamā informācija nodrošina pietiekamu bāzi datu par dažādām vielām koplietošanas veicināšanai un attiecīgi iespējamiem nolīgumiem par kopēju datu piegādi un visiem nepieciešamajiem izmēģinājumiem (tādējādi samazinot izmaksas). EESK tomēr uzskata, ka minētā informācija nav pietiekama, lai novērtētu vielas potenciālo bīstamību un attiecīgi izstrādātu jaunus prioritātes noteikšanas kritērijus saistībā ar reģistrāciju. Tādēļ būtu nepieciešami sīkāki dati, kas nozīmē vairāk laika, augstākas izmaksas un vairāk birokrātijas, un kas varētu izrādīties pārāk

smaga nasta ne tikai maziem ražotājiem un importētājiem, bet arī minēto datu pārvaldes aģentūrai.

4.3 EESK uzskata, ka starp vairākiem izskatāmajiem priekšlikumiem priekšroka jādod tādiem, kas paredz pamatmērķu un pašreiz paredzēto termiņu saglabāšanu (lai izvairītos no neskaidrības un sajukuma ieinteresēto dalībnieku aprindās) un kuri saskaņā ar gadījumu izpēti nebūtu tik apgrūtināši visneapgrūtinātākajiem tirgus dalībniekiem.

5. Ieteikumi efektīvai un pārvaldāmai REACH sistēmai.

Lai nodrošinātu reģistrācijas sistēmas efektīvu darbību, reģistrācijas mehānismā konkrēti jāprecizē:

1. ierosinātajā sistēmā iekļautās vielas;
2. darbības joma, jo īpaši izņēmuma kritēriji un kategorijas (šobrīd norādītas dažādos attiecīgās regulas pantos);
3. ražotāju, importētāju un nākamā posma lietotāju (rūpniecisko un profesionālo) informācijas savstarpējas apmaiņas saistības;
4. mehānismi un veicinoši pasākumi konsorciju izveidei.

5.1 *Termiņa "viela" definīcija.* Gadījumu izpēte pierāda, ka ir liela neskaidrība attiecībā uz REACH sistēmā iekļaujamajām vielām (īpaši neorganiskajām).

EESK atzinīgi novērtē to, ka tiek izstrādāts konkrēts REACH ieviešanas projekts (RIP — REACH Implementation project), lai iestādēm un uzņēmumiem precīzi norādītu REACH sistēmā faktiski iekļaujamās vielas.

5.2 *Piemērošanas joma.* Būtu noderīgi iesaistīto pušu uzmanībai izstrādāt pārskata tabulu, kas precīzi uzskaitītu no regulas atbrīvotās kategorijas, īpaši tās, kas ir iekļautas citos šobrīd spēkā esošos Kopienas tiesību aktos, garantējot REACH sistēmas pamatā esošo veselības un vides aizsardzības mērķu īstenošanu. EESK piekrīt uzskatam, ka ir nepieciešams izvairīties no pārklāšanās un dubultām saistībām, un cer, ka precīza informācija minētajā jautājumā kļiedīs visas iespējamās šaubas.

5.3 *Informācijas aprīte.* REACH sistēma nevar būt efektīva bez pienācīgas informācijas apmaiņas starp piegādes ķēdes operatoriem. Bez šādas divvirzienu informācijas apmaiņas, iekļaujot dažādus ražojošos sektorus, nepieciešamie pasākumi risku pārvaldībai, kā arī strādājošo, patērētāju un vides aizsardzībai ir neiespējami. EESK piekrīt tam, ka ražotājam vai importētājam jāizvērtē pakļautība riskam un risks saistībā ar "noteikto pielietojumu", attiecīgā gadījumā rīkojoties labticīgi un ar "pienācīgu rūpību", kas ir skaidri noteikti jēdzieni tiesībās un tiesu praksē.

⁽⁷⁾ Labākās pieejamās metodes (LPM) un labāko pieejamo metožu references dokumenti (BREF), kas ir Eiropas Savienības biroja dokumenti. Šis birojs ir atbildīgs par 96/61/CEE direktīvas par Piesārņojuma integrētu novēršanu un kontroli (Integrated Pollution Prevention and Control, IPPC) ieviešanu. Dokumentus izstrādāja Kopienas eksperti kopīgi ar ieinteresētajām pusēm.

5.3.1 EESK uzsver, ka aģentūras savāktiem un no jebkuras konfidencialitātes vai komerciālās intereses attīrītajiem datiem par pierēģistrētajām un vēlāk arī par novērtēšanas procesā esošajām vielām jābūt pieejamiem visiem tirgus dalībniekiem (šobrīd ir paredzēts, ka tie tiks ierobežoti un nodoti specifiskās vielas ražotājiem, importētājiem un lietotājiem), kā arī darbinieku un citu kategoriju pārstāvjiem, kam tie var būt noderīgi (medicīnas, drošības un aizsardzības dienestiem un citiem).

5.4 *Datu koplietošana.* Attiecībā uz vielām ar pārejas režīmu priekšlikums paredz dalību visu specifiskās vielas ražotāju un importētāju, kas ir uzsākuši iepriekšēju reģistrāciju, informācijas apmaiņas forumā. EESK atbalsta minēto pieeju un tajā iekļauto mērķi, proti, pēc iespējas samazināt dublēšanas izmēģinājumu jomā, ieskaitot izmēģinājumus, kuros neizmanto dzīvniekus.

5.5 EESK uzsver nepieciešamību izvairīties no visu izmēģinājumu, ne tikai to, kas veikti ar dzīvniekiem, atkārtošanās. Jāveic saskaņoti pasākumi ar mērķi attīstīt QSAR (strukturālas un kvantitatīvās sakarības) tipa izvērtējuma un skrīninga modeļus, alternatīvas metodes un pārbaudes, neizmantojot dzīvniekus, izstrādājot kārtību rezultātu atzīšanas paātrināšanai un, ja iespējams, rezultātu izmantošanai, pirms vēl tos galīgi un formāli ir apstiprinājušas kompetentās iestādes.

5.6 *Izmaksu lietderība.* Ieviešot sistēmu, skaidri jāņem vērā mērķis samazināt izmaksas, kas jāsedz uzņēmumiem, lai minētā sistēma atbilstu EESK vienmēr atbalstītajai Lisabonas stratēģijai un ilgtspējīgai attīstībai. REACH sistēmas būtiskākais izaicinājums ir paralēli nodrošināt konkurētspējas un veselības un vides aizsardzības mērķus. Īpaši jānodrošina, lai, sadalot reģistrēšanas izmaksas, pārlika maksājumu nasta netiek uzlikta atsevišķiem piegādes ķēdes posmiem vai nozarēm, kurās ir īpaši sāva konkurence vai kas ir strukturāli vājākas.

5.7 Veiktie aprēķini liecina, ka 60 % reģistrēšanas tiešo izmaksu attiecas uz izmēģinājumiem. Tādēļ EESK uzskata par svarīgiem tos mehānismus, kas paredzēti uzņēmumu savstarpējo nolīgumu veicināšanai ar mērķi pēc brīvprātības principa veikt kopīgus izmēģinājumus un kopīgi izmantot to rezultātus. Bez tam svarīgs elements ir arī taisnīga un saskaņota sistēma, lai nodrošinātu, ka tie, kas izmanto iepriekš vai kopīgi savāktus datus, sedz attiecīgās izmaksas.

5.8 EESK tādēļ ierosina grozīt atsevišķus norādījumus attiecībā uz izmaksām, kurus Komiteja uzskata par nepilnīgiem vai netaisnīgiem, jo īpaši attiecībā uz

— reģistrācijas iemaksas samazināšanu: lai arī minētā iemaksa ir nenoīmīga maziem daudzumiem, tā kļūst ievērojama lielākam apjomam. Gadījumos, kad vienu un to pašu datu kopumu iesniedz vairāki konsorciju veidojoši uzņēmumi, 10. panta 2. punktā ir paredzēts samazināt iemaksu par vienu trešo daļu;

— izmēģinājumu ar dzīvniekiem izmaksu sadalīšanu konsorciju starpā (paredzēta 28. panta 1. punkta otrajā daļā un 50. panta 1. punktā): lai izmaksu sadale starp Foruma dalībniekiem būtu taisnīga, jāņem vērā katra attiecīgā dalībnieka ražošanas apjoms. EESK uzskata, ka visatbilstīgāk būtu izmantot kritērijus EESK, kas saistīti ar attiecīgās vielas apgrozījumu vai iepriekšējos trijos gados pārdotajiem vielas daudzumiem.

— Regulas 25. panta 5. un 6. punktā paredzētie 50 % no izmaksām, kas iepriekšējiem deklarētajiem radušās, izdarot izmēģinājumus ar dzīvniekiem, šķiet vēl netaisnīgāki, ņemot vērā to, ka šādas izmaksas var izrādīties pārāk lielas vēlākam deklarētajam, kas vēlas iekļūt attiecīgajā tirgus segmentā.

6. Piezīmes par Padomē izskatīšanā esošajiem priekšlikumiem

6.1 Starp izskatāmajiem priekšlikumiem zināmu interesi izraisīja Lielbritānijas un Ungārijas ierosinātā un Padomē plaši apspriestā OSOR sistēma (viena viela, viena reģistrācija). Lai arī Komiteja var sniegt savu atbalstu minētajai sistēmai, jo tā ļaus ievērojami samazināt izmēģinājumu skaitu un izvairīties no daudzu pētījumu dublēšanās, joprojām ir šaubas par minētās sistēmas praktiskās piemērošanas jomu.

6.1.1 EESK konstatē, ka minētajā sistēmā ir daži trūkumi un neatrisinātas problēmas.

— Konfidencialitātes nodrošināšana (ko ir grūti garantēt, neuzdodot to trešām personām, kuras strādā konsorcija uzdevumā), ņemot vērā ierosināto prasību par datu koplietošanu (obligāta ir koplietošana, nevis konsorciju izveide).

— Sarežģītā sistēma, lai aptvertu visus tirgus dalībniekus, kas darbojas ar noteikto vielu, ņemot vērā visu ES dalībvalstu attiecīgo operatoru apvienošanu, kas izraisītu neizbēgamas valodas barjeras problēmas.

— *Substance Information Exchange Forum (SIEF)* iesaistīto uzņēmumu lielais skaits, pat ja šādas grūtības mazinās ar noteikumiem, kuros atkarībā no vielas daudzuma ir paredzētas trīs iepriekšējās reģistrācijas fāzes.

— Ilga laika posms, kas būs nepieciešams, lai ieceltie eksperti varētu vienoties par to, kādi dati jānodod tālāk kopā ar dažādajām kopējo pamatdatu paketēm, īpaši ņemot vērā to, ka izmaksu sadales mehānisma dēļ kāda izmēģinājuma iekļaušanai vai neiekļaušanai paketē būs nopietna ekonomiskā ietekme uz uzņēmumu.

— Kopīgas pamatdatu paketes iesniegšana (vai norāde uz to) varētu noņemt atbildību no dažādām iesaistītajām pusēm.

6.1.2 Turklāt OSOR sistēma, kad tas tiek pieprasīts, neparedz un negarantē kopīgu datu lietošanas iespēju iedarbības izvērtēšanas, risku noteikšanas un pārvaldes jomā, ņemot vērā to, ka tiek skarti aspekti, par kuriem ir grūti vai pat neiespējami vienoties tā iemesla dēļ, ka ir iesaistīti neskaitāmi dalībnieki ar atšķirīgām, sev raksturīgam pazīmēm. Tādējādi atsevišķos gadījumos vajadzēs izšķirties par atsevišķu reģistrēšanu, kas ir pret-runā OSOR sistēmas pamatprincipam.

6.2 Nesenā Maltas un Slovēnijas ierosinājuma attiecībā uz vielām ar daudzumu no 1 līdz 10 tonnām mērķis ir vienkāršot regulu un samazināt izmaksas uzņēmumiem, bieži vien mazajiem un vidējiem uzņēmumiem, kas strādā ar minētajiem daudzumiem. Piedāvājums neattiecas uz tādiem regulas būtiskiem elementiem kā tonnāžas robežas un termiņi, bet piedāvā vienkāršus un elastīgus darbības pasākumus.

6.2.1 Galvenie priekšlikumi ir šādi:

- reģistrācijas prasības vienkāršošana, pamatojoties uz informāciju, kas pieejama par attiecīgo vielu un tās pielietojanu, proti, būtiska bāzes informācija, ieskaitot fizikālķīmiskos un ekotoksikoloģiskos datus;
- vienkāršu mehānismu noteikšana iedarbības aprakstam:
 - lietotāju pamatkategorijas (ražotāji/ profesionāli lietotāji/ patērētāji),
 - iedarbības pamatnosacījumi,
 - iedarbības raksturs (nejauša/reta, neregulāra, pastāvīga/ bieža;
- prioritāšu (aģentūras noteiktu) noteikšanas kritēriju automatiska piemērošana, ja saskan divi vai vairāki attiecīgajā pielikumā uzskaitītie nosacījumi;
- regulas elastīga pārskatīšana (reizi piecos gados), lai ņemtu vērā iepriekšējās piemērošanas posmā gūto pieredzi.

6.2.2 EESK pozitīvi noraugās uz to, ka minētajā priekšlikumā ir saglabāti tādi paši uz apjomu pamatoti termiņi kā Komisijas priekšlikumā un ka paredzētās informācijas un/vai informācijas saistībā ar V pielikumā plānotajiem izmēģinājumiem papildināšana ir nepieciešama tikai tad, ja to iesaka Aģentūra. Prioritāšu noteikšanas kritēriji iedarbina kontroli, kuras rezultātā Aģentūra var pieprasīt sīkāku informāciju un izmēģinājumus saistībā ar konkrētu jomu vai, ja rodas nopietnas bažas par attiecīgās vielas izraisīto risku, uzsākt izvērtēšanas procedūru.

6.3 Zviedrijas priekšlikums par izstrādājumu sastāvā esošajām vielām ir īpašas uzmanības vērts kaut vai tikai tādēļ, ka 6. panta īstenošana praksē vieš vispārīgas bažas. Minētais priekšlikums norāda uz virkni svarīgu aspektu, piemēram:

- terminā “izstrādājums” definīcija ir pārāk vispārīga, lai būtu iespējams izšķirt dažāda veida izstrādājumus;

- bīstamo vielu izdalīšanās daudzums pat pie netīšas izdalīšanās var izrādīties ļoti liels, un izdalīšanās līmenis var ievērojami atšķirties atkarībā no izstrādājumu apstrādes vai izmantošanas veida, vai nododot tos atkritumos;
- konkrēta riska novērtēšanas trūkums var apgrūtināt tādu izdalījušos vielu noteikšanu, kam “var būt negatīva ietekme uz cilvēka veselību vai apkārtējo vidi” (6. panta 2. punkts);
- iestādēm nav obligāts pienākums informēt par kancerogēnu, mutagēnu vai teratogēnu (CMR), noturīgu, bioakumulatīvu un augsti toksisku (PBT) vai izteikti noturīgu un izteikti bioakumulatīvu (VPVB) (uzskaitītas XIII pielikumā) vielu klātbūtni vai tās reģistrēt;
- Eiropas ražotājiem, kas pakļaujas REACH sistēmai visas produktu piegādes ķēdes garumā, zūd priekšrocības attiecībā pret viņu tiešajiem konkurentiem ārpus ES, uz kuriem sistēma attiecas vienīgi saistībā ar bīstamo vielu izdalīšanos;
- informācija par bīstamo vielu klātbūtni izstrādājumos ir nozīmīga izstrādājumu pirkšanas un realizācijas sakarā, ieskaitot patērētājam pieejamo informāciju, bet ierosinātajā regulā šāda informācija nav paredzēta.

6.3.1 Lai nodrošinātu veselības un vides aizsardzības mērķu īstenošanu, vienlaikus pārmērīgi nepalielinot administratīvo un finansiālo apgrūtinājumu, EESK atbalsta šādus ierosinātos pasākumus:

- pienākumu sniegt informāciju izstrādājumu piegādes ķēdē katrā posmā, profesionālajiem lietotājiem un lietotājiem/ patērētājiem;
- vielu ar problemātiskām īpašībām reģistrāciju neatkarīgi no vielas daudzuma izstrādājumos, kā arī bīstamo vielu reģistrāciju, ja to apjoms pārsniedz 1 tonnu, kas tiek apzināti pievienotas izstrādājumiem un ir tajos konstatējamās;
- aģentūras pienākumu sniegt strukturētu informāciju par izstrādājumos esošo vielu pielietojumu un tās tiesības pieprasīt izstrādājumu ražotājiem/importētājiem papildinformāciju par neregistrētajām vielām vai vielām, uz kurām attiecas 54. panta f) apakšpunkts;
- profesionālo lietotāju tiesības zināt, kādas bīstamas ķimikālijas ir iekļautas attiecīgajā izstrādājumā;
- “orientējoša saraksta” ar bīstamām vielām, kuras var izdalīties nejauši, sagatavošanu, uzskaitot uzraugāmo izstrādājumu veidus.

EESK atbalsta arī nozarē iesaistīto dalībnieku priekšlikumu, ar ko paredz 6. panta piemērošanu, ja ir ievēroti tādi secīgi posmi un brīvprātīgas vienošanās, kas pierāda minētā panta praktisko piemērojamību.

6.4 Visbeidzot, kā norādīts Komitejas iepriekšējā atzinumā⁽⁸⁾, EESK apstiprina nepieciešamību nostiprināt aģentūras lomu un tādējādi atbalsta Francijas šajā jautājumā izteikto priekšlikumu (*Shape the Agency for Evaluation — SAFE*) un jo īpaši iniciatīvu piešķirt aģentūrai atbildību par regulas projektā paredzētajiem trijiem novērtējuma veidiem (izmēģinājumu priekšlikumu, iesniegtās dokumentācijas un pašu vielu), kā arī piešķirt aģentūrai tiešo atbildību par prioritārā kārtā izvērtējamo vielu mainīgo plānu.

7. Ietekme uz piegādes ķēdi.

7.1 Komiteja uzskata, ka nepieciešams veikt padziļinātu produktu piegādes ķēdes analīzi, sākot no tās ietekmes uz dažādiem segmentiem. Ņemot vērā to, ka ķīmikālijas, uz kurām attiecas regula, tiek lietotas vairākās nozarēs, viens un tas pats uzņēmums var vienlaicīgi būt gan ražotājs, gan arī nākamā posma patērētājs, tas ir, uzņēmums var atrasties vairākās REACH sistēmā paredzētās vietās attiecībā pret ražotājiem/importētājiem un nākamā posma lietotājiem.

7.1.1 Ķīmiskās vielas un preparātus izmanto visos ražošanas procesos. Vielas reģistrācija tomēr ir jāveic tās tiešajam piegādātājam vai tā tiek nodota augstāk pa produktu piegādes ķēdi — ja vien pakārtotais lietotājs vielu neizmanto citādiem mērķiem nekā paredzēts un nav par to iepriekš paziņojis piegādātājam.

7.2 Lai noteiktu dažāda rakstura gadījumus un to radītās grūtības, ir lietderīgi identificēt šādus sešus būtiskus dalībniekus, kas visas piegādes ķēdes garumā veic dažādas funkcijas:

- ķīmisko pamatvielu ražotāji un importētāji,
- lielie rūpniecības uzņēmumi, kas nedarbojas ķīmijas nozarē,
- mazie un vidējie uzņēmumi, kas ražo reģistrācijai pakļautās ķīmiskās vielas,
- sintezētāji,
- mazie un vidējie ražotāji, kas nedarbojas ķīmijas nozarē,
- ķīmisko vielu vai izstrādājumu importētāji.

7.3 Ķīmisko pamatvielu (piemēram, etilēna un butadiēna) ražotāju un importētāju ir salīdzinoši neredzams, un viņi nodrošina lielus ražošanas apjomus. Uz viņiem attiecas pirmie reģistrācijas termiņi, bet tās izmaksas tomēr atstāj tikai nenoziņmīgu iespaidu uz minēto ražotāju apgrozījumu.

7.4 Lielie rūpniecības uzņēmumi, kas nedarbojas ķīmijas nozarē (īpaši metalurģijas uzņēmumi, papīra ražotāji un cementa ražotāji) vienlaicīgi ir gan pakārtotie patērētāji, ņemot vērā neskaitāmās vielas un papildu izstrādājumu patēriņu to ražošanas procesā, gan, atsaucoties uz pašreizējo “vielas” jēdziena definīciju, ražotāji/importētāji. Ja vien esošajām vielām netiks ieviesta precīzāka definīcija, kas ir ļoti vēlama, reģistrācijas procedūras pirmais termiņš skars lielāko daļu minēto uzņēmumu.

7.5 Šā dokumenta sagatavošanas laikā tika iegūta jauna informācija attiecībā uz maziem un vidējiem uzņēmumiem, kas ražo reģistrācijai pakļautās vielas vai ķīmiskos maisījumus. Tomēr pieejamie dati nesniedz pilnīgu un detalizētu situācijas pārskatu. Skaidrs ir tas, ka liels daudzums (vairāki tūkstoši)

mazo un vidējo uzņēmumu tiks pakļauti reģistrācijas prasībai, bet šobrīd nav zināms, cik vielas un kādā daudzumā jāpie-reģistrē un attiecīgi kādus pienākumus un kādus reģistrācijas termiņus tas uzliek. Pēdējie ietekmes pētījumi parāda, ka reģistrācijas izmaksām varētu būt ievērojams iespaids uz apskatāmo uzņēmumu konkurētspēju un uz atsevišķu vielu palikšanu apgrozībā. EESK prasa, lai minētais jautājums tiktu rūpīgi uzraudzīts, paturot prātā iespējamo kaitīgo ietekmi uz pakārtotajiem patērētājiem.

7.6 Pārstrādes produktu izgatavotājiem, t.i. sintezētājiem, kas viena pārstrādes produkta izgatavošanai lieto vairākas vielas, būs jāveic to izejvielu reģistrācija, kuras tie neiegādājas Eiropas tirgū. Veiktie pētījumi apstiprinājuši, ka minētie uzņēmumi arī ir jūtīgāki attiecībā uz tādu datu un informācijas komunikāciju, kas varētu atklāt ražošanas noslēpumus. Īpaši katras vielas koda norādīšana kāda pārstrādes produkta sastāvā ļautu nonākt līdz formulai, tādējādi apdraudot produkta konkurētspēju. EESK piedāvā attiecināt šo prasību tikai uz vielām, kas klasificētas kā bīstamas.

7.6.1 Tātad ir iespējams, ka 34. panta 4. punkts no visiem operatoriem galvenokārt attieksies uz sintezētājiem. Tādējādi tālāklīkotajam saskaņā ar XI pielikumu arī jāizstrādā ķīmiskās drošības ziņojums (*Chemical Safety Report*) visam tāda veida produkta pielietojumam, kas nav aprakstīts iedarbības apstākļu modelī, kuru sintezētājam drošības datu lapas (*Safety Data Sheet*) formā darījis zināmu produktā iekļauto pamatvielu piegādātājs. Pie tam pārstrādes produktu izgatavotājiem jāievēro prasība (saskaņā ar jau spēkā esošajiem tiesību aktiem) izstrādāt viņu izplatītā preparāta Drošības datu lapu, ja minētie preparāti tiek klasificēti kā bīstami saskaņā ar Direktīvu 99/45/EK.

7.7 Mazie un vidējie uzņēmēji, kas nedarbojas ķīmijas nozarē, pēc būtības ir tālāklīkotāji. Lietošana, domājams, retāk attiecas uz vielām (kuru reģistrācijas izmaksas sedz ražotājs/importētājs) nekā uz pārstrādes produktiem. Minēto mazo un vidējo uzņēmumu rīcībā nonāks Drošības datu lapas vai, ja tas tiks prasīts, Ziņojums par ķīmisko drošību. Tas ļaus labāk kontrolēt vielu pielietojumu un uzlabot risku pārvaldes pasākumu ieviešanas efektivitāti. Minētās kategorijas uzņēmumiem ekonomiskās izmaksas saistīsies galvenokārt ar netiešajām izmaksām, un tiem vajadzēs rēķināties ar jaunu administratīvu un birokrātisko apgrūtinājumu.

7.8 Kā norādīts 3.6. punktā, EESK pauž cerību, ka atbilstošās rūpniecības, arodbiedrību un nozares teritoriālās apvienības varēs aktīvi sekot regulas ieviešanai un piedalīties procesa vienkāršošanā, un noteikti uzņemsies noderīgo informācijas nesējas lomu, lai veicinātu regulas noteikumu ievērošanu un atsevišķos gadījumos — operatoru līdzdalību konsorcijs.

8. Drošība un veselība.

8.1 Ietekmes pētījumi, kas veikti līdz šim, galvenokārt apskata REACH izmaksas un īstenošanas iespējas. Savukārt kvantitatīvi pētījumi par reglamentējošās paketes pozitīvo ietekmi uz veselību un drošību darba vietā, kā arī par veselībai un videi sniegtajām priekšrocībām ir mazāk detalizēti vai neesoši. Daudzi operatori ir pārmetuši REACH sistēmai tās

⁽⁸⁾ OV C 112, 30.04.2004., 3.2. punkts

pārmērīgās izmaksas un pieprasījuši būtisku izmaiņu ieviešanu. Cita starpā atsevišķi rūpniecības sektori, kā arī lielās komercu-zņēmumu ķēdes, neskatoties uz regulas izraisītajām izmaksām un administratīvo apgrūtinājumu. Regulas priekšlikumu vērtē pozitīvi.

8.2 EESK jau savā iepriekšējā atzinumā atzīmēja pievienoto vērtību, kuru rada ražošanas procesa un izstrādājumu kvalitāte un drošība. Komiteja piedāvā šos aspektus apskatīt padziļināti, īpaši kopsakarībā ar "Vides un veselības rīcības plānu".⁽⁹⁾ EESK pauž gandarījumu par specifisku, uz minēto jomu attiecināmu pētījumu ieprogrammēšanu, piemēram, *Trade Union Technical Bureau for Health and Safety* uzsāktu pētījumu par REACH sistēmas ietekmi uz veselības aizsardzību darba vietā (elpošanas sistēmas un ādas slimības).

8.3 Lai arī direktīva par strādājošo drošību jau ietver pasākumus, kas nosaka iedarbības apstākļus un lietoto vielu drošu izmantošanu, tās ieviešana dzīvē ne vienmēr ir apmierinoša. Palielinot pieejamās informācijas daudzumu, REACH sistēma nešaubīgi uzskatāma par nozīmīgu soli uz priekšu, garantējot visās ražojošajās nozarēs strādājošo drošību un veselību. Ņemot vērā lielāku nosegtu vielu daudzumu un to plašāku pieejamību tirgus dalībnieku vidū, padziļinātas un detalizētākas Datu drošības lapas un Ziņojumi par ķīmisko drošību būs noderīgi, drošību veicinoši instrumenti.

8.4 Kāds cits aspekts, kas ir atstāts novārtā un kuram ir jāpievērš lielāka uzmanība, saistās ar nepieciešamo produktu piegādes ķēdes dažādo dalībnieku (operatoru un strādājošo) apmācību un kvalifikācijas celšanu. Tas pats sakāms par patērētāju informēšanu un pārredzamības nodrošināšanu. EESK vēlas, lai minētajā jomā ar strādājošo apmācības programmu palīdzību un mehānismiem, kas ļautu piekļūt noderīgai un nekonfidencialai informācijai, tiktu realizēta aktīva politika. REACH sistēmas ieviešana noteikti ļaus apmierināt šīs vajadzības, bet tomēr, lai nodrošinātu maksimālu efektivitāti šajā jomā, būtu vēlams izstrādāt īpašus pasākumus.

9. Inovācija.

9.1 Viens no REACH sistēmas mērķiem ir veicināt inovāciju. Lai arī Komiteja atzinīgi vērtē jaunajām vielām piešķirto līdztiesīgumu, galvenokārt obligātas reģistrācijas atcelšanu piecu gadu laika posmā (ar iespēju pagarināt termiņu) vielām, kas tiek lietotas pētniecības nolūkiem, un reģistrējamo apjomu palieli-

nāšanu, tā tomēr prasa, lai tiktu izskatīti un ieviesti papildu pasākumi un instrumenti. Šajā sakarā Komiteja konkrēti piedāvā skaidri iekļaut 7. bāzes programmā pētniecību ķīmijas jomā un izvērtēt specifiskus mehānismus jaunizgudrojumu stimulēšanai un tehnoloģiju tālāknodešanai, lai veicinātu tādu vielu izstrādi, kas rada nelielu iespējamo risku.

9.2 Divi nesen veiktie prakses pētījumi parāda to, ka pētniecībai un attīstībai paredzēto resursu novirzīšana un samazināšana nebūs krasa, bet tomēr notiks, vienlaicīgi nepalielinot investīcijas pētniecībā. Šāda situācija paralēli izmaksu palielināšanai varētu novest pie inovācijas jaudas un attiecīgi konkurētspējas samazināšanās. Ņemot vērā to, ka šādai situācijai varētu būt īpaši smagas sekas attiecībā uz mazajiem un vidējiem uzņēmumiem, dalībvalstīm vajadzēs pašām atbalstīt pētniecību minētā tipa uzņēmumos, izmantojot jauno regulu par valsts atbalstu maziem un vidējiem uzņēmumiem. Tas, ka aptaujātie uzņēmumi nebija ievērojuši sniegtās iespējas, liek domāt par informācijas kampaņas uzsākšanu par REACH sistēmas sniegtajām priekšrocībām, tādējādi kompensējot vismaz daļu no neizbēgamajiem apgrūtinājumiem.

9.3 Domājams, ka REACH ietekme uz ražošanas sistēmu radīs jaunas iespējas viselastīgākajiem, efektīvākajiem uzņēmumiem, kas visrūpīgāk seko tirgus attīstībai — tiem būs iespēja iekarot jaunas tirgus daļas un piedāvāt risinājumus visbīstamāko vielu aizvietošanai. Nedrīkst aizmirst, ka iegūtā pieredze radīs priekšrocības konkurences jomā tad, kad citiem pasaules reģioniem nāksies pielāgoties tādām ražošanas normām, kas respektē cilvēka veselību un apkārtējo vidi. Tāpat jāņem vērā REACH sistēmas iespaids uz zinātni un nepieciešamība attīstīt jaunas zināšanas (analītiskās ķīmija, datormodelēšana, toksikoloģija, jaunas testēšanas metodes, paraugu atlases un mērīšanas paņēmieni, jauna lietojumprogrammatūra).

9.4 Tajā pašā laikā arī likumdevējiem un politiķiem ir jāņem vērā šie procesi. Viņi ir atbildīgi par to, lai visas Kopienas politikas būtu saskaņotas un palīdzētu sasniegt Lisabonas stratēģijā noteiktos konkurētspējas, inovācijas un vides aizsardzības mērķus. Komiteja vēlas, lai padziļināts un pastāvīgs dialogs starp atbildīgajām iestādēm un iesaistītajiem dalībniekiem atvieglo to politiku un efektīvo instrumentu pilnveidošanu, kas mobilizēs visus tirgus darbības mehānismus par labu inovatīvas, kā arī veselības un vides aizsardzībai draudzīgas ķīmiskās rūpniecības attīstībai.

Briselē, 2005. gada 13. jūlijā

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas

priekšsēdētāja

Anne-Marie SIGMUND

⁽⁹⁾ OV C 115, 26.6.2005.,

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par tēmu “Uzņēmējdarbības pārvietošanas apjomi un sekas”

(2005/C 294/09)

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 2004. gada 29. janvārī saskaņā ar Reglamenta 29. panta 2. punktu nolēma izstrādāt pašiniciatīvas atzinumu par tēmu Uzņēmējdarbības pārvietošanas apjomi un sekas.

Rūpniecības pārmaiņu konsultatīvā komisija, kas bija atbildīga par Komitejas dokumenta sagatavošanu šajā jautājumā, pieņēma atzinumu 2005. gada 13. jūnijā. Ziņotājs bija *Rodriguez Garcia Caro* kgs un līdzziņotājs — *Nusser* kgs.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 419. plenārsesijā, kas notika 2005. gada 13. un 14. jūlijā (14. jūlija sēdē) ar 128 balsīm par, 15 balsīm pret un 6 atturoties pieņēma šādu atzinumu.

1. Ievads.

1.1 Mēs dzīvojam pieaugošas globalizācijas (process, kas paātrina robežu sabrukšanu), tirdzniecības internacionalizācijas un ārkārtīgi straujas tehnoloģiju attīstības pasaulē⁽¹⁾. Institucionālo ieguldījumu pieaugums⁽²⁾, pārrobežu savstarpēju investīciju pieaugums, darba uzdevumu pārvietošana, straujas izmaiņas ipašumtiesībās, informācijas un sakaru tehnoloģiju plašāka izmantošana liecina par to, ka ģeogrāfiskās identitātes kļūst neskaidras un konkurētspēja iegūst globālu dimensiju. Tādā veidā konkurētspēja ir ekonomiskās dimensijas vispārīgs mērķis, kas mijiedarbībā ar sociālo, vides, politisko un institucionālo dimensiju veido ilgtspējīgas attīstības procesu.

1.2 Šodien globalizācijas apstākļos Eiropas Savienība ar vienoto tirgu, ekonomikas un monetāro savienību un patieso progresu kopējās ārējās un drošības politikas jomā, kā arī tieslietās un iekšlietās ir nozīmīgs integrācijas kodols.

1.3 Sabiedrībai kopumā ir jābūt konkurētspējīgai. Konkurētspēja jāsaprot kā sabiedrības spēja nepārtraukti paredzēt ekonomisko vidi, pielāgoties tai un ietekmēt to⁽³⁾. Eiropas Komisija 2002. gada 11. decembra paziņojumā par

rūpniecības politiku paplašinātā Eiropā⁽⁴⁾ ir definējusi konkurētspēju kā “ekonomikas spēju ilgtermiņā nodrošināt iedzīvotājiem augstu un pieaugošu dzīves standartu, kā arī augstu nodarbinātības līmeni”. Turklāt vispārējās konkurētspējas nozīmība ir uzsvērtā Eiropas Komisijas kopš 1994. gada regulāri publicētajos ziņojumos⁽⁵⁾ par Eiropas konkurētspēju.

1.4 Uzņēmējdarbībām konkurētspēja nozīmē to, ka tās spēj ilgstoši apmierināt pircēju vajadzības efektīvāk nekā to konkurenti, nodrošinot preces un pakalpojumus, kas gan cenas, gan citu faktoru⁽⁶⁾ ziņā ir daudz pievilcīgāki. “Organizācijas konkurētspēju” var definēt kā apmēru, kādā organizācija spēj saražot augstas kvalitātes preces un pakalpojumus, ko atzīst un akceptē pasaules tirgū⁽⁷⁾. Organizācijām ir jāatbilst trīs “e” [no angļu v. efficiency, efficacy and effectiveness] — produktivitāte, iedarbīgums, efektivitāte. Produktivitāte resursu izmantošanā, iedarbīgums mērķu sasniegšanā un efektivitāte apkārtējās vides ietekmēšanā.

1.5 Būtisks faktors saistībā ar uzņēmējdarbību konkurētspēju ir cilvēkresursi. Šajā sakarā svarīga ir darbinieku motivācija, apmācība un karjeras iespējas un ieguldījumi sociālā dialoga ietvaros.

1.6 Šodien uzņēmējdarbības saskaras ar nepārtraukti mainīgu apkārtējo vidi. Aizvien atklātāki tirgi, augsti attīstīta infrastruktūra, sakaru un transporta līdzekļi, tehnoloģijas un to pielietojums saistībā ar pastāvīgu inovāciju un konkurences pastiprināšanās veido sistēmu, kurā uzņēmējdarbībām jāveic sava ikdienas darbība.

1.7 Konkrēti Eiropas Savienībā 2004. gada 1. maijs ar desmit jauno dalībvalstu pievienošanos kļuva par pagrieziena punktu tās vēsturē. Kā norādīts Komitejas atzinumā par

⁽¹⁾ Franču žurnāls “*Problèmes économiques*” 2004. gada septembrī (nr. 2859) ir publicējis īpašu rakstu, kas pilnībā veltīts pārvietošanas jautājumam. Tajā iekļauts raksts kurā paziņots, ka termins “globalizācija” ir anglicisms, kas tiek lietots, lai atsauktos uz franču valodā zināmo “mondialisation”. Tas tiek raksturots kā pāreja no starptautiskās ekonomikas, kurā politiski autonomas valstis organizē savu nacionālo ekonomikas telpu un saglabā svarīgākas vai mazāk svarīgas ekonomiskās apmaiņas, kas virzītas uz globālu ekonomiku, kura nepakļaujas vienas valsts noteikumiem.

⁽²⁾ Termins “institucionālie ieguldījumi” attiecas uz ieguldījumiem, ko veic uzņēmumi ar liela apjoma līdzekļiem un rezervēm. Šāda veida ieguldījums, piemēram, veic investīciju fondi, bankas, apdrošināšanas sabiedrības vai pensiju fondi.

⁽³⁾ Skatīt EESK 1997. gada 19. marta Atzinumu par nodarbinātību, konkurētspēju un ekonomikas globalizāciju (OV C 158, 26.5.1997.), ziņotājs: Konitzer kdze, (II grupa (Vācija).

⁽⁴⁾ KOM(2002) 714 galīgā red. Skatīt EESK 2003. gada 17. jūlija atzinumu (Ziņojuma sniedzējs Simpson kungs, OV C 234, 30.9.2003.).

⁽⁵⁾ Skatīt jo īpaši septīto izdevumu, publicēts 2003. g. (SEC(2003) 1299) un astoto izdevumu, kas publicēts 2004. gadā.

⁽⁶⁾ Skat. 2. lpp. zemsvētras piezīmē citēto EESK atzinumu.

⁽⁷⁾ John M. Ivancevich “Vadības kvalitāte un konkurētspēja” (1996).

paplašināšanu⁽⁸⁾, “paplašinātais vienotais tirgus radīs daudz ekonomisko priekšrocību un stiprinās ES konkurētspēju pasaules tirgū, ja vien Savienība spēs izmantot esošo potenciālu.” Jāpatur prātā, ka minēto valstu saimnieciskās struktūras tomēr vēl nav sasniegušas ES-15 līmeni. Saskaņā ar 2003. gada ziņojumu par Eiropas konkurētspēju 10 Viduseiropas un Austrumeiropas valstīm (CEEC-10)⁽⁹⁾ salīdzinājumā ar ES-15 ir priekšrocības rūpniecības nozarēs, kur pastiprināti izmanto darbaspēku, resursus un enerģiju, turpretim tām ir salīdzinoši neizdevīgs stāvoklis kapitālietilpīgās nozarēs un nozarēs ar augstu tehnoloģisko intensitāti. Minētais modelis rada konkurences priekšrocības CEEC-10 attiecībā uz pamatproduktiem (iepriekšējais posms) un patēriņa precēm (pakārtotie ražojumi), turpretim neizdevīgs stāvoklis tām ir starpproduktu un kapitālieguldījuma preču jomā.

1.8 ES 2004. gada 1. maija paplašināšanas galvenā priekšrocība ir gandrīz 455 miljonu cilvēku lielais iekšējais tirgus, kas miera, stabilitātes un drošības telpā nodrošina stabilus makroekonomikas apstākļus. Kaut arī pēc paplašināšanas ES iedzīvotāju skaits ir pieaudzis par 20 % un IKP — par 5 %, darbaspēka izmaksas stundā un darbaspēka produktivitāte vidēji visā ES-25 ir pazeminājusies.

1.9 ES “vecajām” dalībvalstīm Savienības paplašināšana tomēr pati par sevi nav jāuztver kā drauds. ES iepriekšējās paplašināšanas pierāda, kā valstīs, kas pievienojas ES, pieaug IKP un dzīves līmenis. Kā piemērs jāmin pēc pievienošanās pieaugušais IKP Īrijā⁽¹⁰⁾, Spānijā⁽¹¹⁾ un Portugālē⁽¹²⁾. Bez tam jāņem vērā, ka kopš 2004. gada 1. maija ES nākotne ir neatņemami saistīta ar tās 25 dalībvalstu nākotni.

1.10 Bez tam paplašināšana dod iespēju Eiropas uzņēmēj sabiedrībām izmantot ES jauno partneru piedāvātās priekšrocības ne tikai saistībā ar izmaksām vai mācībām, bet arī ar ģeogrāfisku tuvu un daudz lielāku kultūras un valodu līdzību nekā citā iespējamā izvietojumā.

1.11 Pārvietošana rada dubultproblēmu Eiropas sabiedrībai: pirmkārt, pārvietošana uz citām dalībvalstīm, meklējot labākus apstākļus; otrkārt, pārvietošana uz trešām valstīm, piem.,

Dienvidāzijas valstīm vai valstīm ar “jauno ekonomiku”⁽¹³⁾, īpaši uz Ķīnu⁽¹⁴⁾. Otrajā gadījumā stimulē ir ne tikai izdevīgās ražošanas nosacījumi, bet galvenokārt iespējas, ko piedāvā iekļaušanās ļoti lielos jaunos tirgos ar milzīgām izaugsmes iespējām.

1.12 Pārvietošanas sekas varētu būt ne tikai darbavietu skaita samazināšanās tiešais cēlonis, bet arī citas papildu problēmas, kā, piemēram, sociālās nodrošināšanas izmaksu pieaugums valstij, sociālās atstumtības pieaugums un kopumā vājāka ekonomiskā izaugsme daļēji vispārējā pieprasījuma trūkuma dēļ. Turklāt jāatzīmē, ka šāda rūpnieciskās ražošanas pārvietošana labākajā gadījumā var palīdzēt attīstīt sociālās tiesības valstīs, kas saņem investīcijas, un noteikti ir saistīta ar regulāru speciālās tehniskās informācijas tālāknodošanu. Tādējādi pārvietošana var ievērojami veicināt iepriekšējā 1.7. punktā aprakstīto salīdzinošo priekšrocību izlīdzināšanu un pārvietoto uzņēmumu konkurētspējas palielināšanos.

1.13 Neraugoties uz iepriekšējā punktā minēto ietekmi, Eiropas Komisija 2005. gada 31. marta ziņojumā par pārstrukturēšanu un nodarbinātību⁽¹⁵⁾ ir atzinusi, ka pārstrukturēšana nedrīkst būt sociālā pagrimuma un saimnieciskās būtības zuduma sinonīms. Turklāt minētajā ziņojumā konstatēts arī tas, ka pārstrukturēšana bieži ir ļoti būtiska uzņēmumu izdzīvošanai un attīstībai, kaut arī šādas izmaiņas jāpapildina tāda veidā, lai nodrošinātu to pēc iespējas īslaicīgu un ierobežotu ietekmi uz nodarbinātību un darba apstākļiem.

1.14 Šobrīd investēšana citās valstīs ietekmē ne tikai lielās uzņēmēj sabiedrības: MVU, īpaši tie, kam ir augsta tehnoloģiju pievienotā vērtība, jau dibina uzņēmumus citās valstīs vai daļēji savu darbību veic, izmantojot ārpusvalsts jomas.

1.15 No vienas puses, visattīstītākie tehnoloģiskie procesi augstas dārdzības valstīs ir viens no iemesliem, kas ierobežo uzņēmēj sabiedrību pārvietošanu, veidojot jaunas darbības jomas un papildinot uzņēmuma darbinieku prasmes un kompetenci. No otras puses, valstīs ar “jauno ekonomiku” un Dienvidaustrumāzijas valstīs ir tirgi ar lielām iespējām, kuros piedāvātais nodokļu režīms un enerģijas cenas bieži ir izdevīgākas nekā ES; bez tam darbaspēka izmaksas ir daudz zemākas daļēji mazāk izstrādāto sociālo tiesību dēļ, kas dažos gadījumos vispār

⁽⁸⁾ Skatīt EESK 2002. gada 19. marta atzinumu par paplašināšanu (OV C 85, 8.4.2003.). ziņotājs: *Belabed* kdze, (II grupa - Austrija).

⁽⁹⁾ Šis apzīmējums attiecas uz Viduseiropas un Austrumeiropas valstīm: Čehijas Republiku, Igauniju, Latviju, Lietuvu, Poliju, Slovākiju, Slovēniju un Ungāriju, kā arī Bulgāriju un Rumāniju (CAEV).

⁽¹⁰⁾ IKP ir pieaudzis no ES-15 1970. gada vidējā rādītāja 63,3 % līdz vidēji 123,4 % 2004. gadā. Avots: “Eiropas Ekonomikas” statistikas pielikums – 2005. gada pavasaris (ECFIN/REP/50886/2005).

⁽¹¹⁾ IKP ir pieaudzis no ES-15 1986. gada vidējā rādītāja 71,9 % līdz vidēji 89,7 % 2004. gadā. Avots: “Eiropas Ekonomikas” statistikas pielikums – 2005. gada pavasaris (ECFIN/REP/50886/2005).

⁽¹²⁾ IKP ir pieaudzis no ES-15 1986. gada vidējā rādītāja 55,8 % līdz vidēji 67,4 % 2004. gadā. Avots: “Eiropas Ekonomikas” statistikas pielikums – 2005. gada pavasaris (ECFIN/REP/50886/2005).

⁽¹³⁾ Austrumtimora, Bruneja, Birma/Mjanma, Filipīnas, Indonēzija, Kambodža, Laosa, Malaizija, Singapūra, Taizeme, Vjetnama (avots: Eiropas Komisija).

⁽¹⁴⁾ Tas attiecas uz jebkuru ekonomiku, kurai raksturīgi zemi vai vidēji ienākumi uz vienu iedzīvotāju un pāreja no slēgtas ekonomikas uz tirgus ekonomiku un kas saistīta ar strukturālām un ekonomikas reformām, kā arī ievērojamu ārvalstu investīciju pieplūdumu [Antoine W. Agtmael; Pasaules Banka, 1981]. Jaunās ekonomikas ietver arī tādas valstis kā Ķīnu, Indiju, Brazīliju un Meksiku.

⁽¹⁵⁾ KOM(2005) 120 galīgā red.

nepastāv salīdzinājumā ar ILO noteiktajiem pamatstandartiem, un zemāka dzīves dārdzība. Tas dod iespēju tur izvietotām uzņēmējdarbībām, balstoties uz zemām izmaksām, konkurēt globālā mērogā. Tajā pašā laikā minētās valstis ir atvērtas ārvalstu investīcijām, atsevišķos gadījumos arī ar īpašu ekonomisko zonu palīdzību, kurās darba tiesību noteikumi nav tik stingri un sociālie apstākļi ir sliktāki nekā citās valstīs, jo apzinās, ka tās dod ievērojamu ienākumu to ekonomikai.

1.16 Ņemot vērā jauno valstu un Dienvidaustrumāzijas valstu ekonomikas izaugsmi, jāatzīmē, ka ārvalstu tiešās investīcijas (ĀTI) minētajos reģionos patiešām pieaug, tāpat kā ES tirdzniecības plūsma līdz ar tām. Tādēļ, pat ja skaitļi rāda to, ka Eiropai ir izdevies saglabāt būtisku iekšējo ĀTI daļu, tomēr globālā plūsma ir pārorientēta un investīcijas arvien vairāk tiek virzītas uz Āziju.

1.17 Tādējādi nesenie dati apstiprina Eiropas Savienības jauno ārējās tirdzniecības virzību, neskatoties uz to, ka ASV vēl aizvien turpina būt tās galvenais tirdzniecības partneris. Tomēr minētās valsts nozīmei ir tendence mazināties par labu tādām valstīm kā Ķīna ⁽¹⁶⁾.

1.18 Šobrīd būtu lietderīgi precizēt delokalizācijas un deindustrializācijas definīcijas:

— **Delokalizācija** ir saistīta ar uzņēmējdarbības pilnīgu vai daļēju pārtraukšanu, kam seko tās atsākšana ārvalstīs ar tiešo investīciju palīdzību. Eiropas Savienībā pastāv divi uzņēmējdarbības pārvietošanas veidi:

- a) *iekšējā pārvietošana*: pilnīga vai daļēja uzņēmējdarbības pārvietošana uz kādu citu ES dalībvalsti;
- b) *ārējā pārvietošana*: pilnīga vai daļēja uzņēmējdarbības pārvietošana uz ārpusienas valstīm.

— Deindustrializācija: ar šo jēdzienu apzīmētie procesi iedalāmi šādi:

- a) *absolūtā deindustrializācija*: ietver nodarbinātības, ražošanas, ienesīguma un kapitāla uzkrājumu samazināšanos rūpniecības sektorā, kā arī rūpniecības preču eksporta samazināšanos un pastāvīga rūpniecības tirdzniecības deficīta rašanos;

⁽¹⁶⁾ Attiecībā uz ES ārējā tirgus plūsmu 2005. gada 22. februārī publicētie Eurostat dati par laika posmu no 2004. gada janvāra līdz novembrim (skatīt 3. pielikumu) norāda uz pieaugumu importam no Ķīnas (21 %), Krievijas, Turcijas un Dienvidkorejas (attiecīgi – 18 %), vienīgais kritums vērojams importam no ASV (-1 %). Sadaļā par ES eksportu ievērojamākais pieaugums minēts eksportam uz Turciju (30 %), Krieviju (22 %), Ķīnu (17 %) un Taivānu (16 %). Minētajā laika periodā ES-25 lielākais tirdzniecības deficīta pieaugums bija vērojams ar Ķīnu, Krieviju un Norvēģiju, savukārt tirdzniecības pārpalikuma pieaugums vērojams ar ASV, Šveici un Turciju.

- b) *relatīvā deindustrializācija*: šī ir rūpniecības daļas samazināšanās ekonomikā, kas atspoguļo strukturālās pārmaiņas ražošanas rezultātu un pakalpojumu sektora attiecībā. ⁽¹⁷⁾

Bez iekšējās un ārējās pārvietošanas ir jāatzīmē arī parādība, kas ieguva aktualitāti sakarā ar nesenajām norisēm dažos ražošanas uzņēmumos: atgriezeniskā pārvietošana. Tā notiek, kad darba devējs liek saviem nodarbinātajiem pieņemt darba apstākļu pasliktināšanos, draudot ar pārvietošanu. Šī parādība ir jo īpaši kaitīga tādēļ, ka tā balstās uz darba ņēmēju konkurenci un tādēļ, ka tā var radīt “ķēdes reakciju”.

2. Cēloņi un ietekme.

2.1 Lai risinātu problēmas, kas saistītas ar uzņēmējdarbības pārvietošanas negatīvo ietekmi, ir nepieciešami ekonomiski un sociāli pasākumi, kuri veicina labklājību un nodarbinātību. Šajā sakarā īpaša uzmanība pievēršama mazajiem un vidējiem uzņēmumiem, ņemot vērā to nozīmīgo ieguldījumu nodarbinātības nodrošināšanā ES, un uzņēmējdarbībām sociālās ekonomikas jomā — mazām, vidējām un lielām — sakarā ar to tendenci pastāvīgi radīt darbavietas, turklāt tādas darbavietas, kas saskaņā ar minēto sabiedrību statūtiem ir grūtāk pārvietojamas. Tādēļ Komiteja atbalsta Eiropas Komisijas priekšlikumu par konkurētspējas un jauninājumu pamatprogrammas izveidi (CIP) ⁽¹⁸⁾, kurā tā aicina izveidot trīs apakšprogrammas, kuru mērķis ir nodrošināt pamatsistēmu ražīguma, jauninājumu kapacitātes pieauguma un ilgtspējīgas izaugsmes veicināšanai. Pirmā no tām, proti, Uzņēmējdarbības un jauninājumu programma ir paredzēta, lai cita starpā atbalstītu, palielinātu, uzlabotu, veicinātu un rosinātu labāku finansējuma pieejamību jaunu MVU izveidei un attīstībai, nozarēm raksturīgu jauninājumu ieviešanu, klasteru izveidošanu un rīcību attiecībā uz uzņēmējdarbību, kā arī veicinātu labvēlīgu vidi sadarbībai starp MVU. Reģionālo klasteru izveidošanai ir būtiski, lai starptautiskie uzņēmumi nepārvietotu savu darbību, kā arī veicināt MVU darbību to atrašanās vietā.

⁽¹⁷⁾ Šajā gadījumā salīdzinājumam pētījums “Konkurētspējīgas apstrādes industrijas nozīme pakalpojumu sektora attīstībā”, Bremen, 2003. gada decembris. To var aplūkot šajā mājas lapā: <http://www.bmwi.de/Navigation/Service/bestellservice,did=31812,render=-renderPrint.html>

Pētījuma galvenie vēstījumi ir šādi:

- samazināta apstrādes industrijas daļa IKP nav vienāda ar samazinātu svarīgumu;
- saikne starp apstrādes un pakalpojumu sektoriem pieaug;
- dinamiski pieaugoši, ar uzņēmējdarbību saistīti pakalpojumi lielā mērā ir atkarīgi no rūpniecības pieprasījuma;
- rūpniecība ir būtisks tehnoloģiju nodrošinātājs produktu un procesu jauninājumiem pakalpojumu sektorā.

⁽¹⁸⁾ KOM(2005) 121 galīgā red., 2005. gada 6. aprīlis; Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes lēmumam par konkurētspējas un jauninājumu pamatprogrammas izveidi (2007-2013).

2.2 Bez tam jāņem vērā uzņēmējdarbības pārvietošanas riska netiešā ietekme uz algām un darba apstākļiem. Sociālajiem partneriem ar darba kopīgumu un Eiropas darba padomju, kur vien tās likumā ir paredzētas, optimizētas izveides un izmantošanas starpniecību ir jāmazina minētie riski un jānodrošina uzņēmuma nākotnes un darba apstākļu augstu standartu ievērošana.

2.3 Vēsturiski ES-15 raksturo reģionālas atšķirības ienākumu, nodarbinātības un produktivitātes līmenī, kas atspoguļo atšķirības parādsaistību līmenī, nodokļu priekšrocībās un attieksmē pret jauninājumiem. Pēc 2004. gada 1. maija paplašināšanas šādas reģionālas atšķirības ir ievērojami pieaugušas⁽¹⁹⁾.

2.4 Reģionālā līmenī uzņēmējdarbības pārvietošanas sekas var būt dramatisks, jo īpaši, ja reģions specializējas vienā uzņēmējdarbības nozarē. Minētā iemesla dēļ uzņēmumu masveida pārvietošanai vienas nozares ietvaros var būt nopietnas sekas, piemēram, nodarbinātības rādītāju kritums, ievērojams pieprasījuma kritums, ekonomiskās izaugsmes samazināšanās un cita starpā — ievērojama sociālā atstumtība ar visām negatīvajām sekām, kas no tās izriet. Lai no tā izvairītos, Eiropas Komisija Trešajā kohēzijas ziņojumā⁽²⁰⁾, uzsver, cik svarīgi ir koncentrēties uz kohēziju, lai uzlabotu ekonomikas efektivitāti un Eiropas ekonomikas konkurētspēju, kas ietver visu tās rīcībā esošo resursu un reģionu mobilizāciju⁽²¹⁾.

2.5 Tādēļ ļoti svarīgi veikt pasākumus, kas vērsti uz darbaspēka pārizglītošanu, investīciju veicināšanu jauninājumos un pētniecībā kā arī stimulu radīšanu uzņēmējdarbības gara veicināšanā Eiropas Savienībā.

2.6 Saskaņā ar Eiropas Pārmaiņu uzraudzības centra (Dublina) datiem atsevišķas nozares uzņēmējdarbības

pārvietošana ietekmēs vairāk nekā citas⁽²²⁾. Uzņēmuma situācija pārvietošanas apstākļos ir atkarīga arī no tā, cik lielā mērā attiecīgais uzņēmums ir atkarīgs no tā korporatīvās un tehnoloģiskās struktūras. Vājāko grupu veidos ārvalstu starptautisku uzņēmumu filiāles un uzņēmumi, kuriem nepieder to produktu vai procesu tehnoloģijas.

2.7 Eiropas nepietiekamie rezultāti pētījumu un jauninājumu jomā rada bažas, jo pārvietošana vairs nav ierobežota un neatiecas tikai uz nozarēm, kurās vajadzīgs liels darbinieku skaits. Uzņēmumu pārvietošana aizvien biežāk ir vērojama starpniecības nozarēs un pat dažās augstu tehnoloģiju nozarēs, kurām raksturīga tendence pārvietot tādas darbības kā pētniecību un pakalpojumus; no šiem attīstības/pārmaiņu virzieniem lielākās ieguvējas ir Ķīna un Indija.

2.8 Turklāt ir konstatējams, ka uzņēmumi pārvieto savu ražošanu atpakaļ, jo ES piedāvā izdevīgus priekšnoteikumus mūsdienīgu produktu ražošanai un pakalpojumu sniegšanai. Arī gadījumos, kad ražošanas nozares turpinās pāriet uz zemu izmaksu valstīm, ir jāvērs centieni uz to, lai turpinātu pastāvēt un tiktu radīti priekšnoteikumi mūsdienīgu produktu ražošanai un pakalpojumu sniegšanai nolūkā piesaistīt ražošanu ar augstu pievienoto vērtību.

2.9 Amerikas Savienotās Valstīs ir pasaulē ietekmīgākā saimnieciskā sistēma un ES galvenais tirdzniecības partneris. 90. gados vairākas pārmaiņas notika dažādās valstīs, jo sevišķi Savienotajās Valstīs, kas veicināja "jaunās ekonomikas" uzplaukšanu. Straujā informācijas un komunikāciju tehnoloģiju (IKT) attīstība un to izmantošana uzņēmējdarbībā paātrināja IKP pieaugumu un izraisīja strauju bezdarba samazināšanos. Telekomunikāciju revolūcijas sekas bija jūtamas gan sabiedrībā, gan ekonomikā.

2.10 Lai gan pētniecības sekmēšana ir ļoti būtiska, lai palēninātu pārvietošanas procesu, kas daudzos Eiropas reģionos jau ir kļuvis par "sāpīgu" jautājumu, izšķiroša nozīme ir tieši pētījumu rezultātu piemērošanai. Zinātnisku un tehnoloģisku pētījumu rezultātu īstenošana ir tas, kas sekmē patiesu ekonomikas attīstību un izaugsmi. Ar to jāsaprot, ka noteicošais faktors nav tehnoloģija pati par sevi, bet gan tās pielietojums, t.i., **jauninājums jeb inovācija**.

2.11 Tomēr ir jāsaprot, ka inovācija viena pati nevar novērst tradicionālo nozaru saimnieciskās darbības pārvietošanu, kas notiek nepietiekamas konkurētspējas dēļ. Taču inovācija ir virzītājspēks pārvietotās darbības aizstāšanai ar citiem alternatīviem produktiem, procesiem un pakalpojumiem attiecīgajās nozarēs.

⁽¹⁹⁾ Saskaņā ar Eurostat datiem 2005. gada 7. aprīlī, Eiropas Savienībā (ES-25) IKP uz vienu iedzīvotāju 2002. gadā svārstījās no 32 % no ES vidējā rādītāja Lubelskas reģionā Polijā līdz 315 % Londonā, Apvienotajā karalistē. No 37 reģioniem, kuru IKP uz vienu iedzīvotāju pārsniedz ES vidējo rādītāju 125 %, 7 reģioni atrodas Apvienotajā karalistē, un Itālijā, 6 – Vācijā, 4 – Nīderlandē, 3 – Austrijā, 2 – Beļģijā un Somijā un pa vienam Čehijā, Spānijā, Francijā, Īrijā, Zviedrijā un Luksemburgā. Jaunajās dalībvalstīs tikai viens reģions pārsniedz minēto 125 % rādītāju, un tā ir Prāga Čehijā. Savukārt no 64 reģioniem, kuros IKP uz vienu iedzīvotāju ir mazāks kā 75 % no ES vidējā IKP 16 atrodas Polijā, 7 Čehijā, 6 Ungārijā un Vācijā, 5 Grieķijā, 4 Francijā, Itālijā un portugāļē, un pa vienam Beļģijā, Apvienotajā karalistē, Igaunijā, Latvijā, Lietuvā un Maltā.

⁽²⁰⁾ KOM(2004) 107 galīgā red., 18.02.2004. Skat. ar to saistīto EESK atzinumu (ECO/129).

⁽²¹⁾ Komiteja nesēn izdevusi pašiniciatīvas atzinumu par rūpniecības pārmaiņām un ekonomisko, sociālo un teritoriālo kohēziju (OV C 302, 7.12.2004.); ziņotājs **Leirião** (III grupa – Portugāle), līdzziņotājs **Cué** (CCMI 2. interešu grupa – Beļģija).

⁽²²⁾ Eiropas Pārmaiņu uzraudzības centrs (www.emcc.eurofound.eu.int) atzīmē, ka kopš 2000. gada uzņēmējdarbības pārvietošanas rezultātā visvairāk ietekmētās nozares ir metāla, telekomunikāciju, mehāniskās, elektriskās, tekstila, pārtikas un ķīmiskās nozares.

2.12 Ekonomika, kas balstās uz tehnoloģiskā progresa integrēšanu ražošanas procesos, nodrošina jaunu augstas pievienotās vērtības produktu un procesu plašu klāstu gan ražošanas, gan patēriņa jomā. Šajā sakarā valstis, kas pievienojās ES 2004. gada 1. maijā, uzskatāmas par jaunu iespēju avotu, jo ar atbilstošas rūpniecības politikas palīdzību Eiropas uzņēmumiem būs iespējas izstrādāt jaunu kontinentāla mēroga stratēģiju, maksimāli izmantojot paplašināšanas radītās iespējas.

2.13 Pārvietošana nozīmē, ka uzņēmums daļu vai visas savas darbības pārceļ no vienas vietas uz citu. Uzņēmums tāpat kā cilvēki atstāj savu izcelsmes vietu ar vienu mērķi — uzlabojums. Augsti attīstītās ekonomikas nozarēs ar daļēji piesātinātu tirgu potenciālās valsts ekonomikas un vietējā tirgus attīstības iespējas pakāpeniski sasniedz to dabisko robežu. Tādēļ pārsvarā visām rūpniecības nozarēm vairāk ir jākoncentrējas uz nākotnes iespēju izpēti citās ekonomikas jomās. Turklāt globalizācijas apstākļos uzņēmumi saskaras ar spēcīgu globālu konkurenci gan vietējā, gan eksporta tirgū. Tādējādi to konkurētspēja ir atkarīga ne tikai no preču un pakalpojumu kvalitātes un piegādātājiem, bet arī no to cenām, valūtas kursu svārstībām, brīva globāla konkurences tirgus, kura noteiktos standartus ievēro visi.

2.14 Atrašanās vietas izvēle uzņēmumam ir izšķirošs stratēģisks lēmums un liek tiem apsvērt vairākus ļoti atšķirīga rakstura jautājumus. Uzņēmums savu lēmumu pieņem, pamatojoties (cita starpā) uz tādiem kritērijiem kā augsts izglītības līmenis un izglītības piemērotība, labs sabiedrisko pakalpojumu piedāvājums, vidējās darbaspēka izmaksas, politiskā stabilitāte, institūcijas, kas izvirza prasības attiecībā uzticamības minimumu, jaunu tirgu tuvums, ražīgu resursu pieejamība un saprātīgs nodokļu līmenis. Turklāt uzņēmuma nostāja pārvietošanās sakarā ir atkarīga no infrastruktūras un darījumu izmaksām. Tā ir arī atkarīga no uzņēmuma patstāvības pakāpes, ko nosaka tā korporatīvās un tehnoloģiskās struktūras un publiskās administrācijas efektivitāte. Tādējādi zemākas darbaspēka izmaksas ārzemēs nav vienīgais faktors, kas ir būtisks, izlemjot par vai pret pārvietošanos, un tas vērtējams attiecībā pret ražīgumu, jo konkurētspējas nodrošināšanai būtiska ir ražīguma un izmaksu attiecība.

2.15 Attiecīgās ražošanas izmaksas lielā mērā nosaka valsts vai reģionālie apstākļi. Valstīm, kas saņem uzņēmumu investīcijas, ir jānodrošina minimālais infrastruktūras, izglītības un drošības līmenis. Apsverot, vai uzņemties uzņēmējdarbības risku, tie pirms ieguldīšanas vispirms meklē drošību un uzticamību (šādā kārtībā). Pasākumi, kas rada nestabilitāti vai vēl konkrētāk — nedrošību par nākotni, neapšaubāmi ietekmē investīciju lēmumu pieņemējus. Politisko lēmumu pieņēmējiem ir īpaši jāapzinās tādu investīciju piesaistes nozīme, kas veicina jaunu un kvalitatīvu darbavietu radīšanu, tehnoloģiju attīstību un ekonomisko izaugsmi. Turklāt, plānojot atbalstu attīstībai, ir jāņem vērā arī uzlabojumi pilsoņu un sociālajās tiesībās investīciju saņēmējā valstī. Uzņēmumu pienākums ir palīdzēt sasniegt minēto mērķi, piemērojot sociālās atbildības principus⁽²³⁾.

⁽²³⁾ EESK savā atzinumā par Korporatīvo sociālo atbildību (Zaļā grāmata) apliecina, ka "brīvprātīga (...) darbība ir viens no korporatīvās sociālās atbildības principiem" (OV C 125, 27.5.2002.); ziņotājs: *Hornung-Draus* kdze (I grupa – Vācija), līdzziņotāji: *Engelen-Kefer* kdze (II grupa – Vācija) un *Hoffelt* kgs (III grupa – Beļģija).

2.16 Sociālie partneri ir īpaši atbildīgi par to, lai darba tirgū būtu spēkā stabili noteikumi. Darba devēju un darba ņēmēju vienošanās nodrošina uzņēmumiem vienlīdzīgu konkurences apstākļus un panāk izlīdzinājumu starp tirgu un darba ņēmēju tiesībām, kā rezultāts ir strauja izaugsme, drošība un attīstības iespējas darba ņēmējiem un uzņēmumiem.

2.17 Būtiska nozīme ir arī turpmāk minētajiem aspektiem. No vienas puses, atbilstoši preču un pakalpojumu būtībai un apjomam daudzos gadījumos būtu nepieciešams, lai preces tiktu ražotas un pakalpojumi sniegti konkrētajā mērķa tirgū vai vismaz tuvu tam. No otras puses, bieži vien ir vajadzība, konkrēti piegādes rūpniecības uzņēmumu gadījumos, sekot savam klientam uz vietu, kuru pēdējais ir izvēlējis. Visbeidzot, daudzos gadījumos nav iespējams apgūt jaunus tirgus, ja vien konkrētais uzņēmums negarantē, ka tā preces un pakalpojumi ietver kaut nelielu vietējai situācijai radītu pievienoto vērtību.

2.18 Visbeidzot, nedrīkst neievērot to, ka patērētājiem viens no nozīmīgākajiem faktoriem ir cena, un tā kā pieprasījums ietekmē piedāvājumu, uz mazumtirdzniecības uzņēmumiem zināmā mērā tiek izdarīts spiediens samazināt cenas. Lielie mazumtirdzniecības uzņēmumi, izlemjot turpmāk patērētājiem piedāvāt zemas cenas, savukārt, izdara spiedienu uz piegādātājiem, un pieprasa tiem cenu samazinājumu. Šādā situācijā piegādātājiem, it īpaši mazākajiem uzņēmumiem, parasti nav pietiekamu ekonomisko resursu, lai apmierinātu lielo mazumtirgotāju prasības⁽²⁴⁾.

2.19 ES dalībvalstu ekonomikas būtisko atšķirību un ES ekonomikas kopumā un Āzijas valstu ekonomikas atšķirību dēļ ir noteikti faktori, kas veicina uzņēmumu pārvietošanos:

- lētāks piedāvājums;
- nodokļu priekšrocības;
- potenciāla pieeja jauniem tirgiem;
- tehnoloģijas;
- zemākas darbaspēka izmaksas.

2.20 Uzņēmumu pārvietošana, it īpaši ārpus ES teritorijas, varētu radīt virkni sarežģījumu:

- **konkurētspējas zaudējums:** uzņēmumi, kas paliks ES (īpaši ES-15), būs spiesti rēķināties ar augstākām izmaksām nekā to konkurenti; tā rezultātā paredzama ievērojamas tirgus daļas zaudēšana, kam būs nelabvēlīga ietekme uz Lisabonas stratēģijas mērķu sasniegšanu (ilgtspējīga ekonomikas izaugsme, vairāk un labākas darbavietas, sociālā kohēzija un vides problēmu risināšana);

⁽²⁴⁾ Skat. EESK atzinumu "Lielo mazumtirdzniecības uzņēmumu sektors" – tendences un ietekme uz lauksaimniekiem un patērētājiem. Ziņotājs: *Allen* kgs (III grupa – Īrija)

- **samazinās tehnoloģiskā kompetence.** Eiropas uzņēmumi, kas ir spiesti konkurēt ar zemāku izmaksu uzņēmumiem, iespējams arvien mazāk un mazāk līdzekļu varēs ieguldīt pētniecībā. Tā rezultātā varētu zust novatoriskā kapacitāte, kas ir tik būtiska izdzīvošanai šodienas tirgus apstākļos;
- **darbavietu skaita samazināšanās un darba iespēju pasliktināšanās** konstanti pieaugošajam darba ņēmēju skaitam minētā procesa skartajos reģionos un nozarēs. Tā rezultātā pieaugs sociālā atstumtība un valstīm būs jāvelta lielāka budžeta līdzekļu daļa sociālajiem pabalstiem. Visvairāk cietīs tie strādnieki, kas ir nodarbināti starptautisku uzņēmumu filiālēs, kuru galvenā vadība atrodas citā valstī, kā arī tie, kas ir nodarbināti uzņēmumos, kuriem pašiem nepieder to produktu un metožu tehnoloģijas;
- **lēnāka ekonomiskā izaugsme:** to daļēji izraisa samazināts iekšējais pieprasījums, ņemot vērā algu pazeminājumu, darbavietu skaita samazināšanos un iespēju samazināšanos darba tirgū.

3. Secinājumi

3.1 Atsaucoties uz Eiropas Padomes⁽²⁵⁾, izteiktajām bažām un apzinoties problēmas, ko var radīt deindustrializācijas draudi, kā arī apzinoties veidus, kā mēs varam sagatavoties strukturālajām pārmaiņām, kuras notiek Eiropas rūpniecībā, 2004. gada 20. aprīlī Eiropas Komisija pieņēma paziņojumu "Strukturālu pārmaiņu sekmēšana: rūpniecības politika paplašinātai Eiropai"⁽²⁶⁾, kurā tā ieskicē paplašinātas Eiropas Savienības rūpniecības politikas pamatprincipus. Komiteja minēto paziņojumu aplūko atsevišķā atzinumā,⁽²⁷⁾ kurā tā pauž atbalstu Eiropas Komisijas iniciatīvai.

3.2 Šajā dokumentā Eiropas Komisija norāda, ka, neraugoties uz to, ka vairākums nozaru palielina ražošanas apjomu, un kaut arī nav vērojams vispārējs deindustrializācijas process, Eiropa tik un tā piedzīvo pārstrukturizāciju, kas ietver resursu un darba vietu pārvietošanu uz jomām ar augstāku zināšanu saturu. Šajā sakarā Komisija norāda, ka visās dalībvalstīs laika posmā no 1955. līdz 1998. gadam darbavietu skaits samazinājās.

3.3 Komisija arī norāda, ka paplašināšana piedāvā vairākas iespējas rūpniecībai un ka dažos gadījumos tas var palīdzēt saglabāt ražošanu ES, kas citos apstākļos būtu pārvietota uz Āziju. Komisija aicina uz rīcību, lai savlaicīgi sagatavotos pārmaiņām un turpinātu īstenot šī procesa nodrošināšanai nepieciešamās politikas saistībā ar jauno finanšu plānu laika posmam līdz 2013. gadam un trīs jomās:

- i) **rūpniecībai labvēlīgi reglamentējošie noteikumi** gan atsevišķu valstu, gan ES līmenī, kas nenozīmē, ka būtu nepieciešams mazāks skaits noteikumu, bet gan pietiekami skaidri noteikumi, kas tiktu vienādi piemēroti visā ES;
- ii) **sinerģijas uzlabošana starp atšķirīgām politikām**, lai veicinātu konkurētspēju, koncentrējoties uz tādām jomām kā pētniecība, apmācība, konkurences noteikumi un reģionālais atbalsts;
- iii) tādu pasākumu noteikšana konkrētās nozarēs, lai **politiski reaģētu uz konkrētām vajadzībām**, virzītos augšup pa vērtību ķēdi un atbalstītu strukturālas pārmaiņas.

3.4 Nav šaubu, ka rūpniecība ir ekonomikas dzinējspēks un ka veselīga un dinamiska rūpniecība var dot impulsu visai ekonomikai, bet vāja rūpniecības konkurētspēja un apstākļi stagnācijas. Šādos apstākļos ir būtiski izstrādāt rūpniecības politiku,⁽²⁸⁾ kas veicina tādu uzņēmumu dibināšanu un izaugsmi Savienībā, kuri veic lielus ieguldījumus inovācijā un attīstībā nevis sacenšas attiecībā uz izmaksām. Tikai izmantojot priekšrocības, ko piedāvā Eiropa (tādās jomās kā augstas kvalitātes informācijas sabiedrības infrastruktūra, liela apjoma investīcijas pētniecībā un jaunajās tehnoloģijās un to izmantošanā rūpniecībā, atbalsts pastāvīgai darbinieku izglītošanai un apmācībām un vienotā tirgus priekšrocības), būs iespējams saglabāt un uzlabot Eiropas rūpniecības konkurētspēju. Šādā veidā būtu iespējams veicināt ekonomisko izaugsmi un progresu pilnīgas nodarbinātības un ilgspejīgas attīstības virzienā.

3.5 Lai uzlabotu un saglabātu uzņēmumu konkurētspēju ES, Komiteja prasa pilnveidot intelektuālā īpašuma tiesību aizsardzību un realizēt minētās tiesības trešās valstīs.

3.6 Jāpopularizē tāds ražošanas modelis, kas uzsver nevis ražoto preču cenu, bet gan citus faktorus. Jāatzīmē, ka konkurētspēja nebalstās tikai uz cenu un nodokļu atvieglojumiem, bet tieši cilvēku resursi ir ļoti nozīmīgi uzņēmuma konkurētspējas daļa. Pētniecība un jauno tehnoloģiju attīstība, kas dod iespēju samazināt ražošanas izmaksas un palielināt ražošanas jaudu, ir ļoti nozīmīga, bet nedrīkst aizmirst, ka šādu sasniegumu patiesā vērtība ir to izmantošanā. Tādēļ prioritāra ir vajadzīgo zināšanu iegūšana, lai pienācīgi izpētītu minētos procesus, radot iespēju izmantot to ievērojamo potenciālu uzlabojumu ieviešanai, kā arī informēt uzņēmumus par riskiem un nepieciešamību meklēt esošo tehnoloģiju jaunus pielietojumus veidus, t.i., veicināt **novatorisku attieksmi**. Minētajā procesā izšķirošā nozīme neapšaubāmi ir uzņēmējiem un darba ņēmējiem. Galu galā mērķis ir iedrošināt Eiropas uzņēmumus balstīt lielu daļu to pievienotās vērtības un konkurences

⁽²⁵⁾ Tās tikšanās laikā 2003. gada oktobrī, Itālijas prezidentūras laikā.

⁽²⁶⁾ KOM(2004) 274 galīgā red., 20.04.2004.

⁽²⁷⁾ OV C 157, 28.6.2005.; ziņotājs: Van Iersel kgs (I grupa - Nīderlande), līdzziņotājs: Legelius kgs (CCMI, 1. interešu grupa - Zviedrija).

⁽²⁸⁾ Nepieciešamību pēc aktīvas rūpniecības politikas apliecināja Eiropadome savā pavasara sanāksmē, kas notika Briselē, 2005. gada 22. un 23. martā.

priekšrocību uz **cilvēku kapitālu**. Tieši tādēļ tik izšķiroša nozīme ir pasākumiem, kuru mērķis ir darbaspēka pastāvīga apmācība un ieguldījumu veicināšana pētniecībā un inovācijā. Arī šajā jomā ar kopīgas darba programmas starpniecību liela nozīme ir Eiropas sociālajiem partneriem ⁽²⁹⁾.

3.7 Atsevišķi pasākumi tomēr attiecas uz uzņēmējdarbības pārvietošanu tikai ES robežās.

3.7.1 ES paplašināšana un ar to saistītā iekšējā tirgus paplašināšana izskauž jebkāda veida ierobežojumu noteikšanu attiecībā uz Rietumeiropas uzņēmumu pārvietošanu uz Viduseiropas vai Austrumeiropas valstīm. Ir jāapsver iespēja ieviest ES finansējuma kritērijus, kas nodrošinātu atbalstu vienīgi tādu uzņēmumu izveidei, kuri uzsāktu jaunus saimnieciskās darbības virzienus vai veidus, bet neatbalstītu uzņēmumus, kas vienkārši pārceļ jau esošo ražošanu vai pakalpojumus no citām ES valstīm. Tādēļ ir svarīgi veikt visus nepieciešamos pasākumus, lai izlīdzinātu vispārējo ražošanas apstākļu un ražošanas izmaksu milzīgās atšķirības starp Austrumeiropas un Rietumeiropas valstīm.

3.7.2 Vissvarīgākais secinājums: ir nepieciešams nepārtraukts process, kas vērsts uz ES konkurētspējas uzlabošanu. Šādam procesam jānotiek saskaņā ar Lisabonas stratēģiju un tā vadība ir jāuzņemas uzņēmumiem (labākas produkcijas izstrāde, inovatīvas saimnieciskās darbības modeļu izveide, efektīvāku ražošanas procesu nodrošināšana utt.), un minētais process jāveicina ar pilnveidotu Eiropas un attiecīgo valstu tiesību aktu starpniecību.

3.7.3 Pastiprināti jāatbalsta investīcijas cilvēku kapitālā un infrastruktūrā. Eiropas Savienībai ir nepieciešama spēcīga, novatoriska un tehnoloģiski attīstīta rūpniecības bāze. Lai to panāktu, ir nepieciešama visaptveroša izpratne par pašreizējo stāvokli tautsaimniecības nozarēs gan reģionālā, gan valsts mērogā, lai varētu iespējami labākā veidā izmantot konkrētas vietējās priekšrocības.

3.7.3.1 Lai palīdzētu uzņēmumiem to izcelsmes valstīs, ir jāpalielina apmācību veicinošie pasākumi reģionos; būtu lietderīgi veicināt arī citas iniciatīvas, piemēram augstskolu apmaiņas programmas pētniecības jomā, partnerību ar vietējām pārvaldes iestādēm attiecībā uz reģionālo "klasteru" izveidošanu uzņēmējdarbības atbalstam ⁽³⁰⁾.

3.7.3.2 Komiteja atbalsta Komisijas priekšlikumu palielināt no 5 līdz 7 gadiem laika posmu, kurā uzņēmumiem, kas saņem finansiālu atbalstu, ir jāsaņem investīcijas, kurām minētais finansiālais atbalsts tika pieprasīts ⁽³¹⁾, tādējādi rosinot šīs

saimnieciskās darbības nostabilizēšanos. Ja attiecīgie uzņēmumi izvirzītās prasības neievēros, tiem būs jāatmaksā saņemtais finansiālais atbalsts.

3.7.4 Ņemot vērā minētā jautājuma nozīmi, Komiteja arī turpmāk sekos uzņēmējdarbības pārvietošanas tendencēm un attīstībai Eiropā ⁽³²⁾.

4. Ieteikumi

4.1 Eiropas Komisija savā Paziņojumā par integrētām pamatnostādņēm attiecībā uz izaugsmi un darbavietām (2005.-2008.) ⁽³³⁾ atzīmē, ka, pirmkārt, ES ir jāizmanto visas iespējas, ko sniedz piekļuve strauji augošiem tirgiem, piemēram, Indijā un Ķīnā, un, otrkārt, ES ir ievērojams potenciāls turpmākai tās konkurētspējas priekšrocību attīstībai, un ir ļoti būtiski veikt pasākumus, lai minēto potenciālu izmantotu pilnībā.

4.2 Komiteja uzskata, ka zināšanu sabiedrības izveidošana, balstoties uz politiku cilvēku kapitāla, izglītības, pētniecības un inovācijas jomā, ir būtiska, lai palielinātu izaugsmes potenciālu un radītu iespēju risināt problēmas, ar kurām tā saskarsies nākotnē. Turklāt Komiteja uzskata, ka ilgtspējīgas izaugsmes nodrošināšanai nepieciešama dinamiskāka demogrāfiskā attīstība, sociālās integrācijas uzlabošana, kā arī Eiropas jaunatnes potenciāla pilnvērtīgāka izmantošana, kā tas atzīts Eiropadomes 2005. gada 22. un 23. marta sanāksmē, pieņemot Eiropas Jaunatnes paktu.

4.3 Komiteja uzskata, ka ir nepieciešama ES dažādo iekšējo politiku, rīcības un mērķu lielāka konverģence un sinerģija. Tam nepieciešama ne tikai stingra iekšējā koordinācija Komisijā, bet arī dialogos ar Eiropas Parlamentu un Padomi.

4.4 Komiteja iesaka Komisijai papildus horizontālajai pieejai ES rūpniecības politikā īstenot arī sektorālo pieeju, jo augsta līmeņa grupu ieteikumos ir norādīts, ka farmācijas, tekstilrūpniecības un apģērba ražošanas, kuģu būves un autotransporta nozarē vērojamas konkrētas problēmas, kam nepieciešami īpaši pielāgoti risinājumi un īpaši pasākumi ⁽³⁴⁾. Minētās problēmas nav iespējams atrisināt, izmantojot horizontālo pieeju.

⁽²⁹⁾ Skat. Kopīgo paziņojumu par Lisabonas stratēģijas vidējā posma pārskatīšanu, ko iesniedza Trīspusējam sociālajam sammitam 2005. gada 22. martā.

⁽³⁰⁾ Augstāk minētā Konkurētspējas un jauninājumu pamatprogramma (KOM 2005) 121. galīgā red., 2005. gada 6. aprīlī), (skat. 1. punktu), ietver šādas darbības.

⁽³¹⁾ Sk. Eiropas Komisijas priekšlikumu par struktūrfondiem..

⁽³²⁾ Šajā sakarā vērā jāņem Eiropas Pārmaiņu uzraudzības centra (Dublina) veiktās kvantitatīvās un kvalitatīvās analīzes..

⁽³³⁾ KOM (2005) 141. galīgā red., 2005. gada 12. aprīlis.

⁽³⁴⁾ Minēto četru augsta līmeņa grupu, ko Eiropas Komisija ir izveidojusi laika posmā no 2001. gada līdz 2005. gadam, galvenais kopīgais mērķis ir veicināt debates par iniciatīvām, kuras atvieglos attiecīgo nozaru pielāgošanos svarīgākajām problēmām un uzlabos konkurences apstākļus attiecīgajā nozarē. No iepriekš minētajām grupām trīs ir publicējušas ziņojumus (farmācijas rūpniecība – 2002. gada maijā, tekstilrūpniecība un apģērba ražošana – 2004. gada jūnijā, kaut arī tā ir atsākusi darbu grupas līmenī, lai turpinātu apspriest nepabeigtos jautājumus un uzraudzītu stāvokli nozarē 2005. gadā, kuģu būve – 2003. gada oktobrī). CARS21 augsta līmeņa grupas nobeiguma ziņojumu paredzams publicēt līdz 2005. gada beigām.

4.5 Lai pēc iespējas novērstu uzņēmumu pārvietošanas nelabvēlīgo ietekmi Eiropā, īpaša uzmanība jāpievērš šādiem aspektiem:

4.5.1 Izglītība, apmācība, prasmes. Cilvēku kapitāls ir ļoti svarīgs rūpniecības konkurētspējas nodrošināšanā un visticamāk kļūs vēl svarīgāks (iepriekš minētā piemērs ir tas, ka kvalificētu darbinieku trūkums ir galvenais šķērslis mazo un vidējo uzņēmumu attīstībai). Tuvākajos gados kļūs skaidrs, ka kvalificētu darbinieku pieejamība ir būtisks nosacījums, lai nodrošinātu Eiropas rūpniecības ilgtermiņa starptautisku konkurētspēju. Minētā iemesla dēļ liela nozīme tiks pievērsta apmācībai un imigrācijai saskaņā ar ES tiesību aktiem un kopējo politiku. Izglītība, apmācība un kvalifikācija ir jāizvirza Eiropas rūpniecības politikas stratēģijas centrā, īpašu uzmanību veltot nepārtrauktai darbinieku apmācībai.

Cilvēku kapitāls un prasme ir konkurences priekšrocības

4.5.2 Pētniecība un inovācija. Tie ir galvenie Eiropas rūpniecības konkurētspējas faktori. Eiropai ir jāstrādā, lai sasniegtu mērķi veltīt 3 % no IKP pētniecībai, un jādubulto pūles, lai attīstītu publiskā un privātā sektora pētniecību. Šajā sakarā būtiski svarīga ir Eiropas Pētniecības telpas izveide, lai varētu nodrošināt ES ar nepieciešamo bāzi zinātnes un tehnoloģiju progresam.

Tajā pašā laikā ir svarīgi, lai pētījumi tiktu pārvērsti rūpniecības jauninājumos un pieaugtu privātais ieguldījums tajos ražošanas līdzekļos, kuri patiešām izraisa tehnoloģiju attīstību.

Zinātniski un tehnoloģiski jauninājumi ir svarīgs diferencējošs faktors

4.5.3 Konkurences politika. Lai arī pieaugoša, tomēr mijiedarbība starp rūpniecības un konkurences politiku vēl joprojām ir nepietiekama. Tā ir jāpastiprina. Konkurences noteikumu atbilstoša piemērošana, kas savienota ar rūpniecības politikas mērķiem, ilgākā laika posmā dos ievērojamu ieguldījumu izaugsmes un nodarbinātības nodrošināšanā.

Jāpastiprina tirgus uzraudzība un jaunajās un grozītajās direktīvās jāiekļauj nosacījumi, kas nodrošina minēto direktīvu vienotu piemērošanu visās dalībvalstīs.

Jāizveido saikne starp konkurences politiku un rūpniecības politiku

4.5.4. Informētība. Ņemot vērā pašreizējās uz cenu orientētās patēriņa tendences, būtu lietderīgi informēt patērētājus par šādas attieksmes sekām. Uzņēmumi var piedalīties šādā izpratnes veidošanas kampaņā, izmantojot marķēšanu

(sociālais, kvalitātes u.c. aspekti) ⁽³⁵⁾. Tie varētu arī sniegt patērētājiem precīzāku informāciju par savas produkcijas izcelsmi.

Patērētājiem ir labāk jāapzinās savas attieksmes sekas

4.5.5 Galvenās nozares. Ir nepieciešama aktīvāka nozaru rūpniecības politika, kas veicina publiskā un privātā sektora sadarbību. Tādēļ Komiteja uzskata, ka ir jāņem vērā Eiropas Pārmaiņu novērošanas centra (Dublina) veiktā kvantitatīvā un kvalitatīvā analīze, kas būtu daudz piemērotāks pamats publiskām debatēm par uzņēmējdarbības pārvietošanu.

Lielāka publiskā un privātā sektora sadarbība galvenajās nozarēs ir izšķiroša attīstības paātrināšanai

4.5.6. Atbildes neparedzētos gadījumos. Visās nozarēs un atbilstoši Komisijas paziņojumam par pārstrukturēšanu un nodarbinātību ⁽³⁶⁾ ir jāgādā par "pārskatītiem Kopienas finanšu instrumentiem labākai pārstrukturēšanas sagatavošanai un vadībai", tam attiecīgi pielāgojot arī nepieciešamos budžeta līdzekļus un ņemot vērā sociālo ietekmi. Turklāt valsts iestādēm jāiejaucas arī "neparedzētos gadījumos, kam ir smagas sekas reģionālā vai nozares līmenī". Tādēļ EESK atbalsta "rezervju neparedzētiem izdevumiem" izveidošanu struktūrfondu ietvaros.

ES ir nepieciešami elastīgi finanšu instrumenti, kas piemērojami arī neparedzētos gadījumos

4.5.7 Infrastruktūra. Jāuzlabo transporta, telekomunikāciju un enerģijas tīkli dalībvalstīs, Kopienā un ar kaimiņvalstīm. Infrastruktūra ir konkurētspējas pamatnosacījums, tādēļ tai jābūt pieejamai uzņēmumiem par konkurētspējīgu cenu. Efektīvi sabiedriskie pakalpojumi ir nepieciešami uzņēmumu, jo īpaši MVU attīstībai un stimulē to.

Uzņēmumu darbības sekmēšana ar ieguldījumiem infrastruktūrā ir pamudinājums tiem turpināt savu darbību Eiropā

4.5.8 Uzņēmējdarbības gara popularizēšana un uzņēmējdarbības sekmēšana. Lai nodrošinātu Eiropas rūpniecības attīstību nākotnē, ir svarīgi izveidot uzņēmējdarbības vidi, kas ir labvēlīga uzņēmējdarbības izveidošanai un attīstībai, it īpaši — mazo un vidējo uzņēmējdarbības dibināšanai. Nepieciešams uzlabot finansējuma pieejamību uzņēmumu attīstības sākumposmā un vidusposmā un pēc iespējas vienkāršot uzņēmumu dibināšanas un vadības kārtību. Jāveicina arī pārmaiņas attieksmē, iedrošinot uzņemties uzņēmējdarbībai raksturīgos riskus.

⁽³⁵⁾ Skatīt atzinumu "Korporatīvās sociālās atbildības informācijas un novērtēšanas instrumenti globalizētā ekonomikā" (ziņotāja Pichenot kdze), pieņemts 2005. gada 8. jūnijā.

⁽³⁶⁾ KOM (2005) 120 galīgā red.

Svarīgi ir arī iesaistīt darbiniekus viņu uzņēmuma mērķu sasniegšanā.

Uzņēmumu dibināšanas veicināšana ir obligāts priekšnosacījums izaugsmes nodrošināšanai

4.5.9 Sociālā politika. Vislabākais veids, kā risināt pamatotās bažas par uzņēmumu pārvietošanas negatīvo ietekmi, ir izstrādāt un īstenot sociālo politiku, kas veicina labvēlīgu attieksmi pret pārmaiņām, rada iespēju strādājošajiem pielāgot un paaugstināt profesionālās iemaņas un veicina jaunu darbvietu izveidi.

Jāizstrādā un jāīsteno sociālās politikas, kas samazina uzņēmumu pārvietošanas iespējami negatīvās sekas

4.5.10 Sociālais dialogs. Eiropas rūpniecības politikā ir jādefinē uzņēmējdarbības, nozaru un profesionālās kvalifikācijas nosacījumi, un tie praktiski jārealizē, piesaistot sociālos partnerus, kuru kā galveno ieinteresēto personu speciālās zināšanas un kompetence būs ļoti nozīmīga. Tādēļ uzņēmumiem jau sākotnējā darbības posmā ir skaidri jāparāda savi nodomi, lai citas ieinteresētās puses varētu veikt atbilstošas darbības.

Eiropas sociālajiem partneriem ir jārisina minētais jautājums pārstrukturēšanas un Eiropas sociālā dialoga jaunā darba plāna

kontekstā, tajā skaitā arī nozaru līmenī. Darba devēju un darba ņēmēju vienošanās sociālā dialoga ietvaros ir nozīmīgs faktors godīgas konkurences apstākļu radīšanā starp dažādiem uzņēmumiem.

Panākt konstruktīvu un radošu līdzsvaru starp dažādu iesaistīto personu interesēm ir nepārtraukti risināms uzdevums

4.5.11 Konkurence un starptautiskie noteikumi. Lai gan uzņēmējdarbības pārvietošana ir saistīta ar strukturālām pārmaiņām, nav pieļaujami motivēt šīs pārmaiņas, kaut arī daļēji, ar ES politiku, kas ir pārāk elastīga jautājumos par starptautisko pamata noteikumu saskaņošanu un interpretāciju. Jāņem vērā globalizācijas sociālā dimensija un piemērota ES politiku kombinācija PTO un ILO sadarbības veicināšanai. Tādēļ ES ir jāīsteno minēto starptautisko institūciju ietvaros, lai nodrošinātu attiecīgo noteikumu ievērošanu, pretējā gadījumā iespējami efektīvi piemērojot esošos mehānismus.

Jāizveido pasaules mēroga atklāti konkurences tirgi, kuru noteikumus ievēro visi

4.6 Mērķis ir veicināt jaunus ieguldījumus Eiropā, saglabāt esošos ieguldījumus un turpināt Eiropas ieguldījumus ārvalstīs.

Briselē, 2005. gada 14. jūlijā

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētāja
Anne-Marie SIGMUND

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par priekšlikumu Padomes direktīvai, ar ko groza Direktīvu 77/388/EEK par pievienotās vērtības nodokļa kopējo sistēmu attiecībā uz periodu, kurā jāpiemēro minimālā pamatlikme

(KOM(2005) 136 galīgā red. — 2005/0051 (CNS))

(2005/C 294/10)

Saskaņā ar Eiropas Kopienas dibināšanas līguma 262. pantu Padome 2005. gada 27. aprīlī nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par Priekšlikumu Padomes direktīvai, ar ko groza Direktīvu 77/388/EEK par pievienotās vērtības nodokļa kopējo sistēmu attiecībā uz periodu, kurā jāpiemēro minimālā pamatlikme

Ekonomikas un monetārās savienības un ekonomiskās un sociālās kohēzijas specializētā nodaļa, kas bija atbildīga par komitejas darba sagatavošanu šajā jautājumā, pieņēma atzinumu 2005. gada 22. jūnijā. Ziņotājs bija **Burani** kgs.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 419. plenārsesijā, kas notika 2005. gada 14. jūlijā, pieņēma šo atzinumu ar 91 balsīm par un 2 atturoties.

1. Vispārīga informācija

1.1 Saskaņā ar Direktīvas 77/388/EEK 12. panta 3. punkta a) apakšpunkta 2. daļu, Padome pēc Komisijas priekšlikuma un, konsultējoties ar Eiropas Parlamentu un Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju, ar vienprātīgi pieņemtu lēmumu nosaka pievienotās vērtības nodokļa (PVN) pamatlikmes līmeni. 1993. gada janvārī Komisija izvirzīja dažus priekšlikumus, kuru mērķis bija ieviest **galīgo sistēmu nodokļu saskaņošanai**, tomēr Padome nevarēja tos pieņemt, jo netika panākta nepieciešamā vienprātība.

1.2 Tā vietā tika panākta vienošanās par likmju saskaņošanu, ar Direktīvu 92/77/EEK nosakot **minimālo likmi 15 %** apmērā. Šajā lēmumā paredzētais beigu datums, kas sākotnēji bija 1996. gada 31. decembris, tika pārcelts trīs reizes; nākamais beigu datums ir 2005. gada 31. decembris.

2. Komisijas priekšlikums

2.1 Ņemot vērā beigu datuma straujo tuvošanos, Komisija ir iesniegusi priekšlikumu pagarināt esošās direktīvas piemērošanas termiņu līdz 2010. gada 31. decembrim. Esošie nosacījumi paliek nemainīgi: pamatlikme nevar būt zemāka par 15 %, un ar nodokli apliekamā summa preču piegādei un pakalpojumu sniegšanai ir vienāda.

3. Komitejas viedoklis

3.1 Ņemot vērā pašreizējo stāvokli dalībvalstu fiskālās politikas jomā, īpaši attiecībā uz PVN, Komiteja var tikai atbalstīt Komisijas iniciatīvu, kas praktiski ir pareizā atbilde uz izveidojušos situāciju.

3.2 Tomēr Komiteja vēlas izmantot šo izdevību, lai izteiktu dažas papildu piezīmes cerībā, ka tām tiks veltīta uzmanība no dalībvalstu puses.

3.3 Dalībvalstu **vienprātības trūkums** nodokļu, īpaši PVN, jomā nav nekas jauns: tā ir bijis kopš Eiropas Savienības dibināšanas, un turpmākās paplašināšanās no sākotnēji sešām līdz pašreizējām 25 dalībvalstīm ir tikai palielinājušas šīs atšķirības. Vairāku gadu laikā nav pat panākta vienošanās par Komisijas priekšlikumu noteikt minimālās un maksimālās nodokļu likmes 15 līdz 25 % robežās (pat tad, ja šāda amplitūda pastāv praksē); panākt vienošanos par PVN maksāšanas izcelsmes valsti principu vienādu piemērošanu ir izrādījušies vēl grūtāk, un strīds par to, vai būtu atceļami neskaitāmie atbrīvojumi un atrunas, kas dažādu iemeslu dēļ periodiski tiek piešķirtas dalībvalstīm, ar beigu termiņiem, kuri, ja tādi vispār ir, tikpat kā netiek ievēroti, nekad nav ticis pienācīgi risināts.

3.4 Ņemot vērā šo situāciju, **runas par “pārejas sistēmu”** attiecībā uz PVN, atsaucoties uz sistēmu, kura jau ir darbojas desmitiem gadu, kamēr tiek gaidīta “galīgā sistēma”, kas joprojām ir problemātiska, ir **mistifikācija**, ko EESK vairs nav gatava akceptēt. Padomei vajadzētu norādīt, atklātības pret pilsoņiem, uz kuru tā pastāvīgi atsaucas, labad, ka tā turpinās īstenot virzību uz **stratēgisko mērķi** — PVN saskaņošanu, tajā pat laikā atzīstot, ka tas nav reāli sasniedzams nedz īstermiņā, nedz vidējā termiņā. Tādējādi tiktu novērsta enerģijas un resursu izšķiešana, veltīgi cenšoties panākt vienprātību tādās jomās, kam ir fundamentāla nozīme katras dalībvalsts fiskālajā un sociālajā politikā un kurās katra no dalībvalstīm konsekventi turas pie savām pozīcijām.

Briselē, 2005. gada 14. jūlijā

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas

priekšsēdētāja

Anne-Marie SIGMUND